



#METOO

การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี  
ในเกาหลีใต้

ศิริพร ดาบเพชร

การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี  
ในเกาหลีใต้

รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริพร ดาบเพชร



ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2564

# การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในเกาหลีใต้



ศิริพร ดาบเพชร

พิมพ์ครั้งแรก 2564

จัดพิมพ์โดย คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สงวนลิขสิทธิ์

## ข้อมูลทางบรรณานุกรม

ศิริพร ดาบเพชร

การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในเกาหลีใต้--กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มศว.

2564. 134 หน้า

1.เกาหลี – ประวัติศาสตร์ -สังคม I. ชื่อเรื่อง.

950

ISBN 978-616-296-257-8

รูปเล่ม ศิริพร ดาบเพชร

ผู้ทรงคุณวุฒิ รองศาสตราจารย์ วุฒิชัย มูลศิลป์

ว่าที่ ร้อยตรี เสกสรร อานันทศิริเกียรติ

จัดพิมพ์โดย คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

พิมพ์ที่ บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์ จำกัด

219 ซอยเพชรเกษม 102/2 แขวงบางแคเหนือ เขตบางแค

กรุงเทพฯ 10160

ติดต่อ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110 โทรศัพท์ 0-2649- 5160

<http://history.soc.swu.ac.th/> และ

<https://www.facebook.com/historyswu>

## คำนำ

หนังสือเรื่องการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในเกาหลีใต้ ศึกษาปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเพศที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมในสังคมเกาหลีใต้ การเปลี่ยนแปลงสถานภาพและบทบาทของสตรีเกาหลีใต้ผ่านการเคลื่อนไหวตั้งแต่สมัยจารีตถึงทศวรรษ 2010 โดยศึกษาปัจจัยและผลของการเคลื่อนไหว และสถานการณ์ด้านสิทธิสตรีของเกาหลีใต้ในปัจจุบัน

หนังสือสำรวจรากเหง้าของความไม่เท่าเทียมทางเพศและสังคมแบบปิตาธิปไตยของเกาหลีใต้ปัจจุบัน ซึ่งพบว่าเป็นผลมาจากอิทธิพลความคิดเก่าที่มาจากแนวคิดลัทธิขงจื้อใหม่ที่เกาหลีนำมาใช้จัดระเบียบสังคมตั้งแต่สมัยโชซอนและการบัญญัติระบบหัวหน้าครอบครัวไว้ในกฎหมายสมัยอาณานิคม ส่งผลให้สตรีมีสถานะที่ต่ำกว่าบุรุษตั้งแต่ในระดับครอบครัว

การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิและสถานภาพของสตรีเกาหลีเริ่มขึ้นในปลายสมัยโชซอนในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เมื่อสตรีเกาหลีได้รับการศึกษาสมัยใหม่จากมิชชันนารีตะวันตก ในสมัยอาณานิคมสตรีเกาหลีได้มีส่วนร่วมในการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ การเรียกร้องเอกราช สตรีเกาหลีได้เริ่มมีบทบาทในสังคมภายนอกบ้านมากขึ้นเมื่อเกาหลีได้เริ่มการพัฒนาประเทศในทศวรรษ 1960 การที่สตรีออกสู่สังคมการทำงาน และการได้รับการศึกษามากขึ้นตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา ทำให้เกิดองค์กรสตรีหลายองค์กรที่เคลื่อนไหวเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมและสตรีได้มีบทบาทสำคัญการเรียกร้องประชาธิปไตย การเป็นประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ในทศวรรษ 1980 ทำให้เรื่องสิทธิสตรีได้รับการผลักดันจากภาครัฐมากขึ้น ในช่วง

ทศวรรษ 1990 การเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีเน้นการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนและเคลื่อนไหวเพื่อนำปัญหาเกี่ยวกับสตรีเข้าสู่กระบวนการแก้ไขในทางกฎหมาย จนนำไปสู่การแก้ไขกฎหมายเพื่อสร้างความเท่าเทียมทางเพศและกระตุ้นให้เกิดการยอมรับสิทธิสตรีในสังคมเกาหลีใต้ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติสถานภาพของสตรียังไม่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคมอย่างสมบูรณ์ เพราะยังมีการกระทำความรุนแรงต่อผู้หญิงทั้งในระดับสังคมและระดับครอบครัว และมีการต่อต้านสตรีที่เคลื่อนไหวเรื่องสิทธิสตรี เช่น กระแส #YouToo ของผู้ชายที่ต่อต้านกระแส #MeToo ที่เรียกร้องสิทธิของสตรี ซึ่งกลายเป็นความขัดแย้งระหว่างเพศในสังคมเกาหลีใต้ปัจจุบัน

ผู้เขียนขอขอบคุณคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่สนับสนุนทุนวิจัยและทุนในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสองท่าน รองศาสตราจารย์วุฒิชัย มูลศิลป์ ราชบัณฑิต และคุณเสกสรร อานันทศิริเกียรติ ผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ สมาคมไทยคดีศึกษาแห่งสาธารณรัฐเกาหลี (KATS) ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงงาน และขอบคุณเป็นพิเศษสำหรับ ออย ธัญนันท์ กล่ำวิจิตร และอร อรอนงค์ วงศ์โสภา นิสิตของผู้เขียนที่ช่วยเหลือในด้านข้อมูล รวมทั้งขอบคุณคุณปุ๋ย เบญจมาศ เขมาศักดาสรรค์ แห่งคณะสังคมศาสตร์ มศว ที่ช่วยดูแลเรื่องการจัดพิมพ์ให้อย่างดี

ศิริพร ดาบเพชร

ภาควิชาประวัติศาสตร์ มศว

## สารบัญ

1. เกาหลีใต้ที่ทันสมัยกับสังคมปิตาธิปไตย ?	1
2. สถานภาพและบทบาทของสตรีเกาหลีสมัยโซซ็อน และสมัยอาณานิคม	18
3. การเคลื่อนไหวของสตรีในช่วงเปลี่ยนผ่านของสังคม	40
4. การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในกระแสดารประชานิปไตย	54
5. การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในยุคประชานิปไตยทศวรรษ 1990	75
6. การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในทศวรรษ 2000 การต่อสู้ที่เห็นผล	95
7. การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีกับการปะทะทางความคิด ในทศวรรษ 2010	107
บรรณานุกรม	124

## สารบัญภาพประกอบ

- ภาพที่ 1 รายงานสตรีชาวเกาหลีในสมัยอาณานิคม 32
- ภาพที่ 2 สตรีเกาหลีเข้าร่วมการเรียกร้องเอกราชจากญี่ปุ่น 34
- ภาพที่ 3 ยู ควัน-ซุน สตรีที่เป็นแกนนำในการเรียกร้องอิสรภาพ  
ให้แก่เกาหลีในเหตุการณ์ 1 มีนาคม 1919 35
- ภาพที่ 4 ทศวรรษ 1960-70 รายงานสตรีจำนวนมากมีบทบาท  
สำคัญในการผลิตเพื่อส่งออกของเกาหลีใต้ 46
- ภาพที่ 5 การสอนภาษาอังกฤษแก่นักเรียนหญิงในทศวรรษ 1970 51
- ภาพที่ 6 คิม บู-นัม ถูกควบคุมตัว มีคำบรรยายตามคำให้การว่า  
“ฉันฆ่าสัตว์ ไม่ใช่คน” 81
- ภาพที่ 7 การประท้วงเพื่อปกป้องคิม โบ-อิน และ คิม จิน-ควาน 81
- ภาพที่ 8 อดีต Comfort women เรียกร้องคำขอโทษจากญี่ปุ่น 84
- ภาพที่ 9 รูปปั้นสัญลักษณ์ของ comfort woman ในกรุงโซล 84
- ภาพที่ 10 สตรีเกาหลีใต้ถือป้าย #MeToo ในงานวันสตรีสากล  
ที่กรุงโซล 8 มี.ค. 2018 113
- ภาพที่ 11 การเคลื่อนไหว #MeToo #WithYou ของสตรีเกาหลีใต้ 114
- ภาพที่ 12 กระแสต่อต้าน #MeeToo และแนวคิดสตรีนิยมของ  
ผู้ชายเกาหลีใต้ 114
- ภาพที่ 13 ปกหนังสือเรื่อง 'Kim Ji-young, Born 1982' 116
- ภาพที่ 14 พัก กีน-ฮยอ อดีตประธานาธิบดีหญิงคนแรกและคนเดียว  
ของเกาหลีใต้ 119



# 1

## เกาหลิไ้ที่ทันสมัยกับ สังคมปิตาธิปไตย ?

สาธารณรัฐเกาหลิหรือเกาหลิไ้ ปัจจุบันเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่มีความเจริญก้าวหน้า อันเป็นผลจากการพัฒนาประเทศตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีพักจอง-ฮี (Park (Pak) Chung-hee ค.ศ. 1962 -1979) ที่เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ ในสมัยนี้ผู้หญิงเกาหลิไ้ที่เคยมีบทบาทแต่ในครอบครัว เริ่มมีบทบาทนอกบ้านจากการเป็นแรงงานในระดับต่าง ๆ และได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นตามลำดับตามนโยบายพัฒนาการศึกษาเพื่อผลิตทรัพยากรบุคคลมารับการพัฒนาประเทศ

อย่างไรก็ตาม สังคมเกาหลิไ้มีปัญหาสำคัญที่สะสมมายาวนาน คือ ความไม่เท่าเทียมทางเพศและการกดขี่สิทธิสตรี ซึ่งมีการเคลื่อนไหวของผู้หญิงเกาหลิไ้เพื่อเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมในด้านต่าง ๆ มาโดยตลอด เช่น การเรียกร้องความเท่าเทียมในการเข้าร่วมทางเศรษฐกิจ โอกาสในการเข้ารับการศึกษา การต่อต้านการคุกคามทางเพศ ตลอดจนการต่อสู้เพื่อผลักดันให้เกิดความเท่าเทียม



ระหว่างผู้ชายและหญิงในระดับครอบครัว และการเจริญเติบโตที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันระหว่างด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมนี้ก็เป็นผลมาจากการฝังรากลึกของลักษณะสังคมเชิงอำนาจและความไม่เท่าเทียมมาอย่างยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

### แนวคิดชายเป็นใหญ่ในลัทธิขงจื๊อ

สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของการกีดกันทางเพศและการกดขี่สตรีในเกาหลีใต้มีที่มาจากการใช้วัฒนธรรมเชิงอำนาจ ซึ่งรากฐานของวัฒนธรรมนี้มาจากแนวคิดลัทธิขงจื๊อใหม่ (Neo-Confucianism) ที่เกาหลีรับมาจากจีน และนำมาใช้ในการปกครองและจัดระเบียบสังคมตั้งแต่สมัยโชซอน (Choson ค.ศ. 1392 –1910) ก่อนสมัยโชซอนผู้หญิงสามารถทำพิธีบูชาบรรพบุรุษและมีสิทธิในการสืบทอดมรดก แต่เมื่อผู้ปกครองสมัยโชซอนนำลัทธิขงจื๊อใหม่มาเป็นอุดมการณ์ของรัฐ<sup>1</sup> ทำให้สถานะของผู้หญิงในสังคมอยู่ในสถานะเป็นรองผู้ชายและไม่มีความสำคัญ

หลักการของลัทธิขงจื๊อที่มีอิทธิพลต่อการปกครองและจัดระเบียบสังคมที่สำคัญ คือ หลักความสัมพันธ์ทั้ง 5 ได้แก่ ความจงรักภักดีและความไว้วางใจของผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง ความกตัญญูและความผูกพันของบิดากับบุตร ความซื่อสัตย์และการแบ่งหน้าที่ของสามีกับภรรยา ความเคารพและการลำดับอาวุโสของพี่กับน้อง และความซื่อสัตย์และจริงใจของเพื่อนกับเพื่อน<sup>2</sup> มีผลต่อการสร้างลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ชายเป็นใหญ่ในสังคม หรือปิตาธิปไตย (Patriarchy) และกฎหลัก 3 ประการที่แสดงถึงลักษณะความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างชัดเจน คือ สิทธิอำนาจของผู้ปกครองเหนือผู้ใต้ปกครอง สิทธิอำนาจของบิดาเหนือบุตร และสิทธิอำนาจของสามีเหนือภรรยา<sup>3</sup> นอกจากนี้เกาหลีใต้ยังได้รับอิทธิพลความเชื่อดั้งเดิม

ของจีนในการอธิบายทุกอย่างในโลกเป็นลักษณะของหยินและหยาง (Yin-Yang) คือ ลักษณะของความเป็นคู่ตรงข้ามและควบคู่กัน เช่น ฟ้ากับดิน ความแข็งแรงกับความอ่อนโยน ซึ่งลักษณะการแบ่งทุกอย่างออกเป็น 2 ส่วนเช่นนี้ถูกนำมาใช้กับการอธิบายในเชิงความแตกต่างระหว่างเพศในสังคมเกาหลีสมัยโชซอนด้วย โดยระบุว่าผู้ชายเป็นหยางที่เชื่อมโยงไปกับสวรรค์ ในขณะที่ผู้หญิงเป็นหยินที่เชื่อมโยงไปกับโลก ผู้ชายจึงมีความเหนือกว่าและเป็นผู้นำผู้หญิงที่มีความด้อยกว่าและเป็นผู้ตาม<sup>4</sup> สิทธิในการสืบทอดมรดกเป็นของผู้ชายเท่านั้น ผู้หญิงต้องปฏิบัติตามและเชื่อฟังผู้ชาย และผู้หญิงถูกตัดออกจากสังคมภายนอก ทำให้มีพื้นที่อยู่เพียงในบ้านในฐานะภรรยาที่ต้องเชื่อฟังสามี ลูกสาวที่ต้องเชื่อฟังบิดา และแม่ที่เป็นแม่ฝ่ายจะต้องเชื่อฟังลูกชาย เรียกกันว่า “หลักเชื่อฟังสาม”<sup>5</sup> โครงสร้างทางสังคมจึงมีรากฐานอยู่บนความไม่เท่าเทียมและความสัมพันธ์เชิงอำนาจทั้งในด้านสถานภาพ เพศ และอายุอย่างเคร่งครัด แนวคิดนี้แทรกซึมอยู่ในสังคมเกาหลีมายาวนานตลอดการปกครองสมัยโชซอนกว่า 500 ปี ส่งผลให้กลายเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ฝังรากลึกและคงอิทธิพลอยู่ในสังคมเกาหลีได้จนถึงปัจจุบัน และอยู่ในชีวิตประจำวันจนกลายเป็นสำนึกปกติของสังคม

อิทธิพลของแนวคิดชายเป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตยส่งผลให้ผู้หญิงเกาหลีถูกลดบทบาทและไม่มีความหมายในสังคม<sup>6</sup> ระบบครอบครัวของสังคมเกาหลีภายใต้หลักคำสอนของลัทธิขงจื้อได้หล่อหลอมให้เกิดระบบชายเป็นใหญ่ขึ้นในครอบครัว ที่ให้ความสำคัญแก่ครอบครัวของฝ่ายชายและบุตรชายคนโตที่บ้าน บุตรสาวต้องเชื่อฟังบิดาและพี่ชาย ภรรยาต้องเชื่อฟังสามี และแม่ฝ่ายต้องเชื่อฟังบุตรชาย<sup>7</sup> บุตรสาวที่แต่งงานแล้วจะถูกตัดขาดจากการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวเดิมและไม่ได้รับการสืบทอดมรดกจากครอบครัวเดิม ความเป็นใหญ่ในบ้านของผู้ชายจึงทำให้

เกิดความนิยมบุตรชายมากกว่าบุตรสาว ถึงขั้นที่ภรรยาจะต้องตั้งครรภ์จนกว่าจะสามารถให้กำเนิดบุตรชายเพื่อสืบทอดตระกูลได้

สมัยที่เกาหลีตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่น (ค.ศ. 1910 – 1945) ความเข้มข้นของการสืบทอดเครือญาติและทรัพย์สินสมบัติทางบิดานี้ยังดำเนินต่อไป เมื่อรัฐบาลอาณานิคมออกกฎหมายแพ่งใน ค.ศ. 1912 มีมาตราเกี่ยวกับโครงสร้างครอบครัวในเกาหลี โดยกำหนดให้มีการตั้งระบบหัวหน้าครอบครัว (The Family Head System) ขึ้น ซึ่งระบุให้แต่ละครอบครัวต้องมีหัวหน้าครอบครัวเป็นผู้ชายเท่านั้น และหัวหน้าครอบครัวจะเป็นผู้มีอำนาจเหนือครอบครัวของตน<sup>8</sup> ระบบนี้ทำให้ฐานะของผู้หญิงในครอบครัวยิ่งลดลงและสร้างความไม่พอใจให้กับผู้หญิงในช่วงเวลาต่อมา จนเกิดการรวมกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องให้มีการยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัว

การเรียกร้องสิทธิของเหล่าสตรีในเกาหลีใต้ได้รับความสนใจและมีการกล่าวถึงเป็นอย่างมาก โดยผู้หญิงเกาหลีเริ่มลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อสิทธิของตนตั้งแต่สมัยที่ตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่น นับเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมที่สำคัญตั้งแต่ทศวรรษ 1910 จากความรู้สึกชาตินิยมที่ต้องการขับไล่ญี่ปุ่นและเรียกร้องเอกราช โดยมีการแต่งตัวเป็นชายเข้าร่วมต่อสู้ และในเหตุการณ์ความเคลื่อนไหววันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1919 (March 1st Movement) มีเยาวชนที่เป็นนักเรียนหญิงของโรงเรียนสตรีอีฮวาเข้าร่วมต่อต้านญี่ปุ่นจนถูกคุมขังและเสียชีวิต การมีบทบาทในการเคลื่อนไหวทางสังคมและความกล้าหาญของผู้หญิงในช่วงนี้ได้รับการยกย่องอย่างมากจากมิชชันนารีในเกาหลีซึ่งเป็นกลุ่มที่ส่งเสริมการศึกษาของสตรีเกาหลี

หลังจากเหตุการณ์เดือนมีนาคม ค.ศ. 1919 ผู้หญิงได้มีบทบาทมากขึ้น เช่น มีการก่อตั้งสมาคมเยาวชนสตรีคริสเตียนแห่งเกาหลี (Young Women's Christian Association: YWCA) ขึ้น<sup>9</sup> กลุ่มต่อต้านญี่ปุ่นได้ตั้งรัฐบาลเฉพาะกาล

เกาหลีชั้นที่เมืองเซี่ยงไฮ้ (Shanghai หรือเซี่ยงไฮ้) ในจีน ซึ่งได้มีประกาศถึงสิทธิความเท่าเทียมระหว่างชายและหญิงด้วย ในช่วงนี้สตรีในชนชั้นแรงงานและในชนบทได้รับโอกาสในการเรียนหนังสือในโรงเรียนภาคค่ำซึ่งสอนให้สตรีเรียนอักษรฮันกิล (Hangul) และมีการเคลื่อนไหวเพื่อชีวิตใหม่ของผู้หญิงจากที่อยู่ภายใต้ความไม่มีเหตุผลและระบบศักดินา เพื่อให้ผู้หญิงมีแรงบันดาลใจและมีความหวังในการได้รับอิสรภาพและการปลดปล่อยชาติจากการเป็นอาณานิคม รวมถึงอิสรภาพของผู้หญิงในสังคมด้วย<sup>10</sup>

ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 สตรีเกาหลีต้องตกเป็นเหยื่อบำเรอกามของทหารญี่ปุ่นในค่ายที่ตั้งกองกำลังอยู่ในเกาหลีใต้ ซึ่งในที่นี้ผู้เขียนจะใช้คำเรียกตามคำแปลภาษาอังกฤษว่า comfort women โดยในเกาหลีมีการเคลื่อนไหวทั้งโดยกลุ่มผู้ชายเกาหลีเพื่อต่อต้านกองกำลังญี่ปุ่น และเชื่อว่าการเคลื่อนไหวนี้จะเป็นวิธีที่ทำให้ผู้หญิงได้รับการปฏิบัติด้วยความเท่าเทียมกับผู้ชาย<sup>11</sup> รวมทั้งมีสตรีเข้าร่วมการเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นด้วย ทำให้ผู้หญิงได้รับแรงกระตุ้นให้ลุกขึ้นมายืนหยัดในสิทธิของตนเอง

หลังจากที่เกาหลีได้รับเอกราชใน ค.ศ. 1945 กลุ่มสตรีได้เกิดแรงกระตุ้นในความเชื่อเรื่องสิทธิของตนเองอีกครั้ง เมื่อสังคมเกาหลีใต้ได้นำแนวคิดระบบชายเป็นใหญ่และโครงสร้างของระบบสังคมเดิมมาใช้ต่อ แม้จะมีการระบุงในรัฐธรรมนูญแห่งชาติ ค.ศ. 1948 ว่าพลเมืองทุกคนมีความเท่าเทียมกันและไม่มีการกีดกันทางเพศ ศาสนา หรือสถานภาพทางสังคมทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม<sup>12</sup> แต่ในความเป็นจริง สังคมเกาหลีใต้ยังไม่เปิดกว้างสำหรับสิทธิสตรี เพราะค่านิยมดั้งเดิมที่ฝังรากลึกอยู่ในสังคม ผู้หญิงในสมัยนี้จึงต่อสู้กับระบบแนวคิดประเพณีเก่าเพื่อปกป้องสิทธิของตัวเอง

ในสมัยอาณานิคมที่ญี่ปุ่นได้พัฒนาอุตสาหกรรมในเกาหลีและทำให้เกาหลีกลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้น ส่งผลให้สตรีเกาหลีได้ออกสู่สังคมภายนอกมากขึ้น จากเดิมที่ทำงานในภาคเกษตรกรรมได้เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ทำให้สตรีมีอำนาจต่อรองมากขึ้นและเริ่มได้รับการยอมรับในสังคมมากขึ้นจากการที่หารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวได้<sup>13</sup> ต่างจากสมัยก่อนที่สตรีถูกจำกัดพื้นที่อยู่เพียงในบ้าน ไม่มีบทบาทหรืออำนาจทางเศรษฐกิจในการต่อรองเพื่อสิทธิของตนเอง

ในช่วงการก่อตั้งสาธารณรัฐเกาหลี ค.ศ. 1948 และการเกิดสงครามเกาหลี (ค.ศ. 1950 - 1953) สตรีมีบทบาทในสังคมมากขึ้น เพราะสงครามทำให้ผู้ชายต้องถูกเกณฑ์เป็นทหาร สตรีจึงกลายเป็นผู้รับผิดชอบเลี้ยงครอบครัว และมีบทบาทเป็นผู้ดูแลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม เช่น เด็กกำพร้า แม่ม่าย ทหารที่ได้รับบาดเจ็บ ทำให้สตรีมีส่วนในการสร้างรัฐเกาหลีใต้ที่เพิ่งเกิดใหม่

การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ของเกาหลีใต้ผ่านการพัฒนาทางเศรษฐกิจตั้งแต่ทศวรรษ 1960 ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้หญิงและความสัมพันธ์ระหว่างเพศในสังคมเกาหลีใต้อย่างชัดเจน การมีโอกาสด้านงานนอกบ้านและการได้รับโอกาสทางการศึกษาที่สูงขึ้นทำให้ชีวิตของผู้หญิงเกาหลีใต้เปลี่ยนไป สามารถพึ่งพาตนเองและเป็นอิสระได้มากขึ้น แต่ในแง่ของกรอบโครงสร้างสังคม ผู้หญิงยังถูกจำกัดสิทธิและอิสรภาพอยู่ ทั้งโดยกรอบของกฎหมายและโดยความคาดหวังจากสังคมต่อสถานภาพของผู้หญิง

ในทางเศรษฐกิจ แม้จะมีนโยบายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาความก้าวหน้าโดยการเพิ่มโอกาสในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของผู้หญิงมากขึ้น และการส่งเสริมการศึกษาของสตรีในระดับที่สูงขึ้น แต่ก็ยังไม่สอดคล้องกับความเต็มใจของผู้ชายเกาหลีใต้ และยังคงต้องเผชิญกับการกีดกันทางเพศในตลาดแรงงานและขีดจำกัดในการเข้าถึงตำแหน่งงานระดับสูง ทั้งยังถูกคาดหวังให้ต้องรับภาระหน้าที่ภายในบ้าน

อีกด้วย<sup>14</sup> นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการล่วงละเมิดทางเพศจากผู้ชายหรือนายจ้างในสถานประกอบการ ซึ่งความไม่เท่าเทียมทางเพศที่มีผลต่อการจ้างงาน ค่าแรง และปัญหาการคุกคามทางเพศในที่ทำงานของผู้หญิงเกาหลีใต้กลายเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมหัวก้าวหน้า และกลายเป็นประเด็นความร่วมมือระหว่างองค์กรสิทธิสตรี รวมทั้งเกิดเป็นกระแสการเคลื่อนไหวของมวลชนในการให้ความช่วยเหลือเหยื่อจากการคุกคามทางเพศและความผิดพลาดของการพิพากษาที่ไม่เป็นธรรม<sup>15</sup>

ในส่วนของกรรวมกลุ่มเป็นองค์กรของผู้หญิงเกาหลีใต้เพื่อดำเนินการเรียกร้องสิทธิสตรีและความเท่าเทียมระหว่างเพศ นับว่าเป็นอีกหนึ่งปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมที่ตั้งอยู่บนรากฐานของระบบแนวคิดชายเป็นใหญ่ ใน ค.ศ. 1957 มีการบัญญัติกฎหมายใหม่ในส่วนกฎหมายพลเมือง (The Korean Civil Law) ระบุว่าสตรีไม่ต้องยอมรับสถานภาพการเป็นภรรยาจริง ให้มีลักษณะผัวเดียวเมียเดียว ผู้ชายมีสิทธิถูกลงโทษเช่นเดียวกับผู้หญิงหากผิดประเวณี นับเป็นการเปลี่ยนแปลงด้านความเท่าเทียมทางเพศ อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ สถานะสตรีในสังคมเกาหลียังเป็นรองผู้ชายและตามกฎหมายผู้ชายยังเป็นผู้สืบทอดมรดก ทำให้องค์กรสตรีได้รวมตัวและเคลื่อนไหวเพื่อแก้ไขกฎหมายครอบครัว

ในสมัยรัฐบาลเผด็จการตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีพัก จอง-ฮี ถึงสมัยประธานาธิบดีช็อน ดู-ฮวัน (Chun Doo-hwan ค.ศ. 1980–1988) รัฐบาลได้สนับสนุนกลุ่มองค์กรสตรีเพื่อเรียกคะแนนนิยมของรัฐบาล โดยให้การสนับสนุนกลุ่มสตรีที่รวมหลากหลายวิชาชีพ เรียกว่า สมาสตรีเกาหลีแห่งชาติ (Korean National Council of Women, KNCW) ซึ่งเป็นกลุ่มสตรีที่อยู่บนพื้นฐานทางการเมืองของยอซ็อง-พัลจ็อน (Yeosung-Baljun) ซึ่งเป็นการรวมกันของคำว่า ผู้หญิงและการพัฒนา<sup>16</sup> แม้ว่ากลุ่มนี้จะประสบความสำเร็จในการเคลื่อนไหวเพื่อปลดปล่อย

อิสรภาพแก่ชาติแต่ในช่วงทศวรรษ 1970 สภาสตรีเกาหลีแห่งชาติได้ถูกจำกัดบทบาทลง โดยอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐบาลเผด็จการที่มีแนวคิดชายเป็นใหญ่<sup>17</sup>

ในทศวรรษ 1980 แนวทางการดำเนินการทางการเมืองของกลุ่มสตรีมีความเปลี่ยนแปลง โดยในช่วงก่อนเข้าสู่การเป็นประชาธิปไตยนั้น กระแสการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการรวมชาติและรัฐ และเมื่อเข้าสู่ช่วงประชาธิปไตยในช่วงปลายทศวรรษ 1980 การเคลื่อนไหวของสตรีที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอก เช่น กระแสสิทธิมนุษยชนและกระแสสิทธิสตรีในระดับสากล ได้ส่งผลต่อมุมมองของสตรีที่มีต่อสถานภาพของตนในระดับที่ต่างออกไป ทำให้การเคลื่อนไหวของสตรีในช่วงต้นทศวรรษ 1980 นั้น ได้มีกระแสสตรีนิยมเข้ามาร่วมด้วย จากอิทธิพลของสตรีนิยมจากแนวคิดของตะวันตกที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในระดับสากลและความกดดันจากนานาชาติ เกี่ยวกับประเด็นความเท่าเทียมทางเพศ ภายหลังการประกาศการเป็น “ทศวรรษของผู้หญิง” โดยองค์การสหประชาชาติ<sup>18</sup> ผนวกกับบริบทของสังคมที่มีกระแสการเรียกร้องประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ซึ่งมาพร้อมกับประเด็นความเท่าเทียม ทำให้การเคลื่อนไหวของสตรีในช่วงทศวรรษ 1980 มีความแตกต่างจากในช่วงเรียกร้องอธิปไตยให้แก่ประเทศ โดยสตรีไม่ได้มองเพียงแค่การได้รับอิสรภาพทางการเมืองหรือการเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนารัฐสมัยใหม่เพื่อการสร้างชาติ แต่สนใจถึงสิทธิและสถานภาพของสตรีที่เป็นอยู่ ส่งผลให้มีการเคลื่อนไหวของขบวนการสิทธิสตรีและนักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี ซึ่งมีการผลักดันประเด็นเกี่ยวกับสตรีให้ได้รับความสนใจมากขึ้น

ความไม่เป็นธรรมและการถูกกดขี่ที่ประชาชนต้องประสบภายใต้รัฐบาลเผด็จการทหารมายาวนานหลายทศวรรษ เป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดกระแสต่อต้านและเกิดกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งส่งผลต่อการเคลื่อนไหวของสตรีเกาหลีใต้อย่างมาก อีกทั้งเมื่อโครงสร้างทางครอบครัวได้เปลี่ยนไป จากครอบครัวขยายใน

สมัยโซซ็อนมาเป็นครอบครัวขนาดเล็กในสมัยอาณานิคมเพื่อการควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ และการที่สตรีเริ่มมีบทบาทในสังคมนอกบ้านมากขึ้น ส่งผลให้สตรีเข้ามามีบทบาทในการเป็นแรงงานควบคู่กับบทบาทความเป็นแม่ แต่การเข้าสู่สังคมภายนอกของสตรีนั้นได้ตกอยู่ภายใต้ความเหลื่อมล้ำทั้งเรื่องค่าจ้างที่ต่ำกว่าผู้ชาย การไม่มีโอกาสก้าวหน้าทางอาชีพจากค่านิยมชายเป็นใหญ่ และการถูกคุกคามทางเพศ ทำให้องค์กรสตรีที่ตั้งขึ้นหลายองค์กรมีจุดประสงค์ที่หลากหลาย เช่น สภาสตรีแห่งชาติ (Korea National Council of Women) ที่ตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1959 ให้มีความสำคัญกับการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยและต่อต้านระบบการปกครองแบบเผด็จการ สหพันธ์สมาคมสตรีเกาหลีใต้ (Korean Women's Association United: KWAU) ที่ตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1987 เน้นเรียกร้องความเท่าเทียมระหว่างเพศในสังคมเกาหลีใต้และต่อต้านการกระทำรุนแรงต่อสตรี และองค์กรอื่น ๆ เช่น สมาคมยุวชนสตรีคริสเตียน (Young Women's Christian Association of Korea) สหพันธ์สโมสรแม่บ้าน (Korean Federation of Housewives Club)<sup>19</sup>

การรวมกลุ่มของผู้หญิงเกาหลีใต้ขึ้นเป็นองค์กรต่าง ๆ นี้สะท้อนให้เห็นการตระหนักถึงคุณค่าและสิทธิที่ผู้หญิงควรได้รับเท่าเทียมผู้ชาย โอกาสในการเข้าร่วมทางเศรษฐกิจและการศึกษา การเข้าร่วมแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับผู้หญิงเพื่อความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเพื่อแก้ไขปัญหาที่ผู้หญิงเกาหลีใต้ต้องประสบพบเจอในการใช้ชีวิตในครอบครัวและในสังคม เช่น กฎหมายครอบครัว กฎหมายต่อต้านการคุกคามทางเพศ และความเหลื่อมล้ำด้านอัตราค่าจ้างที่ต่ำกว่าผู้ชาย นอกจากนี้ผู้หญิงเกาหลีใต้ยังต้องผลักดันตนเองให้ลุกขึ้นมาต่อสู้กับค่านิยมในด้านวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ผู้หญิงถูกกดขี่ซึ่งฝังรากลึกมาอย่างยาวนานอีกด้วย ทำให้สตรีได้มีการเรียกร้องทั้งเรื่องการแก้กฎหมายครอบครัว ค่าจ้างแรงงาน และการต่อต้านความ



รุนแรงทางเพศและทางร่างกาย เพื่อให้ได้มาซึ่งความเท่าเทียมทางสิทธิมนุษยชน เช่นเดียวกับผู้ชาย

เมื่อเกิดกระแสเรียกร้องให้แก้ไขความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศในสังคม โดยกลุ่มผู้หญิง รัฐบาลเกาหลีใต้ได้มีการตอบสนองความต้องการตามข้อเรียกร้องเหล่านั้นมาโดยตลอดผ่านการแก้ไขนโยบายทั้งทางเศรษฐกิจและทางวัฒนธรรม เช่น การเพิ่มโอกาสเข้าร่วมทางเศรษฐกิจของผู้หญิง นโยบายการศึกษาภาคบังคับที่เพิ่มโอกาสทางการศึกษาแก่พลเมืองเกาหลีใต้ทุกเพศ นโยบายหยุดการเลือกเพศเด็กเพื่อเพิ่มจำนวนประชากรและส่งผลให้ค่านิยมในการมีบุตรสาวเพิ่มมากขึ้น การพูดถึงปัญหาสตรีในที่ประชุมสมัชชาแห่งชาติ โดยในช่วงทศวรรษที่ 1980 – 1990 ปรากฏว่ามีการพูดถึงปัญหาของสตรีทั้งหมด 235 เรื่อง โดยมีทิศทางที่เพิ่มขึ้นจากในทศวรรษที่ 1980 ที่มีการพูดในที่ประชุม 50 เรื่อง เป็น 185 เรื่องในทศวรรษที่ 1990<sup>20</sup> ไปจนถึงการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสตรี โดยเฉพาะการยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัวใน ค.ศ. 2005 ซึ่งนับว่าเป็นความสำเร็จและสัญลักษณ์ของชัยชนะขององค์กรเพื่อสิทธิสตรี การดำเนินการโดยรัฐบาลเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นว่าทางภาครัฐไม่ได้นิ่งนอนใจและยังตระหนักถึงปัญหาของสตรีที่เกิดขึ้นในสังคมเกาหลีใต้ แต่ความต้องการของเหล่าสตรีเกาหลีใต้ยังไม่ได้รับการตอบสนองทั้งหมดจากสังคม และความขัดแย้งระหว่างเพศยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ในสังคมเกาหลีใต้จนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ ในด้านการศึกษา มีการจัดหลักสูตรสตรีศึกษาขึ้นในเกาหลีใต้เป็นครั้งแรกในทศวรรษที่ 1980 ที่มหาวิทยาลัยสตรีอีฮวา (Ewha Women's University)<sup>21</sup> มหาวิทยาลัยสตรีแห่งแรก ก่อนจะถูกนำไปใช้ในมหาวิทยาลัยสหศึกษาอื่น ๆ นักศึกษาในหลักสูตรนี้ได้ทำกิจกรรมร่วมกับองค์กรเพื่อสิทธิสตรีต่อต้านการกีดกันทางเพศ หลักสูตรสตรีศึกษาได้ผลิตนักสตรีนิยมขึ้นในสังคมเกาหลีใต้อีกด้วย ซึ่งการเคลื่อนไหวของนักสตรีนิยมส่งผลต่อสังคมที่กำลังเติบโตภายใต้

แนวคิดชายเป็นใหญ่เป็นอย่างมาก ด้วยการศึกษาและตั้งคำถามต่อรูปแบบสังคมที่กำลังเป็นอยู่ในขณะนั้นและสะท้อนออกมาสู่สาธารณะ ความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศ และการปฏิบัติต่อผู้หญิงเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ชาย การตั้งคำถามต่อประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ถูกฝังรากลึกมาอย่างยาวนานเช่นนี้เป็นเรื่องท้าทายในสังคมเกาหลีใต้เป็นอย่างมาก เพราะมีการต่อต้านแนวคิดสตรีนิยมเกิดขึ้นในสังคมเกาหลีใต้ขึ้นอย่างรุนแรงและเปิดเผยผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ มากมาย

ปัจจุบันเกาหลีใต้ได้มีการออกกฎหมายส่งเสริมสิทธิด้านโอกาสและความเท่าเทียมทางเพศที่เอื้อแก่สตรีมากขึ้น และมีโควตาสำหรับผู้หญิงที่มีความสามารถเข้าทำงานในหน่วยงานของรัฐ<sup>22</sup> อีกทั้งปรากฏสตรีที่เป็นนักการเมืองและสามารถไปถึงระดับประธานาธิบดีได้ด้วย แต่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเพศเป็นปัญหาเรื้อรังของสังคมเกาหลีใต้มานาน แม้รัฐบาลพยายามลดช่องว่างระหว่างเพศมาโดยตลอดและพยายามเปลี่ยนค่านิยมในสังคม แต่ด้วยสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่ทำให้สังคมเกาหลีใต้ยังคงมีมุมมองแง่ลบต่อการเข้าร่วมทางการเมืองของสตรีและมีความเชื่อว่าผู้หญิงควรที่จะอยู่ที่บ้าน<sup>23</sup> ทำให้แม้สตรีจะมีโอกาสในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ความสนใจที่ได้รับต่อการปฏิบัติงานกลับไม่เท่ากับกลุ่มอื่น ๆ และแม้ว่าเกาหลีใต้จะกำหนดให้สตรีลงสู่การเลือกตั้งได้ตั้งแต่ ค.ศ. 1948 แต่อัตราส่วนนักการเมืองหญิงในสภาเมื่อเทียบกับอัตราส่วนนักการเมืองชายนั้นอยู่ในอัตราที่น้อยกว่ามากและแทบไม่ได้เป็นที่สนใจ ทำให้การทำงานในฐานะนักการเมืองหญิงตกอยู่ในฐานะกลุ่มคนส่วนน้อย แทบไม่มีผลในการผลักดันนโยบายต่าง ๆ ของรัฐ ทำให้เกาหลีใต้ที่แม้เข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแต่ยังคงเป็นประเทศที่สตรีมีพื้นที่ในการแสดงออกทางการเมืองอย่างค่อนข้างจำกัด<sup>24</sup>

นอกจากนี้ ภาพลักษณ์ของสังคมเกาหลีใต้ก็ยังคงเป็นที่พูดถึงในเรื่องของความไม่เท่าเทียมและการใช้ความรุนแรงต่อเพศหญิง ลักษณะเชิงอำนาจทางเพศซึ่ง

ฝั่งรากลึกลงทางวัฒนธรรมมาเป็นเวลานานนี้ขัดกับการสร้างความทันสมัยแบบสากลคือการยอมรับสิทธิสตรีในฐานะสิทธิมนุษยชน ทำให้เกาหลีใต้ต้องมีการปรับปรุงภาพลักษณ์ความเป็นผู้ชายเกาหลีใต้ โดยได้มีการปลูกฝังค่านิยมแฝงลงไปในการบวนการส่งออกทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นนโยบายหนึ่งของรัฐบาลในการเผยแพร่วัฒนธรรมทางอ้อมไปสู่สังคมภายนอกผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะในภาพยนตร์ชุดของเกาหลีใต้ ตัวละครเอกชายจะแสดงออกถึงความเป็นสุภาพบุรุษและเป็นผู้ชายในอุดมคติของผู้หญิง<sup>25</sup> แต่ความเป็นจริงในสังคมเกาหลีใต้ ผู้ชายยังคงถูกมองว่าเป็นเพศที่กระทำการคุกคามทางเพศต่อผู้หญิงทั้งจากในสายตาของคนภายนอกและภายในประเทศเอง ซึ่งคนเกาหลีใต้มองว่าปัญหาการคุกคามทางเพศเป็นปัญหาใหญ่ของสังคม<sup>26</sup>

จากรายงานข้อมูลสถิติเกี่ยวกับผู้หญิงในเกาหลีใต้ โดย Korean Women's Development Institute (2017) พบว่าการใช้ความรุนแรงทางเพศเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ในช่วง ค.ศ. 2002 - 2015 มีคดีความรุนแรงทางเพศเพิ่มสูงขึ้นมาก<sup>27</sup> จากการสำรวจใน ค.ศ. 2018 พบว่าผู้หญิง 8 ใน 10 คน ถูกล่วงละเมิดในที่ทำงาน ซึ่งร้อยละ 78 ไม่กล้าเปิดเผยเรื่องราว มีเพียงร้อยละ 22 ที่กล้าเปิดเผย และสถิติใน ค.ศ. 2019 พบว่าทุก 1.8 วัน จะมีสตรี 1 คน ถูกทำร้ายโดยคนรักหรือผู้ชายในครอบครัว<sup>28</sup> ตัวเลขการใช้ความรุนแรงทางเพศที่เพิ่มสูงขึ้นในทุกปีนี้ แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าปัญหาเรื่องเพศที่เกิดขึ้นมานานแล้วนั้นยังคงมีอยู่และสามารถพบเห็นได้ในสังคมเกาหลีใต้ ปัจจุบัน อีกทั้งยังมีปรากฏการณ์การลุกขึ้นเปิดเผยตัวของเหยื่อที่ถูกกระทำความรุนแรงทางเพศเพิ่มมากขึ้นผ่านการรณรงค์ #MeToo ในโลกออนไลน์ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการคุกคามทางเพศต่อผู้หญิงผิวสีในโลกตะวันตกเมื่อกว่าสิบปีที่แล้ว ก่อนที่จะกลับมาเป็นกระแสทั่วโลกอีกครั้งเมื่อ ค.ศ. 2017 และเป็นกระแสในเกาหลีใต้ใน ค.ศ. 2018 โดยพบว่ากลุ่มผู้ชายที่กระทำการ

ล่องละเมิดทางเพศผู้หญิงนั้น ส่วนใหญ่เป็นผู้มีอิทธิพลจากหลากหลายสาขาอาชีพ ทำให้เห็นว่าเกาหลีใต้ยังมีปัญหาการคุกคามทางเพศสูงมาก และกระแสสตรีนิยมเป็นประเด็นที่อ่อนไหวและเปราะบางมากในสังคมเกาหลีใต้ปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังมีกระแสต่อต้านแนวคิดสตรีนิยมที่เกิดขึ้นในสังคมเกาหลีใต้ อีกด้วย เช่น กรณีของไอรีน (Irene) นักร้องหญิงที่ได้รับกระแสโจมตีจากแฟนเพลงผู้ชายอย่างหนักในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2018 เมื่อไอรีนเปิดเผยว่าอ่านหนังสือเรื่อง *Kim Jiyoung, Born 1982* ซึ่งเป็นหนังสือที่สะท้อนการกดทับผู้หญิงในสังคมเกาหลีใต้ โดยเล่าเรื่องของคิม จียอง ผู้หญิงที่เป็นเสมือนตัวแทนของผู้หญิงเกาหลีใต้ส่วนใหญ่ที่เมื่อแต่งงานแล้วต้องรับหน้าที่แม่บ้านดูแลลูก มีภาระหน้าที่ในครอบครัวและอยู่ภายใต้ค่านิยมชายเป็นใหญ่<sup>29</sup> หรือในกรณีของนักร้องสาวนาอิน (Naeun) ที่ปรากฏภาพข้อความ GIRLS CAN DO ANYTHING บนเคสโทรศัพท์<sup>30</sup> ซึ่งเป็นข้อความที่ถูกมองว่าสื่อไปในทางสตรีนิยม จึงถูกกระแสโจมตีจากผู้ชายเกาหลีใต้ และมีกระแส #YouToo ของผู้ชายออกมาตอบโต้กระแส #MeToo ทำให้เห็นว่ากระแสสตรีนิยมเป็นประเด็นที่อ่อนไหวและเปราะบางมากในสังคมเกาหลีใต้ปัจจุบัน

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าแม้ว่าเกาหลีใต้จะเป็นประเทศที่มีความเจริญทางอุตสาหกรรม มีการศึกษาสูง แต่สังคมเกาหลีใต้ยังมีค่านิยมแบบชายเป็นใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับความเป็นสมัยใหม่ของเกาหลีใต้ เมื่อรากฐานแนวคิดเรื่องชายเป็นใหญ่ถูกฝังรากลึกอยู่ในสังคม บริบทของสังคมสมัยใหม่กับแนวคิดแบบดั้งเดิมจึงก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในเกาหลีใต้โดยเฉพาะความขัดแย้งระหว่างเพศชายและเพศหญิงในด้านสังคมที่ผู้หญิงมีอำนาจน้อยกว่าผู้ชายและเป็นผู้ถูกกระทำ จนเกิดความเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิที่เท่าเทียมกับผู้ชาย โดยมีความร่วมมือระหว่างองค์กรเพื่อสิทธิสตรีและกระแสการเคลื่อนไหวของมวลชน เพื่อเรียกร้องให้เกิดการแก้ไขกฎหมายครอบครัวอันเป็นเครื่องหมายของความไม่เท่าเทียม และผลักดันให้เกิด

กฎหมายต่อต้านการคุกคามทางเพศ แต่ในปัจจุบันความขัดแย้งระหว่างเพศยังคงมีอยู่และเป็นประเด็นเปราะบางที่สร้างความแตกแยกในสังคมเกาหลีใต้

หนังสือเล่มนี้มุ่งเสนอประเด็นปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเพศในสังคมเกาหลีใต้ตั้งแต่สมัยจารีต ทั้งในแง่ของรากฐานความคิดของสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากหลักความสัมพันธ์ในลัทธิขงจื้อ จนเกิดเป็นแนวคิดชายเป็นใหญ่ที่มีอิทธิพลในสังคมมายาวนาน สถานะของสตรีในกฎหมายครอบครัว การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีและการสร้างบทบาททางการเมืองของสตรีเกาหลีใต้ โดยวิเคราะห์จากสภาพสังคมเกาหลีใต้เพื่อให้เห็นว่าการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีได้ส่งผลต่อสถานภาพสตรีเกาหลีใต้นี้ในปัจจุบันในทิศทางที่ดีขึ้นจริงหรือไม่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวคิดของสตรีและสถานภาพของสตรีในสังคมเกาหลีใต้ที่มีส่วนทำให้เกิดการเคลื่อนไหว โดยมีอิทธิพลที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเป็นตัวผลักดัน เช่น อิทธิพลจากความรู้สึกราชาตินิยมในช่วงอาณานิคม อิทธิพลจากกระแสการเรียกร้องประชาธิปไตย อิทธิพลจากกระแสสิทธิมนุษยชนและสิทธิสตรีในระดับสากล เพื่อทำความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคมของสตรีตามกรอบขงจื้อจากบทบาทลูกสาว แม่ และภรรยา ที่มีพื้นที่เพียงในบ้านของตนสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนอกบ้าน จากการเคลื่อนไหวทางสังคมไปสู่การเป็นนักการเมืองหญิงและประธานาธิบดีหญิง รวมถึงวิเคราะห์สาเหตุของการถูกเพิกเฉยจากกระบวนการทำงานและการเคลื่อนไหวทางการเมืองของสตรีและนำเสนอปัญหาที่สตรีต้องเผชิญเมื่อเข้าสู่การเมือง รวมถึงเสนอผลกระทบที่มีต่อลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างเพศในปัจจุบัน

การศึกษาเรื่องนี้จะทำให้เข้าใจประเด็นการเคลื่อนไหวเพื่อความเท่าเทียมทางเพศรวมถึงสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นประเด็นสำคัญของโลกในปัจจุบันตามกรอบ Sustainable Development Goals (SDGs) ข้อ 5 Gender Equality ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าสถานการณ์ในเกาหลีใต้เป็นประเด็นที่น่าสนใจศึกษาอย่างยิ่ง เพราะปัจจุบัน

เกาหลีใต้เป็นประเทศอุตสาหกรรมที่เจริญก้าวหน้า ประชากรมีการศึกษาสูง แต่สังคมยังมีความอนุรักษ์นิยมอยู่ภายใต้แนวคิดชายเป็นใหญ่ค่อนข้างมาก แม้ว่าผู้นำในสังคมเช่นรัฐบาลจะตระหนักถึงสภาวะเช่นนี้และพยายามรณรงค์เพื่อเปลี่ยนทัศนคติชาวเกาหลีใต้ผ่านสื่อต่าง ๆ แต่เราจะเห็นถึงกระบวนการและอุปสรรคที่สำคัญต่อการพัฒนาสถานภาพสตรีเกาหลีใต้ ซึ่งหนังสือเล่มนี้จะได้กล่าวถึงไว้ด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างเพศในสังคมเกาหลีใต้ปัจจุบัน

สำหรับสังคมไทยนั้น นอกจากองค์ความรู้เกี่ยวกับเกาหลีศึกษาที่หนังสือนี้จะสื่อสารแล้ว กรณีศึกษาจากเกาหลีใต้น่าจะทำให้กลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในสังคมไทยได้หันกลับมาพิจารณาว่า การเคลื่อนไหวที่ผ่านมาของกลุ่มสตรีนิยมในไทยเป็นการเคลื่อนไหวของสตรีกลุ่มชนชั้นกลางขึ้นไปที่มีการศึกษาหรือมีโอกาสในสังคมสูง ที่เน้นเรื่องการแก้ไขกฎหมายเป็นหลัก เช่น กฎหมายครอบครัว กฎหมายค่านำหน้านาม-การเลือกใช้นามสกุล กฎหมายข่มขืน เป็นต้น แต่สังคมไทยอาจจะยังละเลยสิทธิของสตรีกลุ่มที่ขาดโอกาสทางสังคม การศึกษา เศรษฐกิจ<sup>31</sup> ขณะที่ในเกาหลีใต้การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีดำเนินไปในหลายระดับ ทั้งการเรียกร้องสิทธิในครอบครัว การศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ และความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งกลุ่มสตรีนิยมในไทยอาจหันมาทบทวนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสตรีที่ขาดโอกาสต่าง ๆ เพื่อสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นในทุกมิติ

## เชิงอรรถ

- <sup>1</sup> แดเนี่ยล ทิวดอร์. (2560). **มหัศจรรย์เกาหลีใต้: จากเก้าถ่านสู่มหาอำนาจทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม**. แปลโดย จูตีพงษ์ เหลืองอรุณเลิศ. หน้า 65.
- <sup>2</sup> เฟิงอิวหลาน. (2544). **ปรัชญาจีน จากขงจื้อถึงเหมาเจ๋อตง**. แปลโดย ส.สุวรรณ. หน้า 31.
- <sup>3</sup> วิลาสินี พนานครทรัพย์. (2560). พลวัตของครอบครัวและบทบาทผู้หญิงในสังคมเกาหลีใต้. ใน **เกาหลีปัจจุบัน Korea Today**. บรรณาธิการโดย นกตลชาติประเสริฐ. หน้า 301-302.
- <sup>4</sup> **แหล่งเดิม**. หน้า 303.
- <sup>5</sup> แดเนี่ยล ทิวดอร์. (2560). **เล่มเดิม**. หน้า 66.
- <sup>6</sup> บุญส่ง ชัยสิงห์กานานนท์. (2560). **อิทธิพลปรัชญาจีนต่อเกาหลีและญี่ปุ่น**. หน้า 181.
- <sup>7</sup> วิลาสินี พนานครทรัพย์. (2560). **เล่มเดิม**. หน้า 304 และแดเนี่ยล ทิวดอร์. (2560). **เล่มเดิม**. หน้า 66.
- <sup>8</sup> Seungkyung Kim. (2014). **The Korean Women's Movement and the State**. p.66.
- <sup>9</sup> Song-Woo Hur. (2011). Mapping South Korean Women's Movements during and after Democratization: Shifting Identity. In **East Asian Social Movements**. p. 182
- <sup>10</sup> Korean Women's Development Institute. (1985). **op.cit**. pp. 10-11.
- <sup>11</sup> Heisook Kim. (2009). Feminist Philosophy in Korea: Subjectivity of Korean Women. **Signs**. 2(34): 248.
- <sup>12</sup> Constitute project. (2018). **Korea (Republic of)'s Constitution of 1948 with Amendment through 1987**. (Online).
- <sup>13</sup> ฮย็อนอัน มุน. (2560). **การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจเกาหลีและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวเกาหลี**. แปลโดย พรรณีภา ของ. หน้า 43-44.
- <sup>14</sup> วิลาสินี พนานครทรัพย์. (2560). **เล่มเดิม**. หน้า 330-331.
- <sup>15</sup> Kyounghee Kim. (2002, June). A Frame Analysis of Women's Policies of Korean Government and Women's Movements in the 1980s and 1990s. **Korea Journal**. 42(2): 14.
- <sup>16</sup> Song-Woo Hur. (2011). **op. cit**. p. 184.

- <sup>17</sup> Jeong-Lim Nam. (2000). Gender Politics in the Korean Transition to Democracy. **Korean Studies**. 24(2000): 96.
- <sup>18</sup> **Ibid.**
- <sup>19</sup> อรพรรณ จันทร์เทา. (2557, มกราคม-มิถุนายน). บทบาทองค์กรเพื่อสิทธิสตรีเกาหลีใต้กับการยกสถานะภาพทางด้านเศรษฐกิจของสตรีเกาหลีใต้. **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 10(1): 147.
- <sup>20</sup> Kyounghee Kim. (2002, June). **op. cit.** p. 10.
- <sup>21</sup> Heisook Kim. (2009). **op. cit.** p. 249.
- <sup>22</sup> จักรกริช สังข์มณี. (2560). สังคมเกาหลีใต้สมัยใหม่: มองการเปลี่ยนแปลงทางสังคมผ่านกระแสคลื่นวัฒนธรรมเกาหลี (Hallyu). ใน **เกาหลีปัจจุบัน Korea Today**. บรรณาธิการโดย นภดลชาติประเสริฐ. หน้า 265.
- <sup>23</sup> Bong Scuk, Sohn. (1994). Agenda for Social Reform: Women's Political Participation in South Korea. In **Women in Japan and Korea: Continuity and Change (Women in Political Economy)**. p. 266
- <sup>24</sup> **Ibid.** p. 258.
- <sup>25</sup> Geng Song. (2016). **Changing Masculinities in East Asian Pop Culture**. (Online).
- <sup>26</sup> Asian Boss. (2018). **What Koreans Think of Sexual Harassment**. (Online).
- <sup>27</sup> Korea Women's Development Institute. (2017). **Women in Korea 2016**. (Online).
- <sup>28</sup> Korea Women's Development Institute. (2020). **Anonymous Reporting Centers for Sexual Harassment and Gender Discrimination in the Workplace**. (Online).
- <sup>29</sup> Isabella Steger. (2018). **Korean Men Feeling Besieged by #MeeToo are Revolting against a Novel about a Stay-at-Home Mom**. (Online).
- <sup>30</sup> Koreaboo. (2018). **Apink Naeun Tries to Support Feminism with This Photo, Gets Bashed for It...Then Deletes It**. (Online).
- <sup>31</sup> วรวิทย์ ไชยทอง. (2559). “สัมภาษณ์พิเศษ'ชนิดา ชิตบัณชิตย์' ทบพทวนการเคลื่อนไหว'สตรีนิยม'ในสังคมไทย” **หนังสือพิมพ์มติชนรายวัน** 14 มีนาคม 2559.





## 2

### สถานภาพและบทบาทของสตรีเกาหลี สมัยโชซอนและสมัยอาณานิคม

สังคมเกาหลีตั้งแต่สมัยโชซอนที่รับเอารูปแบบแนวคิดลัทธิขงจื้อใหม่มาใช้ ส่งผลต่อสถานภาพและการกำหนดความประพฤติของสตรี ทำให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน สตรีถูกจำกัดบทบาทให้อยู่ภายใต้การปกครองของผู้ชาย และกลายเป็นรากฐานสำคัญของสถานภาพสตรีในปัจจุบัน การรักษาความมั่นคงทางอำนาจของผู้ชายที่ถูกสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งในแง่ของขนบธรรมเนียมประเพณี และในทางกฎหมายคือการบัญญัติระบบหัวหน้าครอบครัวเมื่อ ค.ศ. 1912 ในสมัยอาณานิคมส่งผลต่อความคิดของสตรีในการออกมาเคลื่อนไหวทางสังคม

#### อิทธิพลลัทธิขงจื้อใหม่กับการจัดระเบียบสถานภาพสตรีเกาหลี

ในสมัยโครยอ (Koryo ค.ศ. 935-1392) สตรีเกาหลีมีสถานภาพและบทบาทเท่าเทียมหรือใกล้เคียงกับผู้ชาย มีอิสระในพื้นที่ภายนอกบ้าน ได้รับสิทธิใน

การถือครองมรดกและสามารถเป็นหัวหน้าครอบครัวได้ ความเท่าเทียมทางสังคมระหว่างชายและหญิงก่อนที่อิทธิพลขงจื้อจะเข้ามามีบทบาทในสังคมนั้น อาจมาจากสภาพสังคมในลักษณะชนเผ่าที่ไม่ได้มีอิทธิพลใดอิทธิพลหนึ่งครอบงำและส่งผลต่อแนวคิดว่าควรมีเพศใดเพศหนึ่งอยู่เหนือกว่า

ในสมัยราชวงศ์โจวซ็อน ชนชั้นปกครองได้นำปรัชญาขงจื้อใหม่จากจีนเข้ามาใช้เป็นหลักในการปกครองและจัดระเบียบสังคม ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและหญิงที่ครอบคลุมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัว และนำไปสู่การกำหนดสถานภาพและคุณค่าเพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินชีวิตของอีกด้วย ในคริสต์ศตวรรษที่ 15 ลัทธิขงจื้อใหม่กลายเป็นหลักการปกครองประเทศ โดยมีอิทธิพลในชนชั้นยังบัน (Yangban Class) ซึ่งเป็นชนชั้นปกครอง เมื่อเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 16 ลัทธิขงจื้อใหม่ได้แทรกซึมเข้าสู่สังคมจากการถกเถียงเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 17 ลัทธิขงจื้อใหม่ได้แพร่เข้าสู่ทุกกลุ่มชนชั้นและถูกใช้ในการจัดระเบียบของผู้คนในสังคม<sup>2</sup> ส่งผลต่อการกำหนดบทบาททางเพศที่แตกต่างกันระหว่างชายและหญิง

หลักการในลัทธิขงจื้อใหม่ที่ถูกนำมาใช้เป็นรากฐานความสัมพันธ์เชิงอำนาจของสังคมเกาหลีที่สำคัญที่สุด คือ หลักซังกังโอรยุน (Sam-gang-o-ryun) หรือ หลัก 3 กฎระเบียบ 5 จริยธรรมในความสัมพันธ์ของมนุษย์ คือ กฎพื้นฐานที่ต้องปฏิบัติตาม โดยบัญญัติถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 5 คู่ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง พ่อกับลูก สามีกับภรรยา พี่กับน้อง และเพื่อนกับเพื่อน โดยที่ผู้ปกครองมีสิทธิอำนาจเหนือผู้ใต้ปกครอง บิดามีสิทธิอำนาจเหนือบุตร และสามีมีสิทธิอำนาจเหนือภรรยา<sup>3</sup> หลักความสัมพันธ์นี้เป็นข้อผูกมัดที่กำหนดกลุ่มความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคม แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงลักษณะความสัมพันธ์ที่ไม่เท่าเทียมกันในสังคมเกาหลีทั้งในแง่ของสถานะทางสังคม อายุ

และเพศ โดยเฉพาะอำนาจของผู้ชายที่เป็นศูนย์กลางความสัมพันธ์และมีความสำคัญมากกว่าผู้หญิงซึ่งได้ถูกอธิบายไว้ในหน้าที่ของบุตรและสิ่งที่พึงกระทำของสตรีเกาหลี สถานภาพและบทบาททางสังคมของสตรีเกาหลีจึงถูกจำกัดบทบาทลง อันเป็นผลจากอิทธิพลของลัทธิขงจื้อใหม่ ซึ่งมีบทบาทมากขึ้นและกลายเป็นอุดมการณ์ของรัฐ

ลัทธิขงจื้อใหม่ที่นำมาใช้ในการจัดระเบียบสังคมเกาหลี ส่งผลต่อการกำหนดสถานภาพและบทบาททางสังคมของสตรี และมีการอธิบายถึงความแตกต่างระหว่างเพศด้วยลักษณะโดยธรรมชาติของบุคคลตามหลักความสัมพันธ์แบบหยิน (Yin) กับหยาง (Yang) คือ ความเป็นคู่ตรงข้ามที่ควบคุมกันและกันที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง 2 สิ่ง สมัยโซซอนได้นำแนวคิดดังกล่าวมาอธิบายเรื่องเพศด้วย เช่น การเปรียบผู้ชายเสมือนแสงสว่าง ผู้หญิงเสมือนร่มเงา เมื่อมีแสงสว่างก็ย่อมมีแสงเงาเกิดขึ้น ซึ่งเป็นลักษณะของความแตกต่างที่คอยส่งเสริมซึ่งกันและกัน อีกทั้งได้กำหนดลักษณะความตรงกันข้ามของผู้หญิงที่ต้องสงบเสถียรกับผู้ชายที่แข็งแกร่ง ต้องเป็นผู้ให้การสนับสนุน ผู้ชายจึงต้องช่วยส่งเสริมผู้หญิงที่เป็นผู้อ่อนแอและต้องอาศัยการพึ่งพาจากผู้ชาย และถือว่าผู้ชายเป็นหยางเชื่อมไปสู่สวรรค์ ผู้หญิงเป็นหยิน เชื่อมมายังโลก ทำให้ผู้ชายอยู่ในสถานะที่เหนือกว่า เป็นผู้นำ และแข็งแกร่ง ส่วนผู้หญิงเป็นผู้ตามและอ่อนโยน<sup>4</sup> ความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวส่งผลให้สตรีถูกจำกัดบทบาทและถูกกีดกันออกจากการมีบทบาททางสังคม

สถานภาพการเป็นผู้ตามของสตรีในสังคมเกาหลี ทำให้ผู้หญิงต้องอยู่ในกรอบของจารีตที่ผูกไว้กับครอบครัว ตามหลักเชื่อฟังสาม คือ ลูกสาวต้องเชื่อฟังบิดา เมื่อ ภรรยาต้องเชื่อฟังสามี แม่หม้ายต้องเชื่อฟังลูกชาย<sup>5</sup> แสดงถึงสถานะที่เป็นรองผู้ชายที่อยู่ในครอบครัว และกลายเป็นบรรทัดฐานของสังคมที่ผู้หญิงต้องปฏิบัติ นำไปสู่การมองว่าสตรีเป็นผู้ตามที่เชื่อฟังและได้รับการดูแลโดยผู้ชาย การเข้าถึงการศึกษาของสตรีจึงไม่ใช่การศึกษาหาความรู้เช่นเดียวกับชาย แต่เป็นการเรียนรู้

เพื่อเป็นแม่บ้านที่สมบูรณ์แบบ โดยเฉพาะผู้หญิงชั้นสูงหรือชนชั้นยังบันได้ถูกกีดกันจากการศึกษาแบบทางการที่ผู้ชายได้รับ แต่ถูกแทนที่ด้วยการอบรมสั่งสอนให้รู้ว่าสิ่งใดควรทำและไม่ควรทำ เช่น การวางตัวอย่างกุลสตรี ความฉลาดและความสวยไม่ใช่สิ่งที่จำเป็น แต่ต้องมีความสงบเสงี่ยมเรียบร้อยและเจียมตัว ต้องทำหน้าที่ดูแลครอบครัวและแขกของครอบครัวให้ดี<sup>6</sup>

นอกจากนี้ยังมีหลักการในและนอก (Nae-Oe) ที่ทำให้เกิดการกำหนดพื้นที่การใช้ชีวิตที่แตกต่างกันระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย โดยผู้หญิงควรอยู่แต่ในบ้านเพื่อดูแลครอบครัวของสามี ส่วนผู้ชายควรออกไปทำงานนอกบ้านเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว<sup>7</sup> หรือการแบ่งแยกพื้นที่ในบ้าน เช่น การแยกเรือนเป็นของผู้ชายกับผู้หญิงหรือการจำกัดพื้นที่ในครัวให้เป็นของผู้หญิงที่ผู้ชายห้ามเข้าก็เป็นการแยกบทบาทและหน้าที่ของผู้ชายและผู้หญิงออกจากกัน<sup>8</sup> ความเชื่อเหล่านี้สะท้อนการแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างเพศอย่างชัดเจน เป็นลักษณะตามธรรมชาติซึ่งไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ของมนุษย์ และให้อำนาจที่เหนือกว่าแก่ผู้ชายในการควบคุมชีวิตผู้หญิง การถูกจำกัดบทบาทให้อยู่ภายในกรอบดังกล่าว ทำให้พื้นที่การทำงานของผู้หญิงมีเพียงงานในบ้านเท่านั้น ส่วนฐานะนอกบ้านในเรื่องการเมือง ธุรกิจ วิชาการ และอื่น ๆ ที่เข้าข่ายเป็นงานภายนอกหรือสาธารณะถือเป็นเรื่องของผู้ชายเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม การเป็นกุลสตรีที่ดีที่ต้องอยู่ในบ้านไม่ได้ถูกจำกัดอย่างเข้มงวดกับผู้หญิงทุกชนชั้น เนื่องจากผู้หญิงที่มีฐานะยากจนหรือต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงชีพต้องออกไปทำงานภายนอกบ้าน เช่น ทำสวน ทำไร่ คนทรงเจ้าหรือที่เรียกว่า มุชกอิน (Musok-in) ซึ่งเป็นอาชีพที่มีส่วนสำคัญทางด้านความเชื่อของคนเกาหลี และคิแซง (Kisaeng) ซึ่งเป็นผู้หญิงที่ทำหน้าที่มอบความบันเทิงให้แก่ผู้ชายโดยการแต่งกายที่สวยงาม เล่นดนตรี ร่วมการสนทนา และรวมไปถึงมีเพศสัมพันธ์ในบางครั้งซึ่งแม้ว่าผู้หญิงในกลุ่มอาชีพดังกล่าวจะสามารถออกมาทำงานนอกบ้านและ

หาเงินเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวได้ แต่ในกลุ่มอาชีพอย่างmuzikอินและคิแซงจัดอยู่ในชนชั้นต่ำ ไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคม<sup>9</sup> ผู้หญิงที่มีสถานภาพเป็นแม่บ้านได้รับการยอมรับและนับเป็นผู้หญิงในอุดมคติของสังคมเกาหลีมากกว่าผู้หญิงที่ทำงานนอกบ้าน เห็นได้จากการยกย่อง ชิน ซาอิมดัง (Shin Saimdang ค.ศ. 1504-1551) สตรีที่มีชีวิตอยู่ในยุคโชซอนในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 16 ซึ่งมีชื่อเสียงโด่งดังจากงานจิตรกรรมและการเป็นผู้ประพาดิตนตามหลักลัทธิขงจื้อ คือ เป็นภรรยาที่เคารพสามีและเป็นแม่ที่ดีของลูก จนเป็นที่รู้จักกันในชื่อของมารดาของอี (Mother of Yi) โดยอีมาจากชื่อบุตรชายของเธอที่ต่อมากลายเป็นหนึ่งในบัณฑิตขงจื้อใหม่ที่มีชื่อเสียงและเป็นรัฐบุรุษแห่งยุคโชซอน<sup>10</sup> ชิน ซาอิมดังเป็นแม่แบบของสตรีขงจื้อ ใน ค.ศ. 2009 ได้รับการยกย่องโดยธนาคารแห่งชาติเกาหลีใต้ตีพิมพ์รูปบนธนบัตรมูลค่าห้าหมื่นวอน ซึ่งเป็นธนบัตรที่มีมูลค่ามากที่สุด<sup>11</sup> สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมการยกย่องสตรีในอุดมคติแบบขงจื้อของสังคมเกาหลีในปัจจุบัน

การจำกัดบทบาทของสตรีเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมานานในสังคมเกาหลี อย่างไรก็ตาม สตรีที่เป็นฝ่ายถูกกระทำไม่ได้จำนนและยอมรับสถานภาพที่เป็นอยู่ ในช่วงครึ่งหลังคริสต์ศตวรรษที่ 19 เกาหลีต้องเผชิญกับการขยายอำนาจของต่างชาติทั้งชาติในเอเชียและชาติตะวันตก ขณะเดียวกันการเข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ของมิชชันนารีชาวตะวันตกได้เผยแพร่แนวคิดใหม่ในเรื่องความเท่าเทียมและมนุษยนิยม ที่ให้ความสำคัญกับคุณค่าของมนุษย์ทุกคน ซึ่งมีอิทธิพลต่อสตรีเกาหลีและการเคลื่อนไหวเพื่ออิสรภาพของสตรีในเวลาต่อมา รวมทั้งมิชชันนารีได้มีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษาสมัยใหม่ของสตรีเกาหลี ซึ่งมีส่วนกระตุ้นให้สตรีเกาหลีเกิดความคิดเรื่องสิทธิของสตรีมากขึ้น

## การสร้างความมั่นคงทางอำนาจของผู้ชาย

ความเหนือกว่าตามธรรมชาติของผู้ชายไม่เพียงแต่จะสะท้อนอยู่ในกรอบของหลักคำสอนในปรัชญาขงจื้อและความเชื่อเท่านั้น แต่อำนาจบนความแตกต่างทางเพศถูกทำให้มั่นคงในสังคมมากขึ้นด้วยการออกประกาศกฎหมายแผ่นดินคยองกุกแทจอน (Gyung-guk Dae-jeon) ใน ค.ศ. 1484 ซึ่งกำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิตในระดับครอบครัวและในชีวิตประจำวัน<sup>12</sup> ทำให้ชนธรรมนิยมประเพณีแบบขงจื้อที่ถือปฏิบัติในสังคมโซซ็อนมีผลบังคับใช้อย่างเป็นทางการและมีบทลงโทษสำหรับผู้กระทำความผิด

รวมทั้งมีการกำหนดคุณธรรมของผู้หญิงที่พึงปฏิบัติ เช่น การแต่งงานใหม่ของผู้หญิงหมายถึงเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำโดยจะถือว่าเป็นหญิงที่ไม่สามารถรักษาคุณธรรมของตนได้ และส่งผลกระทบต่อลูกหลานที่จะถูกตัดสิทธิ์จากการขอเข้ารับราชการและไม่สามารถดำรงตำแหน่งทางการทหาร<sup>13</sup> ส่วนหญิงหม้ายที่ไม่แต่งงานใหม่ครอบครัวจะได้รับรางวัลเป็นที่ดินของสามีในอัตราส่วน 2 ใน 3 ในกรณีที่หญิงหม้ายนั้นมีลูกชาย และ 1 ใน 3 ในกรณีที่ไม่มีลูกชาย และเรียกที่ดินผืนนี้ว่า “ที่ดินเพื่อการรักษาความซื่อสัตย์”<sup>14</sup> ถือเป็นการใช้กฎหมายควบคุมความจงรักภักดีและความมั่นคงของภรรยาต่อสามี การแต่งงานใหม่ของผู้หญิงหมายถึงถือเป็นความประพฤตินิยมชอบ ในขณะที่ผู้ชายสามารถมีภรรยามากกว่า 1 คน และมีอำนาจในการขอหย่าร้าง ทั้งยังกำหนดความผิด 7 ประการ ที่ผู้เป็นภรรยาไม่พึงปฏิบัติและทำให้สามีใช้เป็นข้อเรียกร้องในการขอหย่าร้างได้ คือ การเป็นภรรยาที่ไม่เชื่อฟังพ่อแม่ของสามี ภรรยาที่ให้กำเนิดลูกชายเพื่อสืบทอดตระกูลไม่ได้ ภรรยาที่พูดมาก ภรรยาที่อิจฉาริษยา ภรรยานอกสมรสของสามี ภรรยาที่เป็นโรคที่รักษาไม่หาย ภรรยาที่เป็นขโมย และภรรยาที่ผิดประเวณี<sup>15</sup> ซึ่งความผิดที่ร้ายแรงที่สุดคือการที่ภรรยาไม่สามารถให้กำเนิด

ลูกชายได้ ซึ่งทำให้สามีได้สิทธิในการมีภรรยานอกสมรสได้อย่างชอบธรรมจนกว่าจะมีลูกชาย และผู้หญิงที่ไม่มีลูกชายจะถูกมองว่าประสบความล้มเหลวเพราะจะไม่มีลูกหลานทำพิธีเคารพบูชาให้ในชีวิตหลังความตาย

ในแง่ของความเชื่อและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวเกาหลี ความสำคัญของผู้ชายเกี่ยวข้องกับความเชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์และการเคารพบูชาบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นรากฐานทางแนวคิดสำคัญที่ทำให้เกิดการสืบเชื้อสายของวงศ์ตระกูลตามความเชื่อที่ว่าบรรพบุรุษมีอำนาจอวยพรและสาปแช่งลูกหลานได้หากลูกหลานในวงศ์ตระกูลละเลยการทำพิธีเคารพบูชาบรรพบุรุษ<sup>16</sup> และเนื่องจากหน้าที่ของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว คือ ต้องออกจากบ้านตนเองไปอยู่ในตระกูลของฝ่ายชาย และดูแลครอบครัวของฝ่ายชาย โดยถูกตัดออกจากการเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวเดิม ระบบนี้จึงต้องอาศัยผู้ชายโดยเฉพาะลูกชายคนโตของบ้านทำหน้าที่เป็นตัวแทนในพิธีบูชาบรรพบุรุษ ด้วยเหตุนี้ผู้ชายจึงได้รับอนุญาตให้มีภรรยาได้มากกว่า 1 คน หากภรรยาคนปัจจุบันไม่สามารถมีลูกชายเพื่อทำหน้าที่สืบทอดตระกูล อีกทั้งลูกชายยังได้ถือสิทธิในบ้านต่อจากบิดาตามหลักที่กำหนดว่า ผู้หญิงจะต้องอยู่ใต้การควบคุมของผู้ชาย 3 คน คือ บิดาในช่วงก่อนแต่งงาน สามีเมื่อแต่งงานแล้ว และลูกชายเมื่อสามีเสียชีวิต ฉะนั้นลูกชายจึงได้รับความนิยมมากกว่าลูกสาว ซึ่งจะส่งผลต่อค่านิยมการมีบุตรของคนเกาหลีในยุคสมัยต่อไป

ในสมัยโซซอนความเชื่อแบบคตินิยมที่แสดงถึงความแตกต่างระหว่างเพศมีอิทธิพลมาก ซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นคุณธรรมทางจิตใจเท่านั้น แต่ยังบังคับใช้เป็นกฎหมายที่มีบทลงโทษ กฎหมายและความเชื่อที่มีนัยยะของความไม่เท่าเทียมทางเพศได้กำหนดลักษณะความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ผ่านการปฏิบัติมาอย่างยาวนานจนกลายเป็นความปกติในชีวิตประจำวัน

และพิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษยิ่งทำให้อำนาจของผู้ชายที่อยู่เหนือผู้หญิงได้รับการสืบทอดและคงอยู่ต่อไปได้อย่างยาวนานในสังคมเกาหลี

เมื่อเกาหลีตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1910–1945 ญี่ปุ่นใช้กำลังทหารเพื่อเข้าควบคุมกิจการทั้งหมด ทำให้เกิดกระแสการต่อต้านอาณานิคมญี่ปุ่นอย่างรุนแรงโดยชาวเกาหลีทั้งชายและหญิง ในยุคนี้ผู้หญิงได้เรียนรู้การเคลื่อนไหวเพื่อปลดแอกตนเองออกจากการถูกควบคุมร่วมกับผู้ชาย และความร่วมมือกันต่อต้านเจ้าอาณานิคมญี่ปุ่นของชาวเกาหลีสร้างความรู้สึกที่สำคัญเรื่องความเท่าเทียมระหว่างเพศให้กับผู้หญิง

### การศึกษาแบบตะวันตกในปลายศตวรรษที่ 19 กับการพัฒนาบทบาทสตรีเกาหลี

ในสมัยโชซอนผู้หญิงไม่ได้รับการสนับสนุนให้เรียนหนังสือแม้แต่ในครอบครัวที่มีฐานะ แต่เมื่อเกาหลีถูกญี่ปุ่นรุกรานตั้งแต่ทศวรรษ 1870 เป็นต้นมา การศึกษาของสตรีจึงได้รับความสนใจโดยกลุ่มนักปฏิรูปสังคม ซึ่งเป็นกลุ่มผู้ชายที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศ โดยมีจุดประสงค์ในการสนับสนุนการศึกษาของผู้หญิงเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชาติ และเชื่อว่าการพัฒนาประเทศให้เทียบเท่าชาติตะวันตกจะช่วยให้ประเทศรอดพ้นจากการรุกรานของตะวันตกได้เช่นเดียวกับญี่ปุ่น<sup>17</sup> หลังลงนามในสนธิสัญญาคังฮวากับญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1876 เกาหลีได้ทำสนธิสัญญากับรัสเซีย อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และฝรั่งเศส ซึ่งมีผลให้ชาวต่างชาติได้รับอนุญาตให้ดำเนินกิจกรรมทางศาสนาได้อย่างอิสระ นักเผยแผ่ศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการด้านการศึกษาของเกาหลีด้วย มีการกระตุ้นผ่านสื่อต่าง ๆ นำโดยสโมสรอิสรภาพแห่งต้นทศวรรษ 1900 และนิตยสาร Tongnip Sinmun ซึ่งเป็น



นิตยสารที่มีแนวคิดก้าวหน้ามากที่สุด เพื่อให้รัฐบาลโซซอนเห็นความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของสตรี<sup>18</sup>

ตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 การออกสู่สังคมภายนอกของสตรีได้รับการกระตุ้นจากอิทธิพลตะวันตก จากการเข้ามาเผยแผ่ศาสนาคริสต์ การตั้งโรงเรียนสตรีของมิชชันนารี และการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในช่วงทศวรรษ 1870 จนถึงช่วง 1910 จากการที่เกาหลีมีความสัมพันธ์ทางการทูตกับญี่ปุ่นและชาติตะวันตกซึ่งส่งผลต่อการเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ การได้รับอิทธิพลทางความคิดจากต่างชาติ และการเปลี่ยนแปลงทางสถานภาพของสตรีเกาหลี การเข้ามาในเกาหลีของเหล่ามิชชันนารีนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการขยายอิทธิพลของชาติตะวันตก ซึ่งในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 อิทธิพลของชาติตะวันตกได้รุกรานไปในจีน ญี่ปุ่น แม้ว่าเกาหลีรับรู้ถึงการรุกราน แต่ผู้ปกครองเกาหลี คือ พระเจ้าซ็อลจง (Cheoljong ค.ศ. 1849-1863) ไม่ได้สนใจการขยายอิทธิพลของชาติตะวันตกมากนัก ทำให้ไม่มีมาตรการในการควบคุมหรือป้องกัน มิชชันนารีกลุ่มแรกที่เข้ามายังเกาหลีเป็นมิชชันนารีนิกายคาทอลิก พระเจ้าซ็อลจงควบคุมการขยายอิทธิพลของศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทำให้ในสมัยนี้มีชาวคริสเตียนในเกาหลีกว่า 11,000 คน และเมื่อถึงช่วงที่เกาหลีดำเนินมาตรการเข้มงวดกับชาติตะวันตกใน ค.ศ. 1863 จำนวนชาวคริสเตียนในเกาหลีเพิ่มขึ้นเป็น 20,000 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นเกือบสองเท่า<sup>19</sup> ขนชั้นปกครองหรือชนชั้นยังบัณฑิตคิดทางลบต่อชาติตะวันตก โดยดูถูกการเรียนรู้แบบตะวันตกและคริสต์ศาสนา นอกจากนี้การที่มิชชันนารีสนับสนุนเรื่องความเท่าเทียม<sup>20</sup> ย่อมทำให้ชนชั้นปกครองมีความกังวลเพราะอาจส่งผลกระทบต่อความคิดของชาวเกาหลีที่เขารีด และจะนำไปสู่การต่อต้านผู้ปกครองจากการตระหนักถึงความเท่าเทียมและการถูกขูดรีดอย่างไม่เป็นธรรมได้

ในสมัยพระเจ้าโกจง (Gojong, Emperor Gwangmu ค.ศ. 1863-1907) ซึ่งขึ้นครองราชย์เมื่อยังเยาว์ ทำให้เจ้าชายฮึงซอน (Heungseon) พระราชบิดา ขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการ เรียกว่า แทวอนกุน (Taewongun Heungseon) ในช่วง ค.ศ. 1863-1873 แทวอนกุนได้ใช้นโยบายโดดเดี่ยว นโยบายต่อต้านต่างชาติ และนโยบายอนุรักษนิยม เนื่องจากมองว่าอารยธรรมตะวันตกด้อยกว่าจีน<sup>21</sup> ซึ่งเป็นผลมาจากความคิดลัทธิขงจื้อที่ครอบงำทางความคิดของคนเกาหลี ทำให้แทวอนกุนต่อต้านชาติตะวันตกและขับไล่มิชชันนารี แต่เมื่อพระเจ้าโกจงขึ้นปกครองประเทศ แนวการบริหารประเทศต่างไปจากพระราชบิดา โดยพระเจ้าโกจงมีความคิดว่าการเปิดรับตะวันตกคือเรื่องที่ดีและเป็นและหลีกเลี่ยงไม่ได้<sup>22</sup> ทำให้ในสมัยนี้เกาหลีได้ทำสนธิสัญญากับชาติตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส แสดงถึงการเปิดรับชาติตะวันตกมากขึ้น และมีการปรับปรุงประเทศแบบตะวันตก ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลจากความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างราชินีมิน (Queen Min, Empress Myeongseong, ค.ศ. 1866- 1895) กับมิชชันนารีอเมริกัน จากการเข้ามาเป็นแพทย์ถวายการรักษาแก่ราชินีมินและเป็นผู้ที่ได้รับความไว้วางใจจากพระองค์<sup>23</sup> ส่งผลให้สังคมเกาหลีได้รับวิทยาการและความรู้แบบตะวันตกมากขึ้น

มิชชันนารีอเมริกันนิกายโปรเตสแตนต์ที่เข้ามา ได้นำจุดบกพร่องของกลุ่มมิชชันนารีที่ล้มเหลวไปปรับปรุง ประกอบกับความสัมพันธ์ที่ดีกับราชสำนักทำให้มิชชันนารีมีโอกาสในการเพื่อเผยแพร่อิทธิพลในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเต็มที่ มีการก่อสร้างโบสถ์ ตั้งโรงพยาบาลและโรงเรียน<sup>24</sup> หนึ่งในนั้น คือ โรงเรียนอีฮวาฮักทัง (Ewha Haktang) โรงเรียนสำหรับสตรีแห่งแรกในเกาหลีที่ตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1886 โดยจัดการเรียนการสอนแบบคริสต์เพื่อผลิตสตรีเกาหลีที่มีคุณภาพสู่สังคม โรงเรียนสตรีอีฮวามีแนวทางที่ชัดเจนว่า “All human beings were equal before god” ซึ่ง

แสดงถึงทัศนคติที่มีต่อมนุษย์ทุกคนว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน โดยมีจุดประสงค์ไปที่อิสรภาพของสตรี<sup>25</sup>

โรงเรียนอีฮวาฮักทังก่อตั้งโดย แมรี เอฟ. สแครนตัน (Mary F. Scranton) มิชชันนารีชาวอเมริกัน โดยเริ่มสอนนักเรียนหญิงในบ้านของตนที่เมืองโซล ใน ค.ศ. 1946 ได้พัฒนาเป็น มหาวิทยาลัยสตรีอีฮวา (Ewha Woman's University) มหาวิทยาลัยสตรีแห่งแรกในเกาหลีใต้ การสร้างโรงเรียนสตรีโดยนักเผยแผ่ศาสนาคริสต์ที่ได้พยายามให้ความรู้แก่ผู้หญิงเกาหลีได้รับความสนใจมากถึงการแสดงออกทางสถานะของผู้หญิงในขณะนั้น ทำให้เกิดโรงเรียนสตรีขึ้นในเกาหลีเพิ่มอีกกว่า 20 โรงเรียนทั่วประเทศ ภายในระยะเวลา 20 ปี<sup>26</sup>

จุดประสงค์ในการตั้งโรงเรียนสตรีเหล่านี้ คือ เพื่อยกระดับสถานภาพของผู้หญิงและสนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศ และเน้นการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยพยายามรักษาประเพณีดั้งเดิมของเกาหลี เพื่อผลิตผู้หญิงที่สามารถปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัวอย่างซื่อสัตย์และสามารถประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่นในโรงเรียนและโรงพยาบาลได้ ต่อมาใน ค.ศ. 1908 รัฐบาลสนับสนุนการตั้งโรงเรียนสตรีฮันซอง (Hanseong School)<sup>27</sup> การเพิ่มขึ้นของโรงเรียนสตรีในช่วงนี้เป็นความร่วมมือกันของนักเคลื่อนไหวทั้งผู้หญิงและผู้ชายที่มีแนวคิดสมัยใหม่กับมิชชันนารีต่างชาติ โดยเชื่อว่าการศึกษาของผู้หญิงจะเป็นเครื่องมือในการยกสถานะของผู้หญิงเกาหลีจากรอบของประเพณีดั้งเดิมได้

ด้วยแนวทางที่มีความแตกต่างจากการเรียนตามหลักขงจื้อและโรงเรียนคริสต์ ทำให้ในช่วงแรกบิดามารดาไม่ต้องการส่งบุตรสาวไปเรียนในโรงเรียนคริสต์ แม้โรงเรียนคริสต์จะไม่ใช่ที่นิยมในระยะแรก แต่มีสตรีบางกลุ่มที่ได้เข้าไปเรียนคือ เด็กหญิงกำพร้า<sup>28</sup> ซึ่งสตรีในกลุ่มดังกล่าวถูกจำกัดกรอบในสังคมน้อยกว่าสตรีที่อยู่ในชนชั้นสูงหรือชนชั้นกลางจากบริบทของสังคม ทำให้สามารถเข้าเรียนได้โดยไม่ถูกกีด

กัน นอกจากสถานศึกษาที่ก่อตั้งโดยมิชชันนารีแล้ว แนวคิดสมัยใหม่ได้ส่งผลต่อความคิดของคนเกาหลีเองเช่นกัน โดยมีการตั้งแหล่งการเรียนรู้แบบตะวันออก เช่น ซิลฮัก (Silhak) เกี่ยวกับการเรียนรู้ภาคปฏิบัติ และ ทงฮัก (Donghak) เกี่ยวกับการเรียนรู้แบบตะวันออก ซึ่งให้ความสนใจกับประเด็นสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมทางชนชั้นทางสังคมหรือเพศ สถาบันดังกล่าวได้สนับสนุนการพัฒนาสภาพของสตรีและการศึกษาในระดับสากลสำหรับทั้งผู้ชายและผู้หญิง<sup>29</sup>

ใน ค.ศ. 1894 ท่ามกลางภาวะสงครามระหว่างจีนและญี่ปุ่น (ค.ศ. 1894 – 1895) ญี่ปุ่นได้เข้ายึดอำนาจการปกครองของเกาหลี ปลดรัฐบาลชุดเก่าที่อยู่ภายใต้อำนาจของราชินีมินและสนับสนุนจีน โดยกลุ่มเกาหลีที่สนับสนุนญี่ปุ่นในขณะนั้นได้เข้าดำเนินการปฏิรูปเกาหลีหรือการปฏิรูปกะโบะ (The Kabo Reform) เป็นเวลา 16 เดือน<sup>30</sup> การปฏิรูปดังกล่าวนอกจากจะมีการล้มล้างระบบชนชั้นแบบดั้งเดิมและอนุญาตให้แม่หม้ายแต่งงานใหม่ได้ ระบบการศึกษาได้รับการพัฒนาเช่นกัน โดยกระทรวงศึกษาธิการปฏิรูปการศึกษาให้ทันสมัย โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้น เช่น โรงเรียนแพแจ (Paejae) ซึ่งเป็นโรงเรียนของมิชชันนารีได้สอนประวัติศาสตร์เกาหลีให้นักเรียนเพื่อปลูกฝังความรู้สึกชาตินิยมและความรักชาติในหมู่คนเกาหลี<sup>31</sup> ซึ่งการปลูกฝังความรู้สึกชาตินิยมดังกล่าวส่งผลให้ชาวเกาหลีทั้งชายและหญิงมีแนวคิดในการต่อสู้เพื่ออิสรภาพอย่างมากเมื่อเกาหลีตกเป็นอาณานิคมญี่ปุ่นในเวลาต่อมา โรงเรียนสตรีที่ก่อตั้งโดยชาวคริสต์และการปฏิรูปสังคมที่เกิดขึ้นเป็นการแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมเกาหลีที่ก้าวเข้าสู่ความเป็นสมัยใหม่ ทำให้สตรีมีโอกาสนับถือศาสนาและได้รับความรู้ใหม่ ๆ ที่ไม่ใช่เพียงแค่เรียนรู้เพื่อเป็นแม่บ้านที่ดีตามกรอบแนวคิดดั้งเดิม

การดำเนินการของเหล่ามิชชันนารีที่ต้องการเผยแพร่ศาสนาและแนวคิดของชาติตะวันตกนั้น ส่งผลต่อสังคมเกาหลีที่กำลังเปลี่ยนผ่านจากสังคมจารีตเข้าสู่การ

เป็นสังคมสมัยใหม่ โดยความเป็นสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นได้สร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับคนในสังคมโดยเฉพาะในด้านความคิด หลังจากการตั้งโรงเรียนสตรีอีฮวา สตรีสามารถเข้าถึงความรู้ทั้งแนวความคิดเรื่องความเท่าเทียม วิทยาการตะวันตกในศาสตร์ต่าง ๆ ส่งผลให้สตรีตระหนักถึงสิ่งที่ตนถูกกลืนไปจากบริบทของสังคมจารีต ทำให้เกิดการรวมตัวและก่อตั้งองค์กรสตรีเพื่อเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิที่สตรีพึงได้รับและมีอิสรภาพในชีวิตของตนเอง

กลุ่มสตรีได้ก่อตั้งโรงเรียนสตรีและองค์กรเพื่อสิทธิสตรีซึ่งนำโดยแม่หม้ายจากชนชั้นสูง เช่น ชานยางฮอล (Chanyang-hoe) ก่อตั้งใน ค.ศ. 1898 เป็นองค์กรสิทธิสตรีแห่งแรกตั้งโดยสตรีชนชั้นยังบัน 400 คน เพื่อสนับสนุนการศึกษาของสตรีในการก่อตั้งองค์กรสตรีดังกล่าวได้มีประกาศเกี่ยวกับสิทธิสตรีเป็นครั้งแรกในเกาหลี โดยได้ตั้งคำถามว่าทำไมชีวิตของผู้หญิงควรขึ้นอยู่กับผู้ชาย และถูกจำกัดให้อยู่ภายใต้ข้อกำหนดหรือข้อบังคับโดยสามี ขณะที่ในประเทศที่เจริญแล้วชายและหญิงล้วนเท่าเทียมกัน ทำให้เหล่าสตรีกลุ่มนี้ต้องการที่จะจัดตั้งโรงเรียนสตรีขึ้นเพื่อสร้างสตรีให้เท่าเทียมกับผู้ชาย<sup>32</sup> ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 องค์กรสตรีที่ตั้งโดยสตรีเกาหลีมีเพิ่มขึ้น แต่เมื่อเกาหลีตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่นใน ค.ศ. 1910 ญี่ปุ่นได้ระงับกิจกรรมและเข้าควบคุมองค์กรต่าง ๆ

### การเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีเกาหลีในสมัยอาณานิคม

จักรวรรดิญี่ปุ่นที่เข้าปกครองเกาหลีตั้งแต่ ค.ศ. 1910 ได้จำกัดการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และปรับกฎหมายของเกาหลีโดยเฉพาะการบัญญัติกฎหมายครอบครัว โดยนำระบบหัวหน้าครอบครัว (The Family Head System) ซึ่งเป็นระบบที่อยู่ในกฎหมายญี่ปุ่น ค.ศ. 1898 เข้ามาบัญญัติไว้ในกฎหมายของเกาหลีใน

ค.ศ. 1912<sup>33</sup> ภายใต้ระบบนี้ประชาชนทุกคนต้องลงทะเบียนอยู่ภายใต้การจัดการของครอบครัวไม่ว่าสมาชิกในครอบครัวนั้นจะอยู่ด้วยกันหรือไม่ก็ตาม และให้อำนาจการควบคุมและการตัดสินใจแก่ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวเหนือสมาชิกในครอบครัวที่สำคัญ คือ ระบบหัวหน้าครอบครัวกำหนดลักษณะการสืบทอดตำแหน่งหัวหน้าครอบครัวผ่านสายเลือดของผู้ชาย เมื่อหัวหน้าครอบครัวเสียชีวิต อำนาจนี้จะตกไปอยู่กับลูกชายคนโตของบ้านแม้ว่าผู้นั้นจะยังไม่บรรลุนิติภาวะก็ตาม<sup>34</sup> ด้วยเงื่อนไขของระบบนี้ สถานะทางกฎหมายของผู้หญิงต้องอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชายในครอบครัวที่มีการสืบทอดตำแหน่งทางสายเลือดโดยสมบูรณ์ ซึ่งจากเดิมที่เป็นการปฏิบัติในทางธรรมเนียมประเพณี สถานะผู้หญิงที่ด้อยกว่าได้ถูกรับรองในทางกฎหมายด้วย

### ~ การเคลื่อนไหวและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเคลื่อนไหว ของสตรีสมัยอาณานิคม ~

อิทธิพลจากแนวคิดตะวันตกและการปฏิรูปสังคมที่เกิดขึ้นในปลายสมัยโชชูอัน ส่งผลต่อการเคลื่อนไหวของสตรี ทั้งการตั้งโรงเรียนสตรีที่ทำให้สตรีมีโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนมากขึ้น และการจัดตั้งองค์กรสตรีที่เคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องพื้นที่สตรีในสังคม เมื่อเกาหลีตกเป็นอาณานิคมของญี่ปุ่น รัฐบาลญี่ปุ่นได้เข้ามาควบคุมการเคลื่อนไหวของสตรีเกาหลี เนื่องจากเป็นการเคลื่อนไหวทางการเมือง โดยการเคลื่อนไหวของสตรีในช่วงนี้เป็นการเคลื่อนไหวเพื่ออิสรภาพมากกว่าการเรียกร้องสิทธิสตรีอย่างที่เคยเป็น<sup>35</sup>

การเคลื่อนไหวของชาวเกาหลีเพื่อเรียกร้องอิสรภาพจากการปกครองที่กดขี่ของญี่ปุ่นนั้น มาจากความรู้สึกชาตินิยมที่เกิดขึ้นจากการต่อสู้กับต่างชาติที่เข้ามารุกรานเกาหลีทั้งจากชาติตะวันตกและชาติตะวันออกที่ส่งสมมาจนกระทั่งตกเป็น

อาณานิคม การถูกกีดกันของสตรีในประเทศ และการที่ญี่ปุ่นเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรของเกาหลี ควบคุมการเงินการคลัง การถูกบังคับให้เรียนภาษาญี่ปุ่นและห้ามใช้ภาษาเกาหลีซึ่งเป็นการกลืนกลายทางวัฒนธรรมเพื่อให้ชาวเกาหลีเรียนรู้ภาษา วัฒนธรรม และประเพณีของญี่ปุ่น<sup>36</sup> ทำให้ชาวเกาหลีต่อต้านและมีการเคลื่อนไหวของขบวนการชาตินิยมขึ้น อีกทั้งการปลูกฝังความรักชาติจากการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ของโรงเรียนส่งผลให้ความรู้สึกชาตินิยมมีความเข้มข้นเป็นอย่างมาก



ภาพประกอบที่ 1 แรงงานสตรีชาวเกาหลีในสมัยอาณานิคม

ที่มา: <https://www.jstor.org/stable/23789343>

ปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงกระตุ้นการเคลื่อนไหวในสมัยนี้ คือ กระแสโลกหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ที่นายวูดโรว์ วิลสัน (Woodrow Wilson) ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริการะหว่าง ค.ศ.1913-1921 ออกคำประกาศ 14 ประการ ที่เน้นเรื่องหลักมนุษยนิยมและการเคารพในหลักการที่ให้ประชาชนเจ้าของดินแดนต่าง ๆ ได้ปกครองดินแดนของตนเอง ทำให้นักชาตินิยมเกาหลีออกแถลงการณ์ประกาศ

เอกราชและอิสรภาพของประชาชนชาวเกาหลีเป็นหลักที่ประชาชนเจ้าของประเทศมีสิทธิปกครองตนเอง และความเท่าเทียมกันของมนุษยชาติ<sup>37</sup>

อิทธิพลของความรู้สึกราชาตินิยมที่เกิดขึ้นส่งผลต่อแนวคิดของสตรีจากการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิสตรี จากการตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย ได้เปลี่ยนมาให้ความสำคัญกับการเคลื่อนไหวเพื่ออิสรภาพมากกว่า โดยเกิดการตั้งองค์กรชาตินิยมใต้ดิน เช่น สหพันธ์ชาตินิยมสตรี (Yosong Aeguk Tongji-hoe) สมาคมสตรีชาตินิยมเกาหลี (Taehan Aeguk Buinhoe) องค์กรดังกล่าวต่างรวบรวมเงินทุนเพื่อสนับสนุนการต่อต้านญี่ปุ่น<sup>38</sup> นอกจากกลุ่มองค์กรใต้ดินแล้วผู้หญิงในฐานะภรรยาและแม่ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองในการสนับสนุนสามีและบุตรชายในการต่อต้านญี่ปุ่น โดยบทบาทของผู้หญิงในการสนับสนุนสามีและลูกชายนั้นไม่ได้เป็นสิ่งที่เพิ่งเกิดขึ้น เพียงแต่มีความเข้มข้นขึ้นจากรู้สึกชาตินิยมจากการถูกลิดรอนอิสรภาพและอธิปไตย นอกจากนี้สตรีที่ได้รับการศึกษาได้เป็นส่วนหนึ่งในการเคลื่อนไหวต่อต้านญี่ปุ่นเช่นกัน เช่น ยู กวัน-ซุน (Yu Gwan-sun) นักเรียนวัย 16 ปีของโรงเรียนสตรีอีฮวา ได้เข้าร่วมขบวนการปลดปล่อยชาติและเป็นหนึ่งในแกนนำในการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องอิสรภาพให้แก่เกาหลี และได้รับการยกย่องว่าเป็นสัญลักษณ์ของความรักชาติ ความกล้าหาญ และตัวแทนของการเปิดเสรีภาพทางการศึกษาของสตรี

แนวทางการเคลื่อนไหวของสตรีแต่ละสถานะทั้งกลุ่มองค์กรสตรี แม่ ภรรยา และนักเรียน มีเป้าหมาย เดียวกัน คือ การปลดปล่อยชาติและเรียกร้องอิสรภาพให้แก่เกาหลี แสดงให้เห็นถึงความรู้สึกชาตินิยมที่มีอิทธิพลต่อการเคลื่อนไหว แต่เนื่องจากบริบทของสังคมที่ถูกกดขี่ การเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิสตรีจึงถูกลดบทบาทลง แต่ยังคงมีการเคลื่อนไหวอยู่ไม่ได้หายไป





ภาพประกอบที่ 2 สตรีเกาหลีเข้าร่วมการเรียกร้องเอกราชจากญี่ปุ่น  
ที่มา: <https://www.koreanculture.org/gallery-korea/2019/3/4/>

การก่อตั้งสถาบันการศึกษากับการเข้าถึงการศึกษาของสตรี อีกทั้งให้ความสนใจกับประเด็นสิทธิมนุษยชนและความเท่าเทียมทางชนชั้นในสังคมหรือเพศ ส่งผลให้แม้การเคลื่อนไหวเรียกร้องสิทธิสตรีจะไม่ได้เป็นกระแสการเคลื่อนไหวหลักของสตรีดังเช่นก่อนช่วงก่อนตกเป็นอาณานิคม แต่ความสนใจในประเด็นสิทธิสตรียังคงมีอยู่ในสังคม โดยในช่วงทศวรรษ 1920-1930 กลุ่มสตรีชนชั้นสูงความต้องการความเท่าเทียมทางเพศและเสรีภาพทางเพศอยู่<sup>39</sup> จากสถานการณ์ดังกล่าวได้เป็นนำไปสู่การเคลื่อนไหวของสตรีนิยมในประวัติศาสตร์เกาหลีสมัยใหม่ในเวลาต่อมา นอกจากความต้องการของสตรีชนชั้นสูงแล้วกลุ่มองค์กรทางศาสนาและกลุ่มองค์กรพลเมืองได้มีการเคลื่อนไหวในการพัฒนาสถานะทางสังคมและทางเศรษฐกิจของสตรีด้วย<sup>40</sup>



ภาพประกอบที่ 3 ยู ชุน-ซุน สตรีที่เป็นแกนนำในการเรียกร้องอิสรภาพให้แก่เกาหลีใน  
เหตุการณ์ 1 มีนาคม 1919

ที่มา : <https://www.korea.net/NewsFocus/HonoraryReporters/view?articleId=182751>

### ~ กระแสการปลดแอกตนเองจากอำนาจการควบคุม ~

ในสมัยอาณานิคม ผู้หญิงเกาหลีได้เข้าร่วมการเคลื่อนไหวเพื่ออิสรภาพจากญี่ปุ่นร่วมกับผู้ชาย โดยมีคำกล่าวเพื่อปลุกกระตมว่า “หากเรากอบกู้การปกครองคืนจากญี่ปุ่นได้ ไม่เพียงแต่จะหมายถึงความถึงอิสรภาพของประเทศ แต่ยังรวมไปถึงความสำเร็จในการสร้างความเท่าเทียมทางเพศให้กับผู้หญิงด้วย”<sup>41</sup> ในช่วงแรกมีการก่อตั้งองค์กรหลายองค์กรเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นโดยสตรีเกาหลี โดยหลายองค์กรเคลื่อนไหวเพื่ออิสรภาพของประเทศเป็นสำคัญ เช่น พันธมิตรสตรีเพื่อการสร้างชาติ (Women’s Alliance for Nation Building) ค.ศ. 1945 โดยมีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนการเข้าร่วมของผู้หญิงในการสร้างชาติ<sup>42</sup>

องค์กรเพื่อสิทธิสตรีที่ส่งผลกระทบครั้งสำคัญต่อผู้หญิงเกาหลี คือ องค์กรกันฮูฮวอ (Gunwoohoe) ก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1927 เป็นการรวมกลุ่มกันระหว่าง นักปฏิรูปชาวคริสเตียนซึ่งมีแนวคิดสมัยใหม่แบบตะวันตกกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ที่ได้รับแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ มีจุดประสงค์ในการเคลื่อนไหวทางอุดมการณ์เพื่ออิสรภาพของผู้หญิงโดยปัญญาชนทั้งผู้หญิงและผู้ชายที่ได้รับการศึกษาสมัยใหม่ทั้งในและต่างประเทศ องค์กรนี้ได้รับความสนใจและขยายตัวอย่างรวดเร็ว มีผู้เข้าร่วมมากกว่า 10,000 คน ใน 64 สาขาทั่วประเทศ แต่ถูกญี่ปุ่นปราบปรามอย่างรุนแรง ทำให้องค์กรต้องปิดตัวลงใน ค.ศ. 1931<sup>43</sup> การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิของเหล่าสตรีชะงักงัน แต่กระแสการเผยแพร่แนวคิดสิทธิเสรีภาพของผู้หญิงยังดำเนินต่อไปในทศวรรษ 1930 โดยเน้นไปที่การพัฒนาการศึกษาและวัฒนธรรมให้กับผู้หญิงแทนการเคลื่อนไหวอย่างรุนแรง

ในช่วงอาณานิคม ความเท่าเทียมทางเพศยังไม่ได้เป็นประเด็นหลัก เนื่องจากความวุ่นวายของประเทศ แต่เป็นช่วงที่ผู้หญิงได้เริ่มสัมผัสกับกระบวนการเคลื่อนไหวจากการมีส่วนร่วมต่อสู้เพื่อเอกราชร่วมกับผู้ชาย การตกเป็นอาณานิคมของเกาหลีส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรีอย่างมาก ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่น สังคมเกาหลีได้เกิดความเป็นสมัยใหม่ขึ้น โดยเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมกลายเป็นสังคมเมืองและอุตสาหกรรม จากการที่ญี่ปุ่นใช้เกาหลีเป็นฐานทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้สตรีมีบทบาทภายนอกบ้านมากขึ้นจากการทำงานเป็น “สาวโรงงาน (Factory Worker)” พร้อม ๆ กับการที่สตรีค่อย ๆ ค้นหาค้นหาพื้นที่ในการมีตัวตนในสังคม<sup>44</sup> ดังนั้น บทบาทของสตรีเกาหลีในสมัยอาณานิคมจึงมีการเปลี่ยนแปลงและเข้าสู่สังคมภายนอกมากขึ้นจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจโดยเจ้าอาณานิคมญี่ปุ่น และการมีส่วนร่วมในขบวนการเรียกร้องเอกราช

---

**เชิงอรรถ**

- <sup>1</sup> แดเนียล ทิวดอร์. (2560). **เล่มเดิม**. หน้า 23
- <sup>2</sup> วิลาลินี พนานครทรัพย์. (2560). **เล่มเดิม**. หน้า 300 - 301.
- <sup>3</sup> **แหล่งเดิม**. หน้า 301 - 302.
- <sup>4</sup> **แหล่งเดิม**. หน้า 303.
- <sup>5</sup> แดเนียล ทิวดอร์. (2560). **เล่มเดิม**. หน้า 66
- <sup>6</sup> วิลาลินี พนานครทรัพย์. (2560). **เล่มเดิม**. หน้า 305-306.
- <sup>7</sup> Youngsun Kim. (2006). **Patriarchy and the Making of Colonial Modernity in Colonial Korea: Colonialism, Nationalism and Modern Korean Female Subjectivities during 1920 – 37**. p.84.
- <sup>8</sup> ฮย็อนอา มุน. (2560). **แหล่งเดิม** หน้า 23.
- <sup>9</sup> แดเนียล ทิวดอร์. (2560). **เล่มเดิม**. หน้า 438.
- <sup>10</sup> Korean Women’s Development Institute. (1985). **op. cit.** p. 8
- <sup>11</sup> THE DONG-A ILBO. (2007). **Kim Koo, Shin Saimdang Picked for Korean Banknotes**. (online).
- <sup>12</sup> Youngsun Kim. (2006). **op. cit.** p. 88.
- <sup>13</sup> **Ibid.** p. 89-90.
- <sup>14</sup> Jiyong Oh. (1993). **A women’s history: The Family Law Reform in Korea: 1948 – 1991**. p.30.
- <sup>15</sup> Hyunjin Kim. (2001). **Codependency: The Impact of Confucian Marriage and Family Structure on Women in Korea**. p. 71.
- <sup>16</sup> **Ibid.** p. 61.
- <sup>17</sup> Mijeong Lee. (1996). **Women’s Education, Work, and Marriage in Korea: Women’s Lives Under Institutional Conflict**. p. 17-20.
- <sup>18</sup> Youngsun Kim. (2006). **op. cit.** p. 62.

<sup>19</sup> Walter Joseph Stucke. (2011). **The Direct and Indirect Contributions of Western Missionaries to Korean Nationalism during the Late Choson and Early Japanese Annexation Periods 1884-1910.** p. 15.

<sup>20</sup> Ibid.

<sup>21</sup> พิพาดา ยังเจริญ. (2556). **ประวัติศาสตร์เกาหลีตั้งแต่ปลายคริสต์ศตวรรษที่19 ถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่20 การแข่งขันและแทรกแซงจากต่างชาติอาณานิคม และชาตินิยม.** หน้า 64.

<sup>22</sup> Dae Young Ryu. (2003). Treaties, Extraterritorial Rights, and American Protestant Missions in Late Joseon Korea. **Korea Journal.** 43(1): 176.

<sup>23</sup> Edward T. James, Janet Wilson James, Paul S. Boyer, Radcliffe College. (1971). **Notable American Women, 1607-1950: A Biographical Dictionary.** p. 500.

<sup>24</sup> Kyung Won, Cho. (1994). Overcoming Confucian Barriers: Changing Educational Opportunities for Women in Korea. In **Women of Japan and Korea: Continuity and Change (Women in Political Economy).** Edited by Joyce Gelb; and Marian Lief Palley. p. 212.

<sup>25</sup> Ibid.

<sup>26</sup> Mijeong Lee. (1996). **op. cit.** p. 20.

<sup>27</sup> Youngsun Kim. (2006). **op. cit.** p. 61-63.

<sup>28</sup> Ewha Womans University Archives. (2005). **Ewha Old and New: 110 Years of History (1886- 1996).** p. 17.

<sup>29</sup> Kyung Ae, Park. (1992). **Women and Social Change in South and North Korea: Marxist and Liberal Perspective.** p. 3.

<sup>30</sup> พิพาดา ยังเจริญ. (2556). **เล่มเดิม.** หน้า 99.

<sup>31</sup> **แหล่งเดิม.** หน้า 102.

<sup>32</sup> Kyung Ae, Park. (1992). **op. cit.** p. 3.

- 
- <sup>33</sup> Jinsu Yune. (2005). Tradition and the Constitution in the Context of Korean Family Law. *Journal of Korean Law*. 5(1): 197.
- <sup>34</sup> Sanghui Nam. (2010). The Women's Movement and the Transformation of the Family Law in South Korea. Interactions between Local, National and Global Structures. *European Journal of East Asian Studies*. 9(1): p. 69.
- <sup>35</sup> *Ibid.*
- <sup>36</sup> พิพาดา ยังเจริญ. (2560). บทที่ 1 ประวัติศาสตร์เกาหลีสมัยใหม่. ใน *เกาหลีปัจจุบัน Korea Today*. บรรณาธิการโดย นกตลชาติประเสริฐ. หน้า 37.
- <sup>37</sup> พิพาดา ยังเจริญ. (2560). *เล่มเดิม*. หน้า 39.
- <sup>38</sup> Kyung Ae Park. (1992). *op. cit.* pp. 3-4.
- <sup>39</sup> Jooyeon Rhee. (2011). *The New Women in Colonial Korea*. (online).
- <sup>40</sup> Kyung Ae Park. (1992). *op. cit.* p. 4.
- <sup>41</sup> Kyounghee Kim. (1998). *Gender Politics in South Korea: The Contemporary Women's Movement and Gender Policies, 1980 – 1996*. p. 70.
- <sup>42</sup> *Ibid.* p. 78-79.
- <sup>43</sup> *Ibid.* p. 72-73.
- <sup>44</sup> ฮย็อนอัน มุน. (2560). *เล่มเดิม*. หน้า 44-45.



### 3

## การเคลื่อนไหวของสตรี ในช่วงเปลี่ยนผ่านของสังคม

การเกิดสาธารณรัฐเกาหลีใน ค.ศ. 1948 การเผชิญกับความขัดแย้งทางอุดมการณ์การเมืองจนเกิดสงครามเกาหลี ค.ศ. 1950-1953 ภาวะสงครามเย็นในประเทศ อิทธิพลของสหรัฐอเมริกา การปกครองโดยรัฐบาลเผด็จการ และการเปลี่ยนแปลงของสังคมจากการพัฒนาเศรษฐกิจ ทำให้สังคมเกาหลีในช่วงทศวรรษ 1950-1970 เกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีอย่างยิ่ง

### ปัจจัยที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีหลังได้รับเอกราช

ปัจจัยที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวขององค์กรสตรีในช่วงนี้มาจากบริบททางการเมืองภายในและภายนอก ปัจจัยประการแรก เป็นผลจากการเกิดประเทศสาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้) ที่เป็นประชาธิปไตยและมีรัฐธรรมนูญแห่งสาธารณรัฐเกาหลี ค.ศ. 1948 ที่ระบุว่า พลเมืองทุกคนมีความเท่าเทียมกันและไม่มีการกีดกัน

ทางเพศ ศาสนา หรือสถานภาพทางสังคมทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นเสมือนประตูสู่อิสรภาพของสตรีและส่งผลต่อความคิดเรื่องเสรีภาพของสตรีเกาหลี ปัจจัยประการที่ 2 คือ ในช่วงสงครามเกาหลี สตรีมีบทบาทมากขึ้นในครอบครัวและในสังคม และประการที่ 3 คือ การที่ญี่ปุ่นยกเลิกกฎหมายระบบหัวหน้าครอบครัวในญี่ปุ่นเมื่อ ค.ศ. 1947 และเกาหลีเหนือยกเลิกใน ค.ศ. 1955 ทำให้สตรีเกาหลีได้ต่างคาดหวังว่าประเทศของตนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงสังคมเกาหลีได้ยังไม่เปิดกว้างสำหรับสตรีตามที่รัฐธรรมนูญระบุไว้ เพราะค่านิยมดั้งเดิมที่ฝังรากลึกลงในสังคมนั้นยากที่เปลี่ยนแปลงในเวลาอันสั้น แนวคิดชายเป็นใหญ่และระบบสังคมเดิมยังถูกนำมาปฏิบัติอยู่ รวมถึงกฎหมายครอบครัวและระบบหัวหน้าครอบครัวที่เป็นมรดกของสมัยอาณานิคม ระบบหัวหน้าครอบครัวจึงกลายเป็นข้อถกเถียงในสังคมเกาหลีได้ว่าควรดำรงอยู่ในข้อกำหนดต่อไปหรือไม่ในเมื่อรัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1948 ระบุเรื่องความเท่าเทียมของพลเมืองโดยไม่มีการกีดกันทางเพศไว้อย่างชัดเจน สตรีและผู้ที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศเรียกร้องให้แก้ไขกฎหมายครอบครัวให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แต่กลุ่มอนุรักษ์นิยมคัดค้านโดยยกเรื่องการปกป้องประเพณีดั้งเดิมของเกาหลีที่สมควรกระทำ กลุ่มอนุรักษ์นิยมกล่าวว่าคุณธรรมและความกตัญญูในครอบครัวจะหายไปหากยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัว<sup>1</sup> ทำให้ระบบหัวหน้าครอบครัวกลายเป็นประเด็นสำคัญในการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีเรื่องความเท่าเทียมทางเพศและการต่อสู้กับแนวคิดประเพณีเก่า

ปัจจัยประการต่อมา คือ การเกิดสงครามเกาหลีใน ค.ศ. 1950 เมื่อดินแดนเกาหลีอยู่ในภาวะสงคราม พื้นที่ในสังคมของสตรีได้เปิดกว้างมากขึ้นจากความจำเป็น สงครามเกาหลีทำให้ผู้ชายต้องเข้าร่วมรบ บาดเจ็บ เสียชีวิต ผู้หญิงจึงมีบทบาทสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัวและดูแลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสงคราม เช่น



เด็กกำพร้า แม่หม้าย และทหารที่บาดเจ็บ ทำให้สตรีมีส่วนในการสร้างรัฐเกาหลีใต้ที่เพิ่งเกิดใหม่

## การเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีเกาหลีใต้ในทศวรรษ 1950

การที่สาธารณรัฐเกาหลีที่ตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1948 มีสหรัฐอเมริกาเข้ามาดูแล ทำให้อิทธิพลตะวันตกเข้าสู่สังคมเกาหลีใต้มากขึ้น หนึ่งในอิทธิพลที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของสตรี คือ ความเป็นประชาธิปไตย หลักความเท่าเทียม และสิทธิเสรีภาพของสหรัฐอเมริกา ที่ส่งผลต่อเนื้อหาในรัฐธรรมนูญเกาหลีใต้และมีอิทธิพลต่อแนวคิดเรื่องความเท่าเทียมของสตรีเกาหลี

รัฐธรรมนูญเกาหลีใต้มาตราที่ 8 กล่าวถึงสถานภาพของประชาชน การยอมรับความเท่าเทียมระหว่างชายหญิง ดังที่ระบุไว้ว่า ประชาชนชาวเกาหลีทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งแยกเพศ ศาสนา หรือสถานภาพทางสังคมในทางการเมือง รวมไปถึงเศรษฐกิจและขอบเขตวัฒนธรรม มาตราดังกล่าวถือเป็นประตูเปิดสู่อิสรภาพของสตรีจากช่วงเวลาแห่งการถูกกดให้อยู่ภายใต้อำนาจชายเป็นใหญ่ สู่อำนาจเข้าสู่ความเท่าเทียมกับชายในหลากหลายด้าน รวมถึงพื้นที่ในการมีส่วนร่วมในสังคม แก่สตรีได้เปิดกว้างมากขึ้น<sup>2</sup> แสดงให้เห็นถึงความเป็นสมัยใหม่ที่มิบอบกวดในการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของสตรีเกาหลีใต้และได้รับการยอมรับมากขึ้น จากการเป็นแม่บ้านสู่การเข้าไปมีพื้นที่ทางการเมืองในการแสดงออกถึงความเห็นจากมุมมองของผู้หญิงต่อสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม อีกทั้งเกาหลีใต้ไม่ได้มีอุปสรรคจากภายนอกที่ทำให้เกิดความรู้สึกชาตินิยมเข้ามาเป็นกระแสหลักของสังคมในการเคลื่อนไหวดังเช่นในสมัยอาณานิคม ทำให้ปัญหาที่สตรีประสบภายใต้สังคมชายเป็นใหญ่กลับเข้ามาเป็นประเด็นหลักในการเคลื่อนไหวของสตรีอีกครั้ง

ในทศวรรษนี้ได้เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีชนชั้นกลางในเกาหลีใต้ โดยเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับครอบครัวและสถานภาพสตรีในครอบครัว ทำให้ใน ค.ศ. 1957 มีการบัญญัติกฎหมายใหม่ในส่วนกฎหมายพลเมืองที่ระบุว่า สตรีไม่ต้องยอมรับสถานภาพการเป็นภรรยาเอง การกำหนดให้ครอบครัวมีลักษณะผัวเดียวเมียเดียว และผู้ชายมีสิทธิได้รับการลงโทษเช่นเดียวกับสตรีหากผิดประเวณีและใช้ความรุนแรงกับสตรี ซึ่งนับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญด้านความเท่าเทียมทางเพศในทางกฎหมาย แม้ว่าในทางปฏิบัติสถานะสตรีในสังคมเกาหลียังคงเป็นรองผู้ชายและตามกฎหมายครอบครัวผู้ชายยังเป็นผู้สืบทอดมรดก

นอกจากนี้ กลุ่มสตรีนิยมได้เคลื่อนไหวและจัดตั้งองค์กรขึ้น เช่น กลุ่ม Mother's Club และ Korean Council of Women's Organization ใน ค.ศ. 1959 ที่สนับสนุนการพัฒนากิจกรรมในชีวิตประจำวันของผู้หญิง เช่น การเก็บออม การให้ความรู้เรื่องสิทธิผู้บริโภค และการฝึกอาชีพ ส่วนองค์กรที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล เช่น Housewives' Club for Nation Building เป็นองค์กรที่มีจุดประสงค์เพื่อสร้างประชาธิปไตยในเกาหลีใต้และต่อต้านคอมมิวนิสต์<sup>3</sup>

ใน ค.ศ. 1959 สภาสตรีแห่งชาติเกาหลี (Korean National Council of Women: KNCW) ซึ่งเป็นองค์กรที่รวมสตรีจากหลากหลายอาชีพ ได้จัดตั้งขึ้นโดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมทางเพศในสังคมมากขึ้น<sup>4</sup> และอยู่บนพื้นฐานของยอซ็อง-พัลจ็อน (Yeosung - Baljun) ซึ่งมาจากคำว่า “สตรีและการพัฒนา”<sup>5</sup> สภาสตรีฯ นี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีพัก จอง-ฮี เรื่อยมาถึงรัฐบาลช็อน ดู-ฮวัน แต่การเคลื่อนไหวภายใต้การสนับสนุนของรัฐบาลเผด็จการที่มีแนวคิดชายเป็นใหญ่ทำให้การดำเนินการเพื่อสิทธิสตรียังทำได้ไม่เต็มที่<sup>6</sup>

## การเคลื่อนไหวของสตรีเกาหลีใต้ในทศวรรษ 1960

เมื่อสตรีเกาหลีใต้ตระหนักถึงสิทธิที่ตนถูกถูกรอนและมีโอกาสในการออกสู่สังคมภายนอกบ้าน รวมถึงอิทธิพลแนวคิดแบบตะวันตกทั้งในด้านการศึกษาและแนวคิดเสรีนิยม อีกทั้งการขยายตัวทางเศรษฐกิจในทศวรรษ 1960 ส่งผลให้สตรีมีการปรับตัวตามบริบทของสังคม ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสตรีไปอีกชั้น การเคลื่อนไหวในช่วงนี้จึงให้ความสำคัญกับการเรียกร้องในประเด็นความเท่าเทียม รวมถึงการแก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายครอบครั

### ~ การแก้ไขกฎหมายครอบครัวครั้งที่ 1 ~

กฎหมายครอบครัวได้รับการแก้ไขเป็นครั้งแรกใน ค.ศ. 1962 โดยปรับมาตราที่ 789 เรื่องการเป็นหัวหน้าครอบครัวของสมาชิกโดยไม่มีกำหนดเพศ แต่บทบัญญัติอื่น ๆ ยังทำให้สตรีเป็นหัวหน้าครอบครัวไม่ได้ ระบบหัวหน้าครอบครัวที่ได้รับการบัญญัติในกฎหมายครอบครัวของเกาหลีตั้งแต่ ค.ศ. 1912 ให้อำนาจแก่หัวหน้าครอบครัวซึ่งเป็นผู้ชายเท่านั้น และกำหนดการสืบทอดตำแหน่งหัวหน้าครอบครัวผ่านทางสายเลือดให้กับบุตรชายคนโตแม้ว่าจะยังไม่บรรลุนิติภาวะก็ตาม ทำให้สถานะของสตรีได้รับการตีตราให้ด้อยกว่าในทางกฎหมายด้วย ระบบนี้จึงกลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญของความไม่เท่าเทียมทางเพศในสังคมเกาหลีที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมาย ผู้ชายเกาหลีได้ยังคงพยายามดำรงระบบนี้เอาไว้ในสังคม แม้ว่าญี่ปุ่นและเกาหลีเหนือจะยกเลิกไปหมดแล้วก็ตาม ระบบหัวหน้าครอบครัวจึงกลายเป็นประเด็นสำคัญในสังคมเกาหลีใต้ว่าควรดำรงอยู่ในข้อกฎหมายต่อไปหรือไม่ จึงได้มีการเรียกร้องโดยเหล่าสตรีและผู้ที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศให้มีการแก้ไขกฎหมายครอบครัวให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ แต่ถูกกลุ่มอนุรักษนิยมคัดค้าน

### ~ การเคลื่อนไหวขององค์กรสตรีทศวรรษ 1960 ~

สมัยรัฐบาลปัก จอง-ฮี ค.ศ. 1962-1979 มีนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจที่เน้นภาคอุตสาหกรรม ทำให้ระหว่างทศวรรษ 1960-1970 เกาหลีใต้เริ่มพัฒนาจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม แรงงานภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น มีความต้องการแรงงานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจมากขึ้น ทำให้การเข้าสู่สังคมทำงานในโรงงานของสตรีได้กลายเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในภาคอุตสาหกรรมเกาหลีสมัยใหม่ การที่สตรีเข้าสู่สังคมแรงงานมากขึ้นและได้เผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ จึงส่งผลต่อแนวคิดในการเคลื่อนไหวและเกิดกลุ่มสตรีเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมและสิทธิของสตรี โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับแรงงานสตรี

แรงงานสตรีที่เข้ามามีส่วนร่วมในภาคเศรษฐกิจ ถือได้ว่ามีความสำคัญเท่าๆ กับแรงงานชาย และเป็นการส่งเสริมบทบาทความสำคัญในสังคมของสตรีที่เด่นชัดขึ้น สตรีมีโอกาสในการทำงานนอกบ้าน มีฐานะทางสังคมหรือเศรษฐกิจจากความสามารถในการหาเลี้ยงตนเองและครอบครัวของสตรี แต่สตรีกลับได้รับค่าแรงที่ไม่เท่ากับผู้ชาย มีสถานภาพที่เป็นรองในสังคมทำงาน และเผชิญกับการถูกคุกคามทางเพศ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้ว่ารัฐธรรมนูญได้ประกาศถึงความเท่าเทียมทางเพศ และมีกฎหมายรับรองสิทธิและปกป้องสตรีจากการถูกกดขี่ แต่ในทางปฏิบัติสังคมเกาหลีใต้ยังคงเป็นสังคมชายเป็นใหญ่ สตรียังถูกกดขี่และไม่เท่าเทียมกับผู้ชาย

แรงงานสตรีที่เข้าสู่สังคมทำงานได้เผชิญกับปัญหาที่ส่งผลต่อแนวคิดในการออกมาเคลื่อนไหวของสตรีมากขึ้น จากช่วงก่อนหน้าที่สตรีถูกรอปรังและกดขี่จากผู้ชายในครอบครัว เมื่อออกสู่โลกภายนอกสตรีก็ตกอยู่ในสถานะเป็นรองผู้ชายเช่นกัน จากการได้รับค่าแรงที่ต่ำกว่าผู้ชาย รวมถึงสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะแรงงานของสตรีไม่ได้รับความใส่ใจ เนื่องจากระบบการทำงานอยู่ภายใต้อำนาจของระบบชายเป็นใหญ่<sup>7</sup> การควบคุมงานต่าง ๆ ของแรงงานยังคงขึ้นอยู่กับผู้ชาย การไม่เท่า

เทียมกันของค่าแรง ตำแหน่งงาน และการเลื่อนตำแหน่งระหว่างแรงงานชายกับหญิงนั้นสัมพันธ์กับบรรทัดฐานของสังคมชายเป็นใหญ่ และจัดแรงงานสตรีเป็นชนชั้นสองในการจ่ายค่าแรง ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำระหว่างแรงงานชายและหญิง นอกจากนี้ การทำงานของสตรียังคงผูกติดอยู่กับงานที่ใช้ทักษะความเป็นแม่บ้านในอุตสาหกรรมเบา เช่น เส้นใย เสื้อผ้า รองเท้า ซึ่งสตรีที่ออกมาทำงานดังกล่าวส่วนใหญ่มารจากชนบทเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว



ภาพประกอบที่ 4 ทศวรรษ 1960-70 แรงงานสตรีจำนวนมากมีบทบาทสำคัญในการผลิตเพื่อส่งออกของเกาหลีใต้

ที่มา: <https://smart-ajumma.com/2016/01/07/women-in-korea-1-1970s/>

แรงงานสตรีที่ถูกเรียกว่า “สาวโรงงาน” หรือ “ผู้หญิงที่ใช้แรงงาน” ถูกมองว่าอยู่ในสถานะที่ไม่เท่าเทียมกับแรงงานชาย แม้ว่าจะออกมาทำงานหาเลี้ยงครอบครัวได้เช่นเดียวกับผู้ชาย อีกทั้งด้วยสถานภาพโสดจึงไม่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัวเท่ากับผู้ชายซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ส่วนในกรณีสตรีที่

สมรสแล้ว หากตั้งครรภ์จะต้องออกจากงานเพื่อไปเลี้ยงดูบุตร แสดงให้เห็นว่าการทำงานยังอยู่ภายใต้หลักการแบ่งงานตามเพศ แม้ว่าสตรีจะมีอิสรภาพในการออกมาทำงานนอกบ้าน แต่ยังอยู่ภายใต้บริบทของลูกสาวหรือในบริบทของภรรยาที่ต้องกลับไปทำงานในบ้านดั้งเดิมเมื่อมีครอบครัวเป็นของตัวเอง แม้การกลับสู่สถานภาพความเป็นแม่หรือภรรยาจะทำให้สตรีที่ใช้แรงงานมีอัตราลดลง แต่สตรีในสายงานเฉพาะทางที่สามารถทำงานได้แม้สมรสแล้วมีอัตราเพิ่มขึ้น การทำงานนอกบ้านทำให้อายุสมรสของสตรีเพิ่มขึ้นเช่นกัน<sup>๑</sup> แต่แสดงให้เห็นถึงการมีพื้นที่ทางสังคมของสตรีด้วยตัวเอง จากการใช้ความสามารถของตัวเองในการมีตัวตนทางสังคมและมีบทบาททางสังคมมากขึ้น

### การเคลื่อนไหวของสตรีเกาหลีใต้ในทศวรรษ 1960

ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีในทศวรรษนี้มาจากปัจจัยด้านความต้องการความเท่าเทียมที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน และปัจจัยจากการศึกษาที่เพิ่มขึ้นของสตรี โดยสภาสตรีแห่งชาติเกาหลีที่ตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1959 มีส่วนสนับสนุนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิของแรงงานสตรี<sup>๒</sup>

#### ~ การเคลื่อนไหวเพื่อความเท่าเทียมด้านการทำงาน ~

ความเหลื่อมล้ำที่สตรีเผชิญในแวดวงการทำงาน ส่งผลต่อแนวคิดการเรียกร้องของแรงงาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวของสหภาพแรงงานเกาหลี สภาวการณ์ในช่วงรัฐบาลพัก จอง-ฮีนั้น นอกจากการพัฒนาเศรษฐกิจที่เร่งรัดแล้ว การปกครองภายใต้ระบอบเผด็จการและกดขี่ประชาชนเป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนเรียกหาความยุติธรรม ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และความมีมนุษยธรรม

แรงงานสตรีได้เป็นส่วนหนึ่งของการเคลื่อนไหวในสังคมเนื่องจากการถูกกดขี่และสภาพแรงงานที่ไม่เป็นธรรม การขับเคลื่อนนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจโดยไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ส่งผลให้แรงงานลูกจ้างต่อต้านรวมถึงแรงงานสตรีด้วย กลุ่มแรงงานสตรีได้ออกมาเคลื่อนไหวผลักดันความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมทำงานต่อต้านความไร้มนุษยธรรมของนายทุน ค่าแรงที่ต่ำ และชั่วโมงทำงานที่ยาวนาน ในช่วงแรกนั้นแรงงานสตรีที่เข้าร่วมต่อต้านไม่ได้มีการรวมกลุ่มกันเป็นองค์กรเพื่อเคลื่อนไหว แต่เป็นการเข้าร่วมส่วนบุคคลในสหภาพแรงงานหรือการจัดตั้งสหภาพแรงงานเพื่อเรียกร้องสิทธิที่ควรได้รับ

ปัญหาที่สตรีเรียกร้องนั้นยังเกี่ยวข้องกับธรรมชาติของการเป็นผู้หญิง เช่น การมีประจำเดือน การให้นมบุตรและการลาคลอดซึ่งเป็นปัญหาที่มีเพียงสตรีเท่านั้นที่เผชิญ ทำให้การต่อสู้ของสตรีเพื่อเรียกร้องสิทธินั้นไม่ได้มีเพียงแค่ระบบการปกครองที่กดขี่ แต่ต้องต่อสู้กับเหล่าผู้บริหารชายที่ไม่เข้าใจสิ่งที่แรงงานสตรีต้องเผชิญ<sup>10</sup> และแสดงให้เห็นว่าสตรีไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน

ปัญหาที่แรงงานสตรีเผชิญนั้นเป็นจุดเปลี่ยนที่ส่งผลต่อแนวทางการเคลื่อนไหวสตรีนิยม ภายหลังจากการได้รับเอกราชที่มีการเคลื่อนไหวด้วยความรู้สึกชาตินิยมและการสร้างชาติซึ่งล้วนแต่มีรัฐเป็นปัจจัยสำคัญ แต่เมื่อเข้าสู่สมัยรัฐบาลเผด็จการ นโยบายของรัฐและการเปลี่ยนแปลงของสังคมเป็นปัจจัยผลักดันให้สตรีต้องประสบกับสังคมทำงานที่ยากลำบาก ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของสตรีซึ่งมีแนวทางเพื่อสิทธิสตรีที่ต่อสู้กับความไม่เป็นธรรมของรัฐและระบบชายเป็นใหญ่

การรณรงค์ของกลุ่มสตรีประเด็นหนึ่งที่ต่อเนื่องมาตั้งแต่ทศวรรษก่อน คือความเท่าเทียมในด้านการทำงาน คุณภาพชีวิตของผู้หญิงถูกยกขึ้นมาเป็นประเด็นสำคัญของสังคมเกาหลีใต้ ผู้หญิงจำนวนมากกลายเป็นแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ แต่สภาพภาพของผู้หญิงยัง

ไม่ได้รับการยกระดับขึ้น และไม่ได้รับความสำคัญในฐานะแรงงานที่พัฒนาประเทศ การออกมาทำงานนอกบ้านทำให้ผู้หญิงมีประสบการณ์ที่แตกต่างจากการถูกผูกมัด โดยบทบาทหน้าที่ในครอบครัว ผู้หญิงได้รับความสนใจในตลาดแรงงาน เป็นแรงงานสำคัญในอุตสาหกรรมหลายประเภท แต่กลับได้รับสวัสดิการเพียงเล็กน้อย และได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมบนพื้นฐานความคิดว่าเพศหญิงด้อยกว่า<sup>11</sup> ผู้หญิงยังต้องมีความรับผิดชอบภายในบ้านไปพร้อมกับการทำงานนอกบ้าน และในทางกฎหมาย ผู้หญิงยังคงมีสถานะที่ต่ำกว่าผู้ชายในบ้าน ซึ่งทำให้เห็นว่าแม้ประเทศจะมีการพัฒนา แต่เป็นเพียงในด้านเศรษฐกิจเท่านั้น ในทางสังคมความเท่าเทียมระหว่างผู้ชายและผู้หญิงยังคงเป็นปัญหาที่ควรต้องได้รับการแก้ไขมากที่สุดในมุมมองของผู้หญิงและผู้ที่ได้อิทธิพลแนวคิดแบบสมัยใหม่ในขณะนั้น

### ~ การเคลื่อนไหวเพื่อแก้กฎหมายระบบหัวหน้าครอบครัว ~

ปัจจัยจากนโยบายของสหประชาชาติที่ส่งเสริมเรื่องสิทธิมนุษยชนและสตรีในทศวรรษ 1970 รวมถึงการที่สหประชาชาติประกาศให้ ค.ศ. 1975 เป็นปีของสตรี ส่งผลให้การเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีในเกาหลีได้มีมากขึ้น กลุ่มเคลื่อนไหวหลัก คือ กลุ่มรวมสตรีเพื่อแก้ไขระบบหัวหน้าครอบครัว (Pan-Women's Group for the Revision of the Family Head : PGR) ตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1973 โดยความร่วมมือระหว่างสภาสตรีแห่งชาติและกลุ่มสตรีอื่น ๆ มีจุดประสงค์เพื่อแก้ไขบทบัญญัติในกฎหมายครอบครัวเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมระหว่างเพศในครอบครัว เช่น การแบ่งสินสมรสระหว่างสามีและภรรยา สิทธิในการเลี้ยงดูบุตรระหว่างพ่อกับแม่ และสิทธิในการรับมรดกระหว่างลูกชายและลูกสาว<sup>12</sup> ใน ค.ศ. 1974 มีการประชุมของกลุ่มสตรีว่าด้วยเรื่อง “ปีแห่งสตรีสากลกับความเป็นจริงของผู้หญิงเกาหลี (International Women's Year and Korean Women's Reality)” ที่ประชุมยื่น



ข้อเสนอต่อรัฐบาล 3 ข้อ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่มีต่อสตรี คือ ให้รัฐบาลประกาศให้ ค.ศ. 1975 เป็นปีของสตรีตามองค์การสหประชาชาติ ให้รัฐบาลตั้งคณะกรรมการเพื่อพัฒนาสถานภาพสตรี รวมทั้งเปิดโอกาสให้แก่ผู้หญิงในการเข้ารับตำแหน่งทางการเมือง และให้แก้ไขกฎหมายครอบครัวเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมทางเพศตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

การเคลื่อนไหวในช่วงนี้จำกัดอยู่เฉพาะกลุ่มสตรีนิยมเป็นหลัก ประกอบกับการเกิดกระแสต่อต้านการแก้ไขกฎหมายครอบครัวโดยกลุ่มอนุรักษ์นิยมที่มีจำนวนมาก และโจมตีกลุ่มสตรีนิยมนิวว่าเป็นเสียงส่วนน้อยของสังคมที่ต้องการจะถอนรากวัฒนธรรมเกาหลี<sup>13</sup> ข้อเรียกร้องของกลุ่มสตรีจึงไม่ได้รับความสนใจจากรัฐมากนัก เห็นได้จากการแก้ไขกฎหมายครอบครัวใน ค.ศ. 1977 ที่มีการแก้ไขเรื่องความเท่าเทียมระหว่างเพศในบางบท เช่น มาตรา 1009 เรื่องการรับมรดกของลูกชายกับลูกสาว จากเดิมที่ลูกสาวได้รับเพียงครึ่งหนึ่งของลูกชาย ปรับเป็นได้รับเท่ากัน แต่ยังคงเงื่อนไขว่าหากลูกสาวแต่งงานแล้ว จะได้รับมรดกเพียงหนึ่งในสี่ของลูกชาย หรือในมาตรา 909 ที่กล่าวว่าพ่อและแม่มีสิทธิในการเลี้ยงดูบุตรเท่ากัน แต่ยังคงเงื่อนไขว่าหากพ่อกับแม่เห็นไม่ตรงกัน อำนาจการเลี้ยงดูเป็นสิทธิของพ่อ<sup>14</sup> ระบบหัวหน้าครอบครัวและเงื่อนไขการสืบทอดตำแหน่งทางสายเลือดให้กับลูกชายที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขในช่วงนี้ ทำให้เกิดความต้องการที่จะถอนรากระบบปิตาธิปไตย โดยมุ่งเป้าการแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายครอบครัวไปที่การยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัวเพื่อปิดช่องว่างในการพยายามรักษาอำนาจของผู้ชายผ่านกฎหมาย

### ~ การพัฒนาด้านการศึกษา กับผลต่อความเคลื่อนไหว ~

ปัจจัยด้านการศึกษาของสตรีที่เพิ่มมากขึ้นจากการสนับสนุนของสหรัฐอเมริกาตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1950 ทำให้ผู้หญิงได้รับการศึกษามากขึ้น แม้

หลักสูตรการศึกษาในโรงเรียนจะไม่ได้สอนเรื่องความเท่าเทียมระหว่างเพศให้กับนักเรียน แต่การได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับผู้ชายก็มีส่วนช่วยให้ผู้หญิงมีความคิดเรื่องความเท่าเทียมในสังคมมากขึ้น

เมื่อเกาหลีใต้เข้าสู่ยุคการพัฒนาอุตสาหกรรมและพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ในทศวรรษ 1960–1970 ผู้หญิงได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นเพื่อพัฒนาคนให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาประเทศ จึงเป็นการเปิดโอกาสทางสังคมที่มากขึ้นสำหรับผู้หญิง แต่สภาพที่ด้อยกว่าผู้ชายทั้งในครอบครัว ในที่ทำงาน และในสังคมโดยรวม จึงทำให้มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเพื่อเรียกร้องความเท่าเทียม



ภาพประกอบที่ 5 การสอนภาษาอังกฤษแก่นักเรียนหญิงในทศวรรษ 1970  
ที่มา: <https://gwangjunewsgic.com/teaching/kotesol/english-education-korea-whence-came/>

ในวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ. 1977 สถาบันสตรีเกาหลี (The Korean Women's Institute: KWI) ได้รับการก่อตั้งขึ้นภายใต้การสนับสนุนของมหาวิทยาลัยสตรีอีฮวา เพื่อทำหน้าที่เป็นสถาบันวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยทำการศึกษา วิเคราะห์ และประชาสัมพันธ์ประเด็นเกี่ยวกับปัญหาของผู้หญิงในสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเท่าเทียมระหว่างเพศ และเผยแพร่แนวคิดเพื่อสตรีผ่านการตีพิมพ์ผลงานวิจัยและหนังสือสตรีนิยามฉบับภาษาอังกฤษ ต่อมาในเดือนกันยายน ค.ศ. 1977 มหาวิทยาลัยสตรีอีฮวาได้เปิดสอนหลักสูตรสตรีศึกษาในระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโทใน ค.ศ. 1982 หลักสูตรนี้ได้รับความสนใจอย่างมากจากผู้ที่มีแนวคิดสตรีนิยม และเป็นต้นแบบของหลักสูตรสตรีศึกษาของสถาบันอื่นในประเทศในเวลาต่อมา<sup>15</sup>

ดังนั้นในสังคมแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาด้านสังคม การพัฒนาทางการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างมากในการช่วยส่งเสริมกระบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิของสตรีและความเท่าเทียมทางเพศ รวมไปถึงการเผยแพร่แนวคิดสตรีนิยมเพื่อให้สังคมเห็นความสำคัญของผู้หญิง ซึ่งสตรีที่ได้รับการศึกษาเหล่านี้จะมีบทบาทในการเคลื่อนไหวเพื่อยกระดับสถานภาพสตรีเกาหลีในเวลาต่อมา และการศึกษาได้กลายเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้หญิงในการเรียกร้องความเท่าเทียมระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ทั้งจากสถานภาพอย่างเป็นทางการในข้อกฎหมายและการปฏิบัติต่อผู้หญิงในสังคมทั่วไป โดยการเรียกร้องของแรงงานสตรีนั้นเกี่ยวข้องกับสิทธิสตรีซึ่งนำไปสู่การเคลื่อนไหวของสตรีนิยมในเกาหลีในช่วงทศวรรษ 1980 ที่มีปัจจัยทางการเมืองจากการปราบปรามประชาชนและการปกครองอย่างเข้มงวดรุนแรง ทำให้กระแสการเรียกร้องประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น ซึ่งกระตุ้นให้กลุ่มสตรีนิยมมีการเคลื่อนไหวมากขึ้นเช่นกัน

---

**เชิงอรรถ**

<sup>1</sup> Sanghui Nam. (2010). The Women's Movement and the Transformation of the Family Law in South Korea...**European Journal of East Asian Studies**. 9(1): 69.

<sup>2</sup> Korean Women's Development Institute. (1985). **op. cit.** p 13.

<sup>3</sup> **Ibid.** p. 79.

<sup>4</sup> Korean National Council of Consumer Organizations. (2019). **Korean National Council of Women**. (online).

<sup>5</sup> Song-Woo Hur. (2011). Mapping South Korean Women's Movements During and After Democratization: Shifting Identity. In **East Asian Social Movements**. p.184.

<sup>6</sup> Jeong-Lim Nam. (2000). Gender Politics in the Korean Transition to Democracy. **Korean Studies**. 24: 96.

<sup>7</sup> Miyoung Kim. (2003, June). South Korean Women Worker's Labor Resistance in the Era of Export-Oriented Industrialization, 1970 - 1980. **Development and Society**. 32(1): 80

<sup>8</sup> ฮย็อนอ็ัน มุน. (2560). **เล่มเต็ม**. หน้า 64-67

<sup>9</sup> Jeong-Lim Nam. (2000). **op. cit.** p. 96.

<sup>10</sup> Jeong Moon Ja. (2009). **Korean Trade Unions and Organization of Korean Women Workers**. (online).

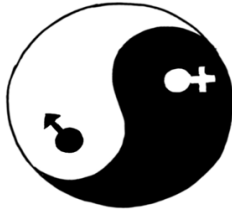
<sup>11</sup> Mijeong Lee. (1996). **op. cit.** p. 36-42.

<sup>12</sup> Seungkyung Kim. (2014). **The Korean Women's Movement and the State**. p.71

<sup>13</sup> **Ibid.**

<sup>14</sup> Hyunah Yang. (2008). A Journey of Family Law Reform in Korea: Tradition, Equality, and Social Chang. **Journal of Korean Law**. 1(8): 81-82.

<sup>15</sup> Ewha Women's University. (2018). **Korean Women's Institute**. (Online).



## 4

### การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี ในกระแสร่างรัฐประหาร

กระบวนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในทศวรรษ 1980 มีปัจจัยหลักด้านสำคัญ คือ ความต้องการของสตรี และสถานการณ์การเมืองที่บีบคั้นประชาชนภายใต้ระบบเผด็จการ ทำให้เกิดการเรียกร้องประชาธิปไตยและนำไปสู่การปฏิรูปกฎหมายที่เท่าเทียม ทำให้สตรีได้รับสิทธิถูกต้องตามกฎหมาย สถานภาพของสตรีในเกาหลีใต้มีความก้าวหน้ามากขึ้นพร้อมกับสภาพสังคมที่เข้าสู่ยุคประชาธิปไตย ซึ่งเปิดกว้างต่อการเข้ามามีบทบาทของสตรีมากขึ้น บทนี้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวและการเคลื่อนไหวขององค์กรสตรี ตลอดจนผลที่เกิดขึ้น

#### ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในทศวรรษ 1980

การเข้าสู่สังคมสมัยใหม่ การได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น และความไม่เท่าเทียมทางเพศทั้งภายในครอบครัวและในสังคมทำงาน ทำให้สตรีเกาหลีใต้

ตระหนักถึงสถานภาพและสิทธิที่ควรได้รับ และเห็นว่าปัญหาจากความไม่เท่าเทียมทางเพศไม่ได้จำกัดอยู่ในระดับครอบครัวเท่านั้น แต่กลายเป็นปัญหาหลักของสังคม ซึ่งมีการเคลื่อนไหวเพื่อให้เกิดการแก้ไขในระดับกฎหมายเพื่อเป็นหลักประกัน สถานภาพว่าผู้หญิงจะได้รับการปฏิบัติในสังคมอย่างเท่าเทียมกับผู้ชาย จึงได้เกิดการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีโดยมีเหตุปัจจัยจากทั้งบริบททางการเมืองในการเรียกร้องประชาธิปไตย กระแสสังคม และเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ปลุกเร้าจิตสำนึกเรื่องความเท่าเทียมระหว่างเพศและปะทุขึ้นอย่างรุนแรงในสังคมเกาหลีใต้

### ~ ปัจจัยที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวของสตรี ~

**การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมสมัยใหม่** เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการเคลื่อนไหวของสตรีในทศวรรษ 1980 การพัฒนาประเทศส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทสตรีและความสัมพันธ์ระหว่างเพศในสังคมเกาหลีได้อย่างชัดเจน กระแสสตรีนิยมมีพัฒนาการที่ชัดเจนขึ้นจากการเคลื่อนไหวของสตรีกลุ่มต่าง ๆ ทั้งแรงงานนักเรียน รวมไปถึงสมาคมใหญ่ที่ประกอบด้วยสตรีจากหลากหลายกลุ่มที่รวมตัวกันเพื่อเรียกร้องความเท่าเทียมและแก้ไขปัญหาที่สตรีต้องเผชิญจากสังคมชายเป็นใหญ่

**การเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย** กระแสต่อต้านรัฐบาลเผด็จการและเรียกร้องประชาธิปไตยในเกาหลีใต้ตั้งแต่สมัยประธานาธิบดีพัก จอง-ฮี ตลอดจนการต่อต้านรัฐบาลเผด็จการของนายพลช็อน ดู-ฮวัน และการเรียกร้องประชาธิปไตยตลอดทศวรรษ 1980 ส่งผลต่อการเคลื่อนไหวของขบวนการสตรีนิยมที่ร่วมเรียกร้องทางการเมืองและสิทธิเสรีภาพของสตรีอย่างสำคัญ

**บทบาทของภาครัฐ** ปัจจัยอีกประการที่ทำให้การเคลื่อนไหวของสตรีเริ่มมีผลมากขึ้น คือ การที่รัฐจัดตั้งสถาบันพัฒนาสตรีเกาหลี (the Korean Women's

Development Institute : KWDI) ขึ้นใน ค.ศ. 1983 เพื่อทำหน้าที่ในประเด็นสตรี โดยเฉพาะ

## การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในทศวรรษ 1980

### ~ การเคลื่อนไหวของกลุ่มแรงงานสตรี ~

กลุ่มการเคลื่อนไหวหลัก คือ แรงงานสตรีที่ได้รับผลกระทบจากสังคมทำงานตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1960-1970 การทำงานนอกบ้านและการได้รับโอกาสทางการศึกษาที่สูงขึ้นทำให้ชีวิตของสตรีเกาหลีใต้เปลี่ยนไป สามารถพึ่งพาตนเองและเป็นอิสระมากขึ้น แต่สิทธิและอิสรภาพของสตรียังมีข้อจำกัดทั้งโดยกรอบของกฎหมายและโดยความคาดหวังจากสังคม สตรียังคงไม่ได้รับความเท่าเทียมในตลาดแรงงานทั้งค่าแรงที่ได้น้อยกว่าผู้ชาย ข้อจำกัดในการได้รับตำแหน่งงานระดับสูง สิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะแรงงานของสตรีไม่ได้รับความใส่ใจเนื่องจากระบบงานอยู่ภายใต้ระบบชายเป็นใหญ่<sup>1</sup> ซึ่งเป็นปัญหาที่สะสมและเรื้อรังมากกว่าสองทศวรรษแล้ว นอกจากนี้สตรีได้รับคาดหวังให้ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ภายในบ้าน และเผชิญกับการล่วงละเมิดทางเพศในที่ทำงานซึ่งปัญหานี้กลายเป็นอีกหนึ่งประเด็นสำคัญในการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมหัวก้าวหน้า ทำให้เกิดกระแสการเคลื่อนไหวให้ความช่วยเหลือเหยื่อจากการคุกคามทางเพศและการพิพากษาที่ไม่เป็นธรรม<sup>2</sup>

แม้ว่ากลุ่มสตรีจะสะท้อนปัญหาจากการทำงาน แต่ปัญหาก็กลับถูกเพิกเฉยจากการเคลื่อนไหวของสหภาพแรงงานที่มีผู้ชายเป็นแกนนำ และความไม่เท่าเทียมยิ่งถูกตอกย้ำมากขึ้นเมื่อนักเคลื่อนไหวแรงงานสตรีต้องออกจากขบวนการเคลื่อนไหวเมื่อแต่งงานแล้ว<sup>3</sup> ทำให้กลุ่มแรงงานสตรีก่อตั้งองค์กรสตรีแยกออกมา

จากกลุ่มผู้ชายเพื่อผลักดันประเด็นต่าง ๆ ของสตรีโดยเฉพาะ เช่น สมาคมแรงงานสตรี (Korean Women Workers' Association) ใน ค.ศ. 1987

การที่แรงงานสตรีถูกกดขี่จากนายทุนที่มีลักษณะชายเป็นใหญ่ เช่น เช่น ค่าแรงที่ต่ำกว่าผู้ชาย การต้องออกจากงานเมื่อตั้งครรภ์ส่งผลให้ระยะเวลาการทำงานมีรายได้เป็นของตัวเองสั้นมาก เนื่องจากสามารถทำงานต่อเนื่องได้เพียงในช่วงเวลาที่โสดเท่านั้นจึงเกิดการเรียกร้องความเท่าเทียมทางเพศในการทำงานท่ามกลางกระแสประชาธิปไตยในการเคลื่อนไหวของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ด้วย ทำให้กลุ่มแรงงานตามนิคมต่าง ๆ แสดงออกผ่านการประท้วงและนัดหยุดงาน<sup>4</sup> ซึ่งสร้างผลกระทบต่อสังคมเป็นวงกว้างและรวมถึงมีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมืองมากขึ้น จากการเป็นคลื่นลูกใหญ่ที่ได้รับความสนใจเป็นหลักในสังคม

การเคลื่อนไหวของแรงงานที่เกิดขึ้น ส่งผลต่อความมั่นคงของอำนาจรัฐค่อนข้างมากจากในช่วงปลาย ค.ศ. 1983 จนถึง ค.ศ. 1984 รัฐบาลเผด็จการช็อน ดู-ฮวัน สูญเสียการควบคุมกิจกรรมการต่อต้านรัฐบาลบางส่วนไปและผ่อนคลายการควบคุมกิจกรรมที่แสดงออกถึงการต่อต้าน ส่งผลให้เกิดกระแสการเคลื่อนไหวใหม่ๆ ของแรงงานในการต่อสู้กับความไม่เป็นธรรม แม้ว่ารัฐบาลจะใช้การปราบปรามแบบเต็มรูปแบบ แต่ไม่ได้ทำให้การเคลื่อนไหวหยุดชะงัก<sup>5</sup>

สถานการณ์ที่บีบคั้นทำให้จำนวนแรงงานในการเข้าร่วมการเคลื่อนไหวขององค์กรแรงงานที่ก่อตั้งในช่วงต้นทศวรรษ 1980 เพิ่มขึ้น แต่การขยายตัวของแรงงานดังกล่าวไม่ได้มีที่ทางสำหรับประเด็นปัญหาเฉพาะกลุ่มที่แรงงานสตรีประสบ กลุ่มแรงงานชายและนักเคลื่อนไหวต่างคาดหวังให้แรงงานสตรีเคลื่อนไหวตามแนวทางที่ผู้ชายเสนอ อีกทั้งลดความสำคัญของประเด็นปัญหาที่เกิดเฉพาะเพศ<sup>6</sup> นอกจากนี้การที่สตรีต้องออกจากขบวนการเคลื่อนไหวแรงงานเมื่อแต่งงาน แสดงให้เห็นถึงระบบชายเป็นใหญ่ที่มีการลดบทบาทของสตรีลงแม้แต่ในกลุ่มของขบวนการ



เคลื่อนไหว ทั้งแรงงานชายและหญิงต่างประสบชะตากรรมเดียวกันจากระบบการทำงานที่กดขี่และโหดร้าย แต่การเรียกร้องเพื่อให้ได้รับความยุติธรรมกลับไม่เท่ากัน โดยผู้ชายได้ใช้สถานภาพความเหนือกว่าชกแจงให้สตรีร่วมดำเนินการแต่ไม่ได้สนใจในการผลักดันปัญหาของสตรีให้ได้รับการแก้ไขอย่างเท่าเทียม

สิ่งที่เกิดขึ้นส่งผลให้นักเคลื่อนไหวสตรีตระหนักถึงอุปสรรคในการเคลื่อนไหวร่วมกับกลุ่มผู้ชายที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาของสตรีได้ จึงมีก่อตั้งองค์กรสตรีที่แยกออกมาจากกลุ่มผู้ชายและผลักดันประเด็นต่าง ๆ ทั้งในเรื่องของปัญหาและความสนใจของสตรีโดยเฉพาะ<sup>7</sup> ซึ่งล้วนเป็นเรื่องที่กลุ่มสตรีได้เรียกร้องมาตลอดแต่ไม่ได้รับความสนใจ ประเด็นปัญหาหลัก ๆ ของสตรี เช่น โอกาสที่เท่าเทียมในการทำงาน หลักประกันหลังคลอดบุตร และสิทธิมนุษยชนของสตรีซึ่งประเด็นนี้จะได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับการเมือง<sup>8</sup> ดังจะกล่าวต่อไป

การเกิดกลุ่มที่มุ่งเน้นปัญหาเฉพาะทางของแรงงานสตรีเป็นหลักนั้น เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1987 เมื่อมีการตั้งสมาคมแรงงานสตรีเกาหลี (Korean Women Workers' Association) ที่มีเป้าหมายในการปรับปรุงและพัฒนาสถานภาพของแรงงานสตรี รวมถึงแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับการจ้างงานของสตรี เช่น การเลือกปฏิบัติในที่ทำงาน ความไม่มั่นคงในสถานะแรงงาน สิทธิการคลอดบุตร และการอำนวยความสะดวกในเรื่องของการดูแลบุตร<sup>9</sup> หนึ่งในแนวคิดของสมาคม คือ ความเป็นอิสระของสตรีช่วงแรกองค์กรฯ มีกลุ่มเป้าหมายคือภรรยาของแรงงาน และขยายไปสู่การสนับสนุนแรงงานสตรี ผู้จัดการไปจนถึงสตรีระดับผู้นำ<sup>10</sup> การเรียกร้องสิทธิของแรงงานสตรีในช่วงทศวรรษ 1980 กลายเป็นส่วนสำคัญในขบวนการระดับชาติเพื่อสร้างสังคมประชาธิปไตย<sup>11</sup> อีกทั้งการเคลื่อนไหวของนักกิจกรรมสตรีที่สนับสนุนแรงงานสตรียังได้ถูกกระทำอย่างรุนแรงจากเจ้าหน้าที่รัฐ จึงมีการเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นการกดขี่ทางเพศอีกด้วย

### ~ การเคลื่อนไหวภายใต้กระแสธารประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพ ~

แนวคิดประชาธิปไตยในกลุ่มสตรีได้รับการบ่มเพาะมาตั้งแต่ช่วงต้นทศวรรษ 1980 โดยกลุ่มนักเคลื่อนไหวสตรีนิยมก่อตั้งกลุ่มขึ้นใน ค.ศ. 1983 คือ สมาคมสตรีเพื่อความเสมอภาคและมิตรภาพ หรือ ยอซ็อง-พัลจอง (Women's Society for Equality and Friendship หรือ Yosong Pyouguhoe) มุมมองของสตรีที่เกิดขึ้นในช่วงนี้อยู่ภายใต้แนวคิด “การรวมเป็นหนึ่งเพื่อการเคลื่อนไหวประชาธิปไตย” มีการตีพิมพ์สื่อที่แสดงมุมมองการเคลื่อนไหวของสตรี โดยวารสารและหนังสือพิมพ์ของมหาวิทยาลัยสตรีอีฮวาและมหาวิทยาลัยเกาหลีมิมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่แนวคิดสตรีนิยม<sup>12</sup>

ใน ค.ศ. 1985 กลุ่มสตรีได้ร่วมมือกันภายใต้แนวคิด “ประชาธิปไตยและสิทธิสตรีเพื่อการอยู่รอด” ซึ่งสะท้อนถึงบรรยากาศทางการเมืองและการต่อสู้ของกลุ่มคนในสังคม<sup>13</sup> การเรียกร้องถึงการแก้ไขปัญหาของแรงงานสตรีในประเด็นการถูกกดขี่ทางเพศทั้งจากอัตราค่าจ้างและการขาดสิทธิขั้นพื้นฐาน มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าของขบวนการเรียกร้องสิทธิสตรี ซึ่งดำเนินไปพร้อมกับการเรียกร้องประชาธิปไตยและการต่อต้านรัฐบาลเผด็จการของกลุ่มสตรี

### ~ การสนับสนุนจากภาครัฐ ~

การที่รัฐจัดตั้งสถาบันพัฒนาสตรี (KWDI) ขึ้นใน ค.ศ. 1983 เพื่อทำหน้าที่ในประเด็นสตรีโดยเฉพาะ และเริ่มวางแผนขั้นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาสตรี การออกกฎหมายเกี่ยวกับสุขภาพแม่และเด็กใน ค.ศ. 1985 การเพิ่มขึ้นของสตรีที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงและการเคลื่อนไหวของสตรีจากหลากหลายองค์กร เช่น สมาคมแรงงานสตรี สมาคมสตรีเกาหลีเพื่อประชาธิปไตย และสมาคมสตรีเกาหลี ช่วยผลักดันให้เกิดกฎหมายใหม่ที่คุ้มครองความเท่าเทียมระหว่างเพศและสิทธิของ

สตรีเพิ่มขึ้น เช่น กฎหมายความเท่าเทียมทางเพศในการจ้างงานและกฎหมายการพัฒนาสตรี กฎหมายการจ้างงานที่เท่าเทียมกัน ค.ศ. 1988 และกฎหมายครอบครัว ค.ศ. 1989 แต่ในทางปฏิบัติค่านิยมชายเป็นใหญ่และการแบ่งแยกเพศในการทำงานยังคงมีอยู่ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อสตรีที่สมรสแล้วและอยู่ในสังคมทำงานเพราะระบบการทำงานไม่มีมาตรการรองรับกับภาระที่มาในรูปแบบของสถานภาพความเป็นแม่ ภรรยา และแม่บ้าน<sup>14</sup>

### ~ การต่อต้านการละเมิดสิทธิมนุษยชนและความรุนแรงโดยรัฐ ~

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเพศสภาพเป็นสิ่งที่มักถูกมองข้ามหรือให้ความสำคัญรองลงมาจากประเด็นอื่น ๆ ที่ถูกใช้ในการเคลื่อนไหว จนกระทั่งมีประเด็นจากการใช้ความรุนแรงทางเพศและการใช้อำนาจที่มีขอบของเจ้าหน้าที่รัฐต่อนักเคลื่อนไหวสตรี ทำให้เกิดการรวมตัวกันของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีแนวคิดแตกต่างกันมารวมกลุ่มกันต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดการตั้งคำถามถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยรัฐ และได้เป็นชนวนในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องสิทธิสตรีอย่างจริงจัง อีกทั้งเป็นการปลุกกระแสการเรียกร้องประชาธิปไตยให้เข้มข้นขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานในการผนึกกำลังของประชาชนก่อนการเกิดเหตุการณ์การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่สร้างผลกระทบครั้งใหญ่แก่สังคมเกาหลีใต้ใน ค.ศ. 1987

การใช้อำนาจรัฐในการละเมิดสิทธิของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการล่วงละเมิดทางเพศเป็นสิ่งที่ปลุกกระแสการเรียกร้องสิทธิมนุษยชน ดังเหตุการณ์ใน ค.ศ. 1986 ที่เกิดเหตุการณ์การล่วงละเมิดทางเพศในพูซอน (The Puchun Sexual Torture Incident) เกี่ยวข้องกับนักเคลื่อนไหวสตรีผู้สนับสนุนแรงงาน ชื่อว่า คว็อน อิน-ซุก (Kwon In-Sook) ถูกล่วงละเมิดโดยนายตำรวจประจำสถานีตำรวจพูซอนที่เข้าจับกุมในข้อหาใช้บัตรประจำตัวปลอมเพื่อเข้าทำงานในโรงงาน ในระหว่างถูกคุมขัง

และสอบสวน เธอถูกทำร้ายร่างกายและล่วงละเมิดทางเพศ ทำให้องค์กรสตรีกว่า 30 องค์กร ออกแถลงการณ์ต่อต้านความรุนแรงทางเพศที่เกิดขึ้น

ประเด็นนี้ทำให้สังคมให้ความสนใจอย่างมาก เนื่องจากการกระทำที่ อุกอาจของเจ้าหน้าที่รัฐ แต่ภาครัฐและรัฐบาลต่างเพิกเฉยต่อการดำเนินคดีกับ ผู้กระทำความผิด และปล่อยให้เหยื่อเผชิญกับช่วงเวลาที่ยากลำบาก ครีอน อิน- ชุก ผู้เป็นเหยื่อและนักเคลื่อนไหวกลับถูกประณามจากสังคมว่าเป็นหญิงง่ายและไร้ ศีลธรรม<sup>15</sup>

เรื่องที่เกิดขึ้นสะท้อนถึงค่านิยมชายเป็นใหญ่ในสังคมเกาหลีใต้ สตรีผู้ตก เป็นเหยื่อกลับไม่ได้รับความเห็นใจ และสังคมโยนความผิดให้กับเหยื่อว่าขัดต่อ ศีลธรรมอันดีงาม เหตุการณ์นี้และปฏิกิริยาจากฝ่ายรัฐจึงกลายเป็นหนึ่งในชนวน ของการปลุกกระแสประชาธิปไตย เนื่องจากไม่ได้มีเพียงแต่กลุ่มสตรีเท่านั้นที่ ให้ความสนใจ แต่ยังมีกลุ่มอื่นที่เคลื่อนไหวเรื่องสิทธิมนุษยชนเข้าร่วมด้วย ทำให้เกิด การเรียกร้องความเท่าเทียมทางเพศ การเคารพสิทธิมนุษยชนที่เป็นส่วนหนึ่งของ สังคมประชาธิปไตย ท่าทีของรัฐบาลทำให้สังคมตั้งคำถามและต่อต้านอำนาจใน ระบบอบเผด็จการ นอกจากนี้ คดีที่เกิดขึ้นถูกวิจารณ์ว่าเป็นการข่มขู่ของรัฐบาลต่อนัก เคลื่อนไหวและผู้ต่อต้านทางการเมือง มากกว่าเป็นกรณีการคุกคามทางเพศเพียง อย่างเดียว<sup>16</sup> ประเด็นนี้จึงยิ่งกระตุ้นการต่อต้านรัฐบาล

ปลายทศวรรษ 1980 ภายใต้การเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยและกระแส สิทธิมนุษยชนในระดับสากล ทำให้การรณรงค์ของกลุ่มสตรีนิยมนำเรื่องสิทธิสตรี และชะตากรรมที่โหดร้ายของสตรีเกาหลีในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่ตกเป็นเหยื่อ จากการเป็น comfort women ได้จุดประกายความสนใจในสังคมเกาหลีเป็นอย่างมาก โดยผู้รอดชีวิตได้เริ่มออกมาบอกเล่าประสบการณ์ที่โหดร้ายสู่สาธารณะ<sup>17</sup>

### ~ อิทธิพลของกระแสสิทธิมนุษยชนสากล ~

ปัจจัยจากภายนอก คือ กระแสสิทธิมนุษยชนในระดับนานาชาตินับว่ามีความสำคัญต่อประเด็นสิทธิสตรีในเกาหลีใต้ การลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องการค้าจัดการกีดกันทางเพศต่อสตรีใน ค.ศ. 1980 ทำให้รัฐบาลเกาหลีใต้มีความร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติในด้านนโยบายเกี่ยวกับสตรีในระดับสากล ทำให้การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีเริ่มได้รับการตอบสนองจากรัฐบาลที่สนับสนุนการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสตรีมากกว่าทศวรรษก่อนหน้า โดยให้ความสนใจกับเรื่องการค้ากีดกันทางทางเพศและสถานะของสตรีมากขึ้น มีการดำเนินงานสำคัญ ๆ เช่น ใน ค.ศ. 1983 รัฐบาลเกาหลีใต้ตั้งสถาบันเพื่อการพัฒนาสตรีแห่งเกาหลี ภายใต้การดูแลของกระทรวงการสุขภาพและสวัสดิการสังคม เป็นสถาบันวิจัยปัญหาเกี่ยวกับสตรีในสังคมเพื่อประสิทธิภาพในการออกนโยบายเกี่ยวกับสตรีของรัฐบาล และรัฐบาลได้ตั้ง The Second Ministry of State for Political Affairs ขึ้นใน ค.ศ. 1988 [ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็นกระทรวงความเสมอภาคทางเพศ (The Ministry of Gender Equality) ใน ค.ศ. 2001] เพื่อเป็นหน่วยงานแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสตรีโดยอยู่ในการดูแลของกระทรวงกิจการการเมือง (Ministry of Political Affairs) แสดงให้เห็นว่าประเด็นเหล่านี้ได้รับความสนใจในระดับชาติ

อย่างไรก็ตาม สังคมเกาหลีใต้ยังคงถกเถียงกันเรื่องบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ระบุดังความเท่าเทียมของพลเมืองเกาหลีใต้โดยไม่มีการค้ากีดกันทางเพศว่าไม่สอดคล้องกับข้อกฎหมายที่ล้ำสมัย เช่น กฎหมายครอบครัว หรือกฎหมายการแต่งงานที่ยังคงจำกัดสิทธิในการเลือกและการใช้ชีวิตในบ้าน และผู้หญิงทั้งในฐานะแรงงาน แม่บ้าน หรือในอาชีพต่าง ๆ ยังคงต้องการกฎหมายรับรองสถานภาพและความปลอดภัยในการใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียมกับผู้ชาย<sup>18</sup> ซึ่งรัฐบาลระบุว่าจะให้ความร่วมมือและสนับสนุนการจัดการกีดกันทางเพศผ่านมาตรการทางกฎหมาย

การเคลื่อนไหวของสตรีในทศวรรษ 1980 จึงเป็นความร่วมมือขององค์กรเพื่อสิทธิสตรี โดยมีแรงขับเคลื่อนทางสังคมที่สำคัญ คือ กระแสสิทธิมนุษยชนและสิทธิสตรีระดับสากล และกระแสเรียกร้องประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนในประเทศ ซึ่งการเคลื่อนไหวขององค์กรสตรีเป็นความพยายามในการผลักดันให้ปัญหาเกี่ยวกับสตรีกลายเป็นประเด็นสำคัญในสังคมเกาหลีใต้และผลักดันให้เกิดการแก้ไขในทางกฎหมาย ซึ่งหมายถึงการบังคับใช้ที่จะเป็นหลักประกันสถานภาพที่เท่าเทียมทางเพศให้กับผู้หญิงได้ ในทศวรรษ 1990 นักเคลื่อนไหวสตรีนิยมได้ใช้ประโยชน์จากการให้ความสนใจต่อปัญหาสตรีของรัฐบาล เป็นเวทีในการดำเนินกิจกรรมเพื่อผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาคความไม่เท่าเทียมทางเพศในทางกฎหมาย

### ~ กระแสประชาธิปไตยกับ

#### การเคลื่อนไหวเพื่อแก้ไขกฎหมายครอบครัว ~

ในทศวรรษ 1980 บริบททางการเมืองที่มีการเรียกร้องประชาธิปไตยมากขึ้น ทำให้ประชาชนให้ความสนใจกับประเด็นปัญหาในสังคมและให้ความร่วมมือในการเคลื่อนไหวในระดับมวลชนมากขึ้น การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีและการจัดตั้งสมาคมสตรีเพื่อการแก้ไขกฎหมายครอบครัว (Women's Association for the Revision of Family Law) ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนและกลุ่มผู้ชายหัวก้าวหน้า รวมถึงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายเช่นองค์กรนักกฎหมายเพื่อประชาธิปไตย<sup>19</sup>

การเคลื่อนไหวเพื่อแก้ไขกฎหมายครอบครัวโดยกลุ่มสตรีนิยมในทศวรรษ 1980 แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ กลุ่มที่มีเป้าหมายในการแก้ไขความไม่เท่าเทียมในเชิงสัญลักษณ์ที่มุ่งเน้นไปที่การยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัว และกลุ่มที่มี

เป้าหมายในการแก้ไขความไม่เท่าเทียมในทางปฏิบัติที่มุ่งเน้นไปที่ความเท่าเทียมระหว่างเพศในประเทศต่าง ๆ เช่น การรับมรดก และสิทธิการเลี้ยงดูบุตร

ใน ค.ศ. 1989 มีการแก้ไขกฎหมายครอบครัวเป็นครั้งที่สาม แต่ยังคงมีมาตราที่กีดกันสถานะสตรีอยู่ เช่น มาตรา 778 ระบุถึงการเป็นหัวหน้าครอบครัวโดยไม่กำหนดเพศ แต่มาตรา 789 กำหนดว่าลูกชายคนโตต้องสืบตำแหน่งหัวหน้าครอบครัว และมาตรา 984 กำหนดลำดับการสืบทอดตำแหน่งหัวหน้าครอบครัวทางสายเลือดให้เป็นของบุตรชายคนโตของหัวหน้าครอบครัวก่อน แล้วจึงเป็นของบุตรสาวในลำดับต่อมา<sup>20</sup> ทำให้ผู้หญิงได้รับโอกาสขึ้นเป็นหัวหน้าครอบครัวน้อยมาก และสมาชิกแห่งชาติไม่ให้ความสนใจแก่กฎหมายเกี่ยวกับความเท่าเทียมของสตรีอย่างจริงจัง ทำให้มีการเคลื่อนไหวโดยองค์กรเพื่อสิทธิสตรีกลุ่มต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อการยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัว ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของระบอบปีตาธิปไตย และเพื่อสร้างความเท่าเทียมทางเพศอย่างแท้จริง

### ~ ขบวนการสตรีมินจุง (Minjung Movement) ~

ความกดดันของประชาชนที่อยู่ภายใต้รัฐบาลเผด็จการมายาวนาน รวมถึงความโหดร้ายของรัฐต่อประชาชน ปัญหาของแรงงาน ปัญหาของสตรีในสังคมทำงาน และปัญหาสิทธิมนุษยชนของสตรี นำไปสู่ขบวนการเคลื่อนไหวที่เป็นการรวมตัวของประชาชนหลากหลายกลุ่ม ทั้งนักศึกษา แรงงาน และประชาชนทั่วไป เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย จนนำไปสู่เหตุการณ์สังหารหมู่ที่เมืองควังจู (Kwangju) ในวันที่ 18 พฤษภาคม ค.ศ. 1980 ที่รัฐบาลซ็อน ดู-ฮวัน ใช้กองกำลังทหารเข้าสลายการชุมนุมอย่างรุนแรง ทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่เข้าร่วมการประท้วง<sup>21</sup>

เหตุการณ์นี้สร้างความไม่พอใจอย่างมากให้กับประชาชนในประเทศ และส่งผลกระทบต่ออย่างมากในการทำให้เห็นว่านักศึกษาและประชาชนไม่สามารถเรียกร้องสิ่งที่ต้องการจากรัฐบาลได้โดยลำพัง จึงเห็นความจำเป็นในการจัดตั้งและร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านรัฐบาลเผด็จการ<sup>22</sup> ทำให้เกิดกระแสการเคลื่อนไหวของขบวนการสตรีมินจุง ซึ่งเป็นแนวคิดการเคลื่อนไหวเพื่อปฏิวัติทางการเมืองระดับชาติในทศวรรษ 1980 ซึ่งองค์กรของเหล่าสตรีได้รับแรงกระตุ้นจากแนวคิดการเคลื่อนไหวระดับชาตินี้เช่นกัน

ขบวนการมินจุง หรือ ขบวนการของประชาชน (มินจุง แปลว่า ของประชาชน) เกิดขึ้นครั้งแรกในกลางทศวรรษ 1970 ในทศวรรษ 1980 สตรีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการมินจุงและเกิดขบวนการสตรีมินจุงขึ้นภายใต้แนวคิด “Minjung Women” หมายถึง เหล่าสตรี ผู้ถูกกดขี่<sup>23</sup> ขบวนการสตรีมินจุงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานี้เป็นการรวมตัวของผู้หญิงจากทุกสังคม ตั้งแต่แรงงานเกษตรกร คนยากจนในเมือง นักเรียน และปัญญาชนที่ตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมทางชนชั้นหรือการแบ่งแยกทางเพศและโครงสร้างทางสังคมที่กดขี่

การเคลื่อนไหวของสตรีในช่วงทศวรรษ 1980 เกิดการพัฒนาขึ้นจากการเกิดกลุ่มสมาคมรวมสตรีเกาหลี (Korean Women’s Association United : KWAU) ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของกลุ่มสตรีมินจุง 23 กลุ่ม นำโดยกลุ่มแรงงานสตรีนักศึกษา ปัญญาชนจากสถาบันการศึกษา และสตรีหัวก้าวหน้า ภายในกลุ่มประกอบด้วยสตรีที่มีแนวทาง หลากหลายตั้งแต่แรงงาน เกษตรกร นักสิ่งแวดล้อม จิตรกร รวมถึงกลุ่มสตรีนิยมคริสเตียนและพุทธศาสนิกชน การรวมตัวเป็นสมาคมดังกล่าวมีเป้าหมายการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย แนวทางการเคลื่อนไหวของสมาคมสตรีเกาหลีนั้นมุ่งเน้นที่ประชาธิปไตย ต่อต้านการแทรกแซงจากตะวันตก (สหรัฐอเมริกา) ความเท่าเทียมทางเพศระหว่างชายและหญิง ซึ่งตรงข้ามกับการ



เคลื่อนไหวของสตรีแบบเก่าอย่างกลุ่มสตรีเก่าอย่างสภาสตรีเกาหลี (KNCW) ที่มี  
ความอนุรักษ์นิยมมากกว่า<sup>24</sup>

ความแตกต่างที่เกิดขึ้นทำให้เกิดการปะทะกันทางความคิดระหว่างกลุ่มการ  
เคลื่อนไหวสตรีเก่าและใหม่ แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าของแนวทางการ  
ดำเนินการเพื่อเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมของสตรี โดยสมาคมสตรีเกาหลีได้  
โต้แย้งแนวคิดของสภาสตรีเกาหลีว่า “(การเคลื่อนไหวของ) สภาสตรีไม่ใช่การ  
เคลื่อนไหวของผู้หญิงที่ฉลาด และล้มเหลวในการผลักดันการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง  
ที่จำเป็น”<sup>25</sup> ซึ่งต่อมาสมาคมสตรีเกาหลีก็ได้เป็นหนึ่งในองค์กรสำคัญที่ช่วยผลักดัน  
การออกกฎหมายสตรีได้สำเร็จ

## ผลของการเคลื่อนไหวของสตรีในทศวรรษ 1980

### ~ การขยายตัวขององค์กรเพื่อสิทธิสตรีในทศวรรษ 1980 ~

ก่อนทศวรรษ 1980 องค์กรเพื่อสิทธิสตรีไม่ได้เคลื่อนไหวในระดับชาติและ  
ไม่ได้เป็นปัญหาในระดับสังคมที่รัฐบาลให้ความสนใจจัดการแก้ไข แต่เมื่อมีกระแส  
การร่วมมือกันของประชาชนและองค์กรต่าง ๆ เพื่อต่อต้านรัฐบาลเผด็จการ กลุ่ม  
สตรีเห็นความสำคัญและความจำเป็นในช่องทางการเรียกร้องนี้ ในต้นทศวรรษ  
1980 มีองค์กรสตรีที่ก่อตั้งขึ้นด้วยจุดประสงค์ทางการเมืองเข้าร่วมขบวนการ  
เรียกร้องประชาธิปไตย เช่น สมาคม WSJE (Women’s Society for Justice and  
Equality) ซึ่งเป็นสมาคมสตรีนิยมที่ก่อตั้งขึ้นในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1983 โดยมี  
จุดประสงค์เพื่อดำเนินกิจกรรมในประเด็นปัญหาของแรงงานหญิงและเข้าร่วมใน  
ขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย ซึ่งเน้นไปที่การเคลื่อนไหวของเหล่าสตรีและอยู่ใน  
กรอบของกระแสการเคลื่อนไหวของมวลชน สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษาและ

นักศึกษาที่เข้าร่วมในขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังมีจุดประสงค์ การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในฐานะมนุษย์ และกำจัดอำนาจการครอบงำที่ฝังลึกอยู่ใน ใรรากฐานศีลธรรมของสังคม<sup>26</sup> สมาคมนี้นับเป็นองค์กรสำคัญในการเป็นตัวแทนของ เหล่าสตรีบนเวทีขบวนการเคลื่อนไหวระดับชาติ และเป็นจุดเริ่มต้นในการนำปัญหา เกี่ยวกับสตรีโดยเฉพาะปัญหาเกี่ยวกับแรงงานหญิงขึ้นมาเป็นอีกหนึ่งประเด็นใน สังคม ก่อนที่สมาคมนี้อยุ่ตัวลงใน ค.ศ. 1986

อีกกลุ่มที่สำคัญคือ WHL (Women's Hot Line) สายด่วนเพื่อรับเรื่อง ร้องเรียนเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศของผู้หญิง ตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1983 ดำเนิน กิจกรรมเพื่อความเท่าเทียมทางเพศและปกป้องผู้หญิงจากการถูกกระทำ ความ รุนแรงทางเพศทั้งภายในบ้าน ที่ทำงาน และในสังคม เป็นกลุ่มที่มุ่งความสนใจไปที่ ปัญหาเกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรีโดยเฉพาะ<sup>27</sup>

ในต้นทศวรรษ 1980 การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีขององค์กรส่วนใหญ่ ดำเนินกิจกรรมเพื่อสตรีชนชั้นแรงงานซึ่งเป็นประเด็นหลัก ต่อมาในปลายทศวรรษ 1980 องค์กรเพื่อสิทธิสตรีจำนวนมากได้ก่อตั้งขึ้นโดยกลุ่มสตรีหัวก้าวหน้าได้ขยาย การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีให้กลายเป็นประเด็นสำคัญของสังคม รวมถึงมีประเด็น เรื่องการต่อต้านการคุกคามทางเพศ ที่เป็นผลจากเหตุการณ์คุกคามทางเพศต่อคว็อน อิน-ซุก นักเคลื่อนไหวสตรี โดยนายตำรวจในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1986 ดังที่กล่าว มาข้างต้น คว็อน อิน-ซุก เป็นผู้หญิงคนแรกที่เปิดเผยเรื่องราวการถูกคุกคามทางเพศ ต่อสาธารณะ และยื่นฟ้องร้องตำรวจที่ก่อการ สร้างความตื่นตัวให้กับสาธารณชนใน การตระหนักถึงความยุติธรรมต่อผู้หญิงจากการถูกกระทำ ความรุนแรงโดยผู้ชาย

เหตุการณ์นี้ยังทำให้เกิดการก่อตั้งองค์กรเพื่อสิทธิสตรีที่สำคัญในเกาหลีใต้ คือ สหพันธ์สมาคมสตรีเกาหลี (Korean Women's Associations United: KWAU) ใน ค.ศ. 1987 ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มขององค์กรสตรีหัวก้าวหน้า 23 องค์กร

ประกอบด้วยกลุ่มแรงงาน แม่บ้าน และกลุ่มต่อต้านความรุนแรงทางเพศ เพื่อให้การสนับสนุนควีน อิน-ซุก ผู้ก่อตั้งสหพันธ์ฯ ได้สานต่ออุดมการณ์ของสมาคม WSJE ที่ปิดตัวลงใน ค.ศ. 1986 ทั้งยังเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาในหลักสูตรสตรีศึกษา มหาวิทยาลัยสตรีอีฮวาอีกด้วย<sup>28</sup> และมีองค์กรสำคัญ คือ องค์กรแรงงานสตรีแห่งโซล (Seoul's Women Workers Organization: SWWO) ก่อตั้งใน ค.ศ. 1987 มีจุดประสงค์เพื่อต่อต้านการกีดกันทางเพศในที่ทำงาน และต่อต้านความรุนแรงทางเพศโดยเฉพาะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพของแรงงานหญิงในสถานประกอบการที่ไม่มีคุณภาพและความปลอดภัย

ในช่วงแรก KWAU ดำเนินการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีไปพร้อม ๆ กับการสนับสนุนขบวนการประชาธิปไตยซึ่งเป็นกระแสหลักของสังคม ทำให้ตั้งแต่ ค.ศ. 1987 ปัญหาของสตรีได้รับความสนใจมากขึ้นในสังคมเกาหลีใต้ โดยการตระหนักถึงปัญหาทั้งในที่ทำงานและในสังคม และยังทำให้เกิดกระแสการเรียกร้องสิทธิสตรีเพื่อให้เกิดการแก้ไขและเปลี่ยนแปลงในทางกฎหมาย<sup>29</sup> แต่จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อปัญหาเกี่ยวกับสตรีได้รับความสนใจจากทางสมัชชาแห่งชาติ

### ~ การผลักดันกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิสตรี ~

การเรียกร้องสิทธิสตรีตั้งแต่การเคลื่อนไหวของแรงงาน มาจนถึงการดำเนินการไปพร้อมกันกับกระแสการเรียกร้องประชาธิปไตย ส่งผลให้ประเด็นปัญหาของสตรีได้รับความสนใจมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มสตรีที่ผลักดันเรื่องนี้ต่างมีแนวคิดต่อต้านการใช้อำนาจของรัฐที่กดขี่ประชาชนและสนับสนุนการเกิดระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งการตั้งกลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อแรงงานสตรีโดยเฉพาะแสดงถึงการมุ่งดำเนินงานเพื่อตอบสนองกับปัญหาของสตรีที่ตรงประเด็นมากขึ้น อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสตรีบางส่วนจะไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเพศสภาพ แต่ก็

ไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการเคลื่อนไหวแต่อย่างใดและเกิดการเรียกร้องการออกกฎหมายคุ้มครองขึ้น

การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในช่วงทศวรรษ 1980 ยังเกี่ยวพันกับนโยบายรัฐบาลในประเด็นกฎหมายครอบครัวและนโยบายพลเมืองที่มุ่งเน้นไปที่การคุมกำเนิด ในขณะที่นั้นเกาหลีใต้ยังไม่มีหน่วยงานหรือสถาบันที่สามารถดำเนินการอย่างเต็มที่ในการจัดการประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรี ทำให้ใน ค.ศ. 1983 ได้มีการจัดตั้งสถาบันพัฒนาสตรี (KWDI) และการวางแผนขั้นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาสตรีใน ค.ศ. 1985 หรือการออกกฎหมายเกี่ยวกับสุขภาพแม่และเด็กในปีถัดมา<sup>30</sup> การขยายตัวของสตรีที่ได้รับการศึกษาในระดับสูงและการกระตุ้นการเคลื่อนไหวของสตรีจากหลากหลายองค์กร เช่น สมาคมแรงงานสตรี สมาคมสตรีเกาหลีเพื่อประชาธิปไตยและความเป็นพี่น้อง สมาคมสตรีเกาหลีและกลุ่มอื่น ๆ ทำให้ผลักดันให้เกิดกฎหมายใหม่ที่คุ้มครองความเท่าเทียมระหว่างเพศขึ้น เช่น กฎหมายความเท่าเทียมทางเพศในการจ้างงานและกฎหมายการพัฒนาสตรี<sup>31</sup>

ในปลายทศวรรษ 1980 กลุ่มสมาคมสตรีเกาหลีได้ใกล้ชิดให้มีการปฏิรูปและแก้ไขกฎหมาย ทำให้มีกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของสตรีเพิ่มขึ้น เช่น ค.ศ. 1988 ออกพระราชบัญญัติการจ้างงานที่เท่าเทียมกัน และกฎหมายครอบครัวใน ค.ศ. 1989<sup>32</sup> อย่างไรก็ตาม แม้จะได้รับกฎหมายคุ้มครองหลายฉบับ แต่สตรียังคงต่อสู้กับค่านิยมชายเป็นใหญ่ และมีการแบ่งแยกเพศในการทำงานอยู่ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อสตรีที่สมรสแล้วและอยู่ในสังคมทำงาน ซึ่งระบบการทำงานไม่มีมาตรการรองรับกับสถานภาพของผู้หญิงที่เป็นทั้งคนทำงาน แม่ ภรรยา และ แม่บ้าน

### ~ การตอบสนองของรัฐบาลต่อปัญหาสตรีในทศวรรษ 1980 ~

ก่อนหน้าทศวรรษ 1980 ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสตรีในสังคมเกาหลีใต้ยังไม่ได้รับความสนใจจากทาง समाजแห่งชาติเท่าไรนัก เนื่องจากการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีไม่ใช่กระแสหลักของสังคม แต่ในต้นทศวรรษ 1980 รัฐบาลได้ดำเนินการที่เริ่มแสดงให้เห็นถึงความสนใจในปัญหาเกี่ยวกับสตรีมากขึ้น

ใน ค.ศ. 1975 องค์การสหประชาชาติประกาศให้ปีนี้เป็นปีสตรีสากล (International Women's Year) องค์การ WID (Women in Development) จัดตั้งขึ้น และใน ค.ศ. 1980 มีการลงนามในอนุสัญญาของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องการกำจัดการกีดกันทางเพศต่อสตรีที่เมืองโคเปนเฮเกน ประเทศเดนมาร์ก เพื่อวางแผนแนวทางในการช่วยแก้ไขปัญหสตรีในด้านต่าง ๆ เช่น สุขอนามัย การวางแผนครอบครัว หรือการสร้างรายได้ของผู้หญิงให้แก่ประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งประเทศเกาหลีใต้อยู่ในความสนใจของสหประชาชาติเช่นกัน ต่อมาใน ค.ศ. 1982 รัฐบาลเกาหลีใต้ส่งผู้หญิงเพื่อเป็นตัวแทนเข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องสถานะของผู้หญิง และทำให้เกาหลีใต้ได้เห็นว่าประเทศกว่า 80 ประเทศ ได้ลงนามในอนุสัญญานี้ตั้งแต่ ค.ศ. 1980 แล้ว<sup>33</sup> จึงส่งผลต่อการหันมาให้ความสำคัญต่อปัญหาสตรีในเกาหลีใต้มากขึ้น

รัฐบาลเกาหลีใต้ตั้งสถาบันพัฒนาสตรี (KWDI) ใน ค.ศ. 1983 เพื่อเป็นสถาบันในการศึกษาวิจัยปัญหาเกี่ยวกับสตรีในสังคมเพื่อประสิทธิภาพในการออกนโยบายเกี่ยวกับสตรีของรัฐบาล<sup>34</sup> และจัดตั้งสำนักงาน The Second Ministry of state for Political Affairs ขึ้นใน ค.ศ. 1988 เพื่อเป็นองค์กรบริหารกิจการทางการเมืองเพื่อแก้ไขปัญหเกี่ยวกับสตรีดังได้กล่าวมาแล้ว แต่ปัญหาเรื่องความเท่าเทียมทางเพศในประเด็นของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งชาติในมาตราที่ 9 ซึ่งระบุถึงความเท่าเทียมของพลเมืองเกาหลีใต้โดยไม่มี การกีดกันทางเพศยังคงเป็นประเด็น

ถกเถียงของคนในสังคมมาโดยตลอดว่าไม่สอดคล้องกับข้อกฎหมายที่บังคับใช้ใน ประเทศ เช่น กฎหมายครอบครัว หรือกฎหมายการแต่งงานที่ยังคงจำกัดสิทธิในการ เลือกลงและการใช้ชีวิตในบ้าน และผู้หญิงยังคงต้องการข้อกฎหมายที่สามารถรับรอง สถานภาพและความปลอดภัยในการใช้ชีวิตอย่างเท่าเทียมกับผู้ชาย ซึ่งรัฐบาล รับผิดชอบจะสนับสนุนการกำจัดการกีดกันทางเพศผ่านมาตรการทางกฎหมาย<sup>35</sup>

จะเห็นได้ว่า บริบทของการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีระดับสากลในทศวรรษ 1980 มีอิทธิพลอย่างมากต่อรัฐบาลเกาหลีใต้ ในการตระหนักถึงความจำเป็นของ การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสตรี อนุสัญญาที่รัฐบาลเกาหลีใต้ลงนามว่าจะให้ความ ร่วมมือในการกำจัดการกีดกันทางเพศในประเทศได้กลายเป็นแรงกดดันให้รัฐบาล ต้องดำเนินการบางอย่างที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อปัญหาสตรี ประจวบเหมาะ กับ ช่วงเวลาที่กระแสการเคลื่อนไหวระดับสังคมกำลังแพร่หลายไปทั่วประเทศ และเป็น ช่วงเวลาการเกิดขึ้นขององค์กรนักเคลื่อนไหวสตรีหัวก้าวหน้าที่เรียกร้องความ ต้องการต่อรัฐบาล รัฐบาลเกาหลีใต้ในทศวรรษนี้จึงได้เริ่มให้ความสนใจและ สนับสนุนการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสตรีในสังคมมากขึ้นกว่าทศวรรษก่อนหน้า

การเคลื่อนไหวของสตรีในทศวรรษ 1980 เป็นการเคลื่อนไหวโดยพลัง ความร่วมมือขององค์กรเพื่อสิทธิสตรีองค์กรต่าง ๆ โดยมีแรงขับเคลื่อนทางสังคม คือ กระแสความร่วมมือระดับชาติในการเรียกร้องความต้องการของประชาชนทั่ว ประเทศ ซึ่งการเคลื่อนไหวของสตรีไม่เพียงแต่จะผลักดันให้ปัญหาเกี่ยวกับสตรี กลายเป็นประเด็นสำคัญในสังคมเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงต้องการให้แก้ไขกฎหมาย ซึ่งจะหมายถึงหลักประกันสถานภาพที่มีความเท่าเทียมทางเพศให้กับผู้หญิง ใน ทศวรรษ 1990 นักเคลื่อนไหวสตรีนิยมจะได้ใช้ประโยชน์จากการให้ความสนใจต่อ ปัญหาสตรีของรัฐบาลเป็นเวทีในการดำเนินกิจกรรม เพื่อผลักดันให้เกิดการแก้ไข ปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเพศในทางกฎหมายต่อไป

กล่าวโดยสรุป การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในช่วงทศวรรษ 1980 ได้รับความสนใจจากสังคมไปพร้อมกับกระแสประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน ซึ่งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มสตรีนิยม ส่งผลให้กลุ่มสตรีมีบทบาทสำคัญในกระบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย อีกทั้งการแยกตัวเคลื่อนไหวเป็นกลุ่มที่มุ่งเน้นไปที่ประเด็นปัญหาของสตรีเท่านั้น ไม่รวมกับกลุ่มที่มีอิทธิพลของผู้ชายเป็นศูนย์กลาง ทำให้ประเด็นปัญหาของสตรีที่นำมาเผยแพร่ต่อสังคมได้รับการตอบรับและความสนใจจากสังคมมากขึ้นจากการเคลื่อนไหวที่มีแนวทางชัดเจนไม่ปะปนหรือถูกกลบด้วยประเด็นอื่น

บรรยากาศการเมืองภายใต้ในทศวรรษ 1980 ที่เกิดขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยในระดับมวลชน ทำให้องค์กรสตรีต่าง ๆ ได้รับแรงกระตุ้นและมีส่วนร่วม และได้พัฒนากลายเป็นองค์กรเพื่อสิทธิสตรีหัวก้าวหน้า ที่ตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเพื่อบรรลุเป้าหมายที่แท้จริงขององค์กร โดยมีแรงขับเคลื่อนคือกระแสสังคมที่เริ่มตระหนักถึงความยุติธรรมต่อผู้หญิง เช่นกรณีการถูกล่วงละเมิดทางเพศของสตรี ซึ่งในทศวรรษนี้ รัฐบาลเกาหลีใต้ได้เริ่มให้การตอบสนองต่อข้อเรียกร้องของสตรีโดยสนับสนุนองค์กรสตรี รวมถึงการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อดูแลปัญหาเกี่ยวกับสตรี นอกจากนี้ อาจกล่าวได้ว่าการดำเนินการของรัฐบาลยังเกิดจากแรงกดดันของบริบทการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในระดับสากล มากกว่าที่จะเกิดจากการตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับสตรีที่แท้จริง แต่เมื่อเกาหลีใต้มีรัฐบาลพลเรือนในทศวรรษ 1990 การสนับสนุนจากภาครัฐในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับสตรีจะเพิ่มมากขึ้น

---

**เชิงอรรถ**

- <sup>1</sup> Mikyoung Kim. (2003). South Korean Women Workers' Labor Resistance in the Era of Export-Oriented Industrialization, 1970-1980. **Development and Society**. 32(1): 80.
- <sup>2</sup> Kyounghee Kim. (2002). A Frame Analysis of Women's Policies of Korean Government and Women's Movements in the 1980s and 1990s. **Korea Journal**. 42(2): 14.
- <sup>3</sup> ฮาเก็น คู. (2552). แรงงานเกาหลีวัฒนธรรมและการเมืองว่าด้วยการก่อตัวทางชนชั้น. แปล โดย รัญลักษณ์ เหลืองวิสุทธิ์. หน้า 141.
- <sup>4</sup> Young-sook Cho. (2000). **South Korea. The First CEDAW Impact Study: FINAL REPORT**. p. 187
- <sup>5</sup> John Minns. (2001, November). **The Labour Movement in South Korea: Labour History**. (81): 187.
- <sup>6</sup> Jeong-Lim Nam. (2000). **op. cit.** p. 97.
- <sup>7</sup> **Ibid.**
- <sup>8</sup> Kim Kyounghee. (2002). **op. cit.** p. 5.
- <sup>9</sup> Korean Women Workers Associations United. (2019). **Korean Women Workers Associations United**. (online).
- <sup>10</sup> Korean Women Workers Association. (2007). **20 Years of Korean Women Workers Movement Evaluation and Future Tasks**. (online).
- <sup>11</sup> Jeong-Lim Nam. (2000). **op. cit.** p. 99.
- <sup>12</sup> Yeong-hui Kim. (2000). Theories for a Progressive Women's Movement in Korea. **Korea Journal**. 40(3): 221.
- <sup>13</sup> Jeong-Lim Nam. (2000). **op. cit.** p. 98.
- <sup>14</sup> Song-Woo Hur. (2011). **op. cit.** p.188.



<sup>15</sup> Jeong-Lim Nam. (2000). **op. cit.** p. 99.

<sup>16</sup> **Ibid.**

<sup>17</sup> Shaun O’Dwyer. (2019). **Korean nationalism and the ‘Comfort Women’ issue.** (online).

<sup>18</sup> Kyounghee Kim. (1998). **op. cit.** p.105.

<sup>19</sup> Seungkyung Kim. (2014). **op. cit.** p. 73.

<sup>20</sup> Korea Legislation Research Institute. (2017). (Online)

<sup>21</sup> Britannica. (2018). **Kwangju Uprising: South Korea History.** (Online).

<sup>22</sup> Kyounghee Kim. (1998). **op. cit.** p. 97 – 98.

<sup>23</sup> Song-Woo Hur. (2011). **op. cit.** p. 186.

<sup>24</sup> **Ibid.** p. 187.

<sup>25</sup> **Ibid.** p. 186.

<sup>26</sup> Kyounghee Kim. (1998). **op. cit.** p. 106 – 107.

<sup>27</sup> Korea Women’s HotLine. (2018). **Herstory.** (Online).

<sup>28</sup> Kyounghee Kim. (1998). **op. cit.** p. 141.

<sup>29</sup> **Ibid.** p. 127.

<sup>30</sup> Kyounghee Kim. (2002). **op. cit.** p. 16

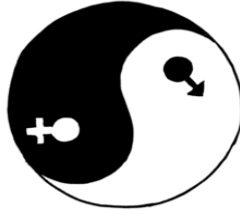
<sup>31</sup> Young-Hee Shim. (1998). Sexual Violence and Sexual Harassment in a Risk Society. **Korea Journal.** 38(1): 108

<sup>32</sup> Song-Woo Hur. (2011). **op. cit.** p. 188.

<sup>33</sup> Kyounghee Kim. (2002, June). **op. cit.** 42(2): 16 -17.

<sup>34</sup> Korea Women’s Development Institute. (2018). **About KWDI.** (Online).

<sup>35</sup> Kyounghee Kim. (1998). **op. cit.** pp. 104 – 105.



## 5

### การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี ในยุคประชาธิปไตยทศวรรษ 1990

ความสำเร็จจากการเรียกร้องประชาธิปไตยได้สร้างโอกาสให้แก่การเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีเพิ่มมากขึ้น ภายหลังจากสิ้นสุดระบอบเผด็จการในสมัยรัฐบาลนายพลโน แท-อู (Roh Tae-woo ค.ศ. 1988-1993) มีการเลือกตั้งประธานาธิบดีและเกิดรัฐบาลพลเรือนในระบอบประชาธิปไตยเป็นครั้งแรกภายใต้การนำของนายคิม ยอง-ซัม (Kim Young-sum ค.ศ. 1993-1998) เมื่อเกาหลีได้เข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์แล้ว การขับเคลื่อนเพื่อเรียกร้องสิทธิไม่ถูกกีดกันจากภาครัฐอีกต่อไป รวมถึงมีการเปิดรับการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองของสตรีด้วย โดยภาครัฐให้ความสนใจในการเรียกร้องของกลุ่มการเคลื่อนไหวและออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิสตรี

## ปัจจัยที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในทศวรรษ 1990

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเคลื่อนไหวขององค์กรสตรีในทศวรรษนี้ คือ **ความสำเร็จจากการเรียกร้องประชาธิปไตยของเกาหลีใต้** การมีรัฐบาลที่เป็นประชาธิปไตยสร้างโอกาสให้แกการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีมากขึ้น ทำให้การขับเคลื่อนเพื่อเรียกร้องสิทธิสตรีไม่ให้เกิดการกีดกันจากภาครัฐอีกต่อไป

**ปัจจัยจากการที่นักเคลื่อนไหวสตรีนิยมได้เข้าสู่การเมือง** ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทำให้นำประเด็นปัญหาของสตรีเข้าสู่ความสนใจของสังคมในวงกว้างมากขึ้น

**ปัจจัยจากการสนับสนุนของภาครัฐ** รัฐบาลพลเรือนเกาหลีใต้ให้ความสนใจการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีและออกกฎหมายคุ้มครองสิทธิสตรี รวมถึงเปิดกว้างด้านเพศสภาพทางการเมืองจากการตั้งสตรีเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญทางการเมือง

**ปัจจัยจากบริบทโลก** ในทศวรรษ 1990 บริบทโลกมีผลสำคัญต่อการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีเกาหลีใต้เช่นกัน ปัจจัยแรก คือ การสิ้นสุดสงครามเย็นใน ค.ศ. 1991 ทำการเมืองโลกได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ โลกเข้าสู่ระบียบโลกใหม่ (New World Order) ของสหรัฐอเมริกาที่กลายเป็นมหาอำนาจเดียวของโลก ระบียบโลกใหม่มีเรื่องประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนเป็นสองประเด็นสำคัญ (อีกสองประเด็น คือ การค้าเสรีและสิ่งแวดล้อม) ปัจจัยประการที่สอง คือ นโยบายขององค์การสหประชาชาติที่ให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิสตรีและการสนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศ ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและเป็นสิ่งจำเป็นในการบรรลุเป้าหมายเพื่อสังคมที่สงบสุขตามเป้าหมายของสหประชาชาติ<sup>1</sup> กระแสโลกดังกล่าวจึงมีส่วนสำคัญต่อการเคลื่อนไหวและเป็นแรงกดดันต่อรัฐบาลเกาหลีใต้ในการแก้ไขปัญหาสิทธิสตรี

### ~ บทบาททางการเมืองของสตรีเกาหลี ~

การเปลี่ยนผ่านระบอบทางการเมืองจากเผด็จการเป็นประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ ทำให้กระบวนการทางการเมืองและการตรวจสอบรัฐบาลมีความโปร่งใสมากขึ้นและประชาชนสามารถใช้สิทธิในการเลือกผู้นำด้วยตัวเอง ผลการเลือกตั้ง ใน ค.ศ. 1993 ผู้ขึ้นเป็นประธานาธิบดีคือ นายคิม ยอง-ซัม โดยรัฐบาลพลเรือนได้ปฏิรูปสถาบันให้ตอบรับกับประเด็นปัญหาของสตรี รัฐบาลแสดงถึงการเปิดกว้างด้านเพศสภาพทางการเมืองจากการตั้งสตรีเข้าสู่ตำแหน่งสำคัญทางการเมือง โดยระหว่าง ค.ศ. 1993-1997 มีรัฐมนตรีหญิง 3 คน และรัฐมนตรีช่วยหญิง 1 คน รวมถึงการจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการการเมืองในความดูแลของสตรีภายใต้สำนักเลขาธิการประธานาธิบดี และตั้งคณะกรรมการพิเศษสำหรับเรื่องของสตรีในสภาแห่งชาติ สำหรับการออกกฎหมายของสตรี<sup>2</sup>

การเคลื่อนไหวของสตรีนิยมภายหลังจากที่เกาหลีใต้เข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย ได้ตระหนักถึงประเด็นปัญหาของผู้หญิงเป็นสำคัญ โดยสตรีที่ได้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง สมาชิกในสถาบันทางการเมืองและสมาชิกสภาท้องถิ่น สตรีที่เข้าสู่เส้นทางการเมืองในส่วนต่าง ๆ มีทั้งที่มาจากสมาคมสตรีเกาหลีที่เป็นกลุ่มใหญ่ไปจนถึงนักสตรีนิยมอิสระที่มาสมัครแบบรายบุคคล<sup>3</sup> โดยเหล่านักเคลื่อนไหวสตรีนิยมได้โอกาสจากการเข้าสู่องค์กรการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ในการสนับสนุนและผลักดันประเด็นปัญหาของสตรีให้ได้รับความสนใจในวงกว้างในสังคมเกาหลีมากขึ้น

### ~ การเคลื่อนไหวด้านความเท่าเทียมทางเพศและสิทธิมนุษยชน ~

ช่วงทศวรรษ 1990 เป็นช่วงที่เข้าสู่คลื่นที่ 3 ของการเคลื่อนไหวสตรีนิยมสากล นับตั้งแต่คลื่นสตรีนิยมสากลคลื่นแรกช่วงคริสต์ศตวรรษ 17-18 กระแสสตรี

นิยมเคลื่อนที่ 3 ในเกาหลีใต้ได้เกิดขึ้นในกลุ่มนักศึกษาหญิงในมหาวิทยาลัยในกรุงโซล เมืองหลวงเป็นหลัก โดยเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อท้าทายต่ออิทธิพลที่ชายเป็น ศูนย์กลางและสร้างกลุ่มสตรีนิยมแยกตัวเป็นอิสระออกมา อีกทั้งความเปลี่ยนแปลง จากกระบวนการความก้าวหน้าทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงทศวรรษ 1980 ได้ถูก แทนที่โดยการโต้เถียงในประเด็นความรุนแรงทางเพศและเรื่องเกี่ยวกับเพศใน ทศวรรษ 1990<sup>4</sup>

สตรีและประเด็นทางเพศสภาพเป็นประเด็นที่นักเคลื่อนไหวสตรีนิยมให้ความสนใจและผลักดันกันมาตลอด ตั้งแต่การตระหนักถึงการถูกกดขี่จากสถานะทางสังคมที่ถูกจำกัดบทบาทภายใต้สังคมชายเป็นใหญ่ แต่ที่ผ่านมามีประเด็นเพศสภาพถูกทำให้เงียบหายและไม่ได้รับการกล่าวถึงในสังคมมากนัก เนื่องจากค่านิยมที่ฝังรากลึกในความรู้สึกของชาวเกาหลีใต้

เมื่อเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตย นักสตรีนิยมเกาหลีใต้เห็นความสำคัญของการสำรวจประสบการณ์ความรุนแรงทางเพศ และการมีสถานะรองของสตรีในสังคมที่กระทบต่อการเคลื่อนไหวของสตรี ตลอดจนวัฒนธรรมของสังคมเกาหลี<sup>5</sup> อีกทั้งการถกเถียงในประเด็นการเป็นพลเมืองที่เท่าเทียมกัน เพื่อเปลี่ยนค่านิยมกีดกันสตรีและการแบ่งแยกที่เกิดจากเพศเช่นกรณีของความเท่าเทียมของแรงงาน ทำให้มีการยกประเด็นของสิทธิสตรีในเรื่องอายุการทำงานที่ต้องลาออกเมื่อมีครอบครัว เพราะการกำหนดความรับผิดชอบในการเลี้ยงดูบุตรและทำงานในบ้านให้แก่สตรีเท่านั้นนำไปสู่การขัดขวางการเข้าร่วมสังคมของสตรีซึ่งเป็นความไม่เท่าเทียมทางเพศ ประเด็นดังกล่าวทำให้สมาคมสตรีเรียกร้องให้มีการพิจารณาประเด็นอายุการทำงานของแรงงานสตรีและการคุ้มครองบุตรเช่นเดียวกับปัญหาของแรงงาน เพื่อคุ้มครองแรงงานสตรีและใช้มาตรการดังกล่าวในการคุ้มครองสิทธิในการจ้างงานในระยะยาว<sup>6</sup>

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสตรีที่สำคัญในทศวรรษ 1990 จึงเป็นเรื่องของสิทธิสตรีที่ควรมีสถิตินุษยชนตามกระแสของสังคมโลกหลังสงครามเย็นที่ให้ความสำคัญกับสิทธิมนุษยชนมากขึ้น และเนื่องจากเหตุการณ์ที่สังคมให้ความสนใจในช่วงนี้ส่วนใหญ่คือข่าวการถูกคุกคามทางเพศของผู้หญิง ทำให้ต่อมาเป้าหมายในการเคลื่อนไหวขององค์กรเพื่อสิทธิสตรีมุ่งเน้นการออกมาต่อต้านความรุนแรงทางเพศในแง่ของการละเมิดสิทธิมนุษยชนมากขึ้นจากเดิมที่อยู่ในกรอบของแรงงานสตรีในสถานประกอบการ

### ~ การต่อต้านการกระทำรุนแรงต่อสตรีและ การเยียวยาสตรีจากความรุนแรงทางเพศ ~

การคุกคามทางเพศและความรุนแรงทางเพศเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของสตรีในสังคมและได้รับความสนใจเช่นกัน การเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีได้ขยายจุดมุ่งหมายจากการเรียกร้องสิทธิในสถานที่ทำงานไปสู่พื้นที่ในครอบครัว<sup>7</sup> ซึ่งเป็นสังคมแรกที่สตรีส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับการถูกกดขี่จากลำดับสถานภาพในครอบครัว รวมถึงการถูกทำร้ายภายในครอบครัว การเคลื่อนไหวครอบคลุมถึงประเด็นสภาพแวดล้อม เพศสภาพ และวัฒนธรรม ที่เกี่ยวข้องการดำรงชีวิตของสตรี

การเคลื่อนไหวต่อต้านการกระทำรุนแรงต่อสตรี ทำให้สังคมให้ความสนใจมากขึ้น และสื่อมวลชนได้นำเสนอข่าวมากขึ้น เช่น ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1991 หนังสือพิมพ์หลายฉบับลงข่าวเกี่ยวกับ คิม บู-นัม เด็กสาวผู้ถูกเพื่อนบ้านข่มขืนขณะอายุเพียง 9 ขวบ หลังจากนั้น 21 ปี เธอได้ก่อเหตุฆาตกรรมผู้ที่ข่มขืน ในชั้นต้นเธอถูกกล่าวว่ามีอาการผิดปกติทางจิตและขอให้ตัดสินโทษจำคุก 5 ปีพร้อมให้เข้ารับการรักษาอาการทางจิต แต่ทนายความของเธอที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรสตรี

โต้แย้งว่า คิม บู-นัม ต้องอดทนอยู่กับสภาพจิตใจที่ย่ำแย่ยาวนานกว่า 21 ปี ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้เธอก่อเหตุ ศาลพิพากษาโทษจำคุก 2 ปี 6 เดือน และให้คุมประพฤติอยู่ในความดูแลของแพทย์ 3 ปี คำตัดสินนี้ได้สร้างกระแสขึ้นในสังคม เหล่าสตรีออกมาปกป้องความบริสุทธิ์ของคิม บู-นัม และกล่าวว่าสิ่งที่เธอทำคือการปกป้องตนเองจากความทุกข์ที่สั่งสมมานานถึง 21 ปี<sup>8</sup>

อีกคดีสำคัญเกิดขึ้นในเดือนมกราคม ค.ศ. 1992 คิม โบ-อิน ถูกพ่อเลี้ยงข่มขืนนานกว่า 13 ปี ต่อมาเธอได้ร่วมมือกับคิม จิน-ควาน แฟนหนุ่มก่อเหตุฆาตกรรมพ่อเลี้ยง ขาวนี้สร้างความตกใจให้กับสาธารณะเป็นอย่างมาก เนื่องจากเธอถูกพ่อเลี้ยงข่มขืนตั้งแต่อายุ 7 ขวบ และเชื่อว่าจะฆ่าเธอกับแม่ ศาลตัดสินโทษจำคุกคิม โบ-อิน 4 ปี และคิม จิน-ควาน 7 ปี<sup>9</sup> คดีนี้สร้างกระแสความตื่นตระหนกเรื่องความรุนแรงทางเพศขึ้นในสังคมเกาหลีใต้เป็นอย่างมาก องค์กรเพื่อสิทธิสตรีที่สำคัญทั้ง KWAU และ KNCW (Korean National Council of Women) ร่วมมือกันรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกในสังคมเพื่อต่อต้านการกระทำความรุนแรงทางเพศ ที่เป็นเรื่องของการละเมิดสิทธิมนุษยชน และเล็งเห็นถึงความจำเป็นทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหานี้ KWAU จึงได้เคลื่อนไหวที่เน้นไปที่การกำจัดความรุนแรงทางเพศ และการผลักดันให้เกิดการออกกฎหมายต่อต้านความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิง<sup>10</sup>

ความต้องการขององค์กร KWAU อีกประการ คือ การจัดหมวดหมู่อาชญากรรมความรุนแรงทางเพศ เนื่องจากกฎหมายกำหนดอาชญากรรมทางเพศว่าเป็นการข่มขืนเท่านั้น ซึ่งการกระทำลามกอนาจาร การล่วงละเมิดทางเพศ และการค้าประเวณีถูกจัดอยู่ในหมวดกฎหมายอื่น ๆ ต่างกันไป เป็นผลให้หลายครั้งผู้ตกเป็นเหยื่อไม่ได้รับความคุ้มครองและความยุติธรรมในกระบวนการศาล<sup>11</sup> KWAU จึงเสนอให้มีการรวมกลุ่มของความรุนแรงทางเพศไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกันและควร

ระบุประเภทของความรุนแรงทางเพศที่ขยายใหญ่ขึ้นซึ่งรวมถึงการข่มขืน การกระทำลามกอนาจาร การล่วงละเมิดทางเพศ และการค้าประเวณีด้วย



ภาพประกอบที่ 6 คิม บู-นัม ถูกควบคุมตัว มีคำบรรยายตามคำให้การว่า “ฉันฆ่าสัตว์ ไม่ใช่คน”  
ที่มา : YSLife. (2018). Another name for murder 'Child sexual abuse' Part 1 - Kim Bu Nam, Kim Bo Eun / Kim Jin Kwan case. (online).



ภาพประกอบที่ 7 การประท้วงเพื่อปกป้อง คิม โบ-อิน และ คิม จิน-ควาน  
ข้อความบนป้ายเขียนว่า “โบ-อิน จิน-ควาน คือผู้บริสุทธิ์”  
ที่มา : pps. (2015). On January 19, 1992, Kim Bo-eun and Kim Jin-kwan's murder case. (online).



แม้ว่าความกังวลเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศจะเริ่มปรากฏมาตั้งแต่ทศวรรษ 1980 ในการก่อตั้งองค์กร Korean Women's Hot Line ค.ศ. 1983 และกระแสการสนับสนุนควีน อิน-ชุก ค.ศ. 1986 แต่ยังไม่มีความชัดเจนมากนักเนื่องจากบริบททางการเมืองในทศวรรษ 1980 ทำให้องค์กรสตรีเน้นเป้าหมายในการร่วมขบวนการประชาธิปไตยมากกว่า เหตุการณ์ความรุนแรงทางเพศ 2 ครั้งที่เกิดขึ้นในต้นทศวรรษ 1990 จึงมีความสำคัญต่อทิศทางของการเคลื่อนไหวขององค์กรเพื่อสิทธิสตรี เพื่อให้คนในสังคมตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิงมากขึ้น ซึ่งนำไปสู่ความต้องการใหม่ของการขบวนการสตรีในการเรียกร้องให้มีการบัญญัติข้อกฎหมายเกี่ยวกับการต่อต้านความรุนแรงทางเพศ เพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมของผู้หญิง

นอกจากนี้ กลุ่มสตรีนิยมเกาหลีใต้มีความร่วมมือกับภายนอก และมีความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นในการเคลื่อนไหวของสตรีในภูมิภาคเอเชียจนถึงระดับโลก ซึ่งมีส่วนทำให้ประเด็น comfort women กลายเป็นประเด็นสตรีนิยมในระดับโลก<sup>12</sup> โดยการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีนั้นมีการเสนอให้ตระหนักถึงการเหยียดสตรีเหล่านี้ด้วย

### ~ การเรียกร้องความเป็นธรรมให้ comfort women ~

ประเด็นของ comfort women เริ่มได้รับความสนใจจากสาธารณชนเมื่อมีการสร้างภาพยนตร์เรื่อง “หญิงชราในโอกินาวา: คำให้การของหญิงผ่องคลาย” (An Old Lady in Okinawa: Testimony of a Military Comfort Women) ใน ค.ศ.1979 ซึ่งสร้างจากเรื่องราวของเพ พอง-กิ (Pae Pong-gi) สตรีเกาหลีที่ถูกบังคับเป็นหญิงผ่องคลาย ประเด็นโต้แย้งเกี่ยวกับ comfort women เริ่มเป็นที่สนใจอีกครั้งใน ค.ศ.1991 เมื่อ comfort women ชาวเกาหลีบอกเล่าเรื่องราวของตนต่อ

สาธารณชน ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นตัวอย่างการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่รุนแรงและเป็นการกระทำรุนแรงที่ไม่สามารถยอมรับได้ต่อสตรี<sup>13</sup>

ในทศวรรษ 1990 มีการเปิดเผยเรื่องของ comfort women มากขึ้น มีรายงานว่าผู้หญิงเกาหลีจำนวนมากต้องกลายเป็น comfort women ในกองทัพจักรวรรดิญี่ปุ่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 และกลายเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้กับญี่ปุ่นมาจนปัจจุบัน ใน ค.ศ. 1991 คิม ฮัก-ซุน (Kim Hak-sun) เป็นสตรีเกาหลีคนแรกที่ออกมาเปิดเผยถึงประสบการณ์ในฐานะ comfort women ในกองทัพญี่ปุ่น ซึ่งผลกระทบที่เหยื่อได้รับนั้นนอกจากสภาพจิตใจแล้วศักยภาพทางกายก็ลดลงด้วยเช่นกัน โดยประสบปัญหาจากความรุนแรงที่ได้รับจากการถูกข่มขืนและไม่สามารถตั้งครรภ์ได้<sup>14</sup> คิม ฮัก-ซุนและอดีต comfort women อีก 2 คน ยื่นฟ้องร้องรัฐบาลญี่ปุ่นโดยได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มส่งเสริมสิทธิสตรีในญี่ปุ่นเอง<sup>15</sup> โดยเรียกร้องค่าชดเชยอย่างเป็นทางการและค่าเสียหายจากรัฐบาลญี่ปุ่น<sup>16</sup> กลายเป็นแรงกระตุ้นให้สตรีผู้ถูกกระทำในเอเชียประเทศอื่น ๆ กล้าที่จะออกมาเปิดเผยประสบการณ์ของพวกเธอเช่นกัน

ที่ผ่านมารัฐบาลญี่ปุ่นยุคหลังสงครามต่างปฏิเสธความเกี่ยวข้องของรัฐบาลทหารญี่ปุ่นกับการจัดหา comfort women ในค่ายทหารที่เรียกกันว่า สถานีผ่อนคลาย (comfort station) มาโดยตลอด แต่ใน ค.ศ. 1992 มีการเปิดเผยโดยนักประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นที่ยืนยันว่ารัฐบาลญี่ปุ่นมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดตั้งสถานีผ่อนคลาย และ comfort women ถูกปฏิบัติเหมือนเป็นทาสมากกว่าหญิงโสเภณีธรรมดา<sup>17</sup> ในปีเดียวกันนี้ นายคิอิชิ มิยะซะวะ (Kiichi Miyazawa) นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่น (ค.ศ. 1991-1993) เดินทางเยือนกรุงโซล ประเทศเกาหลีใต้ ในครั้งนี้เขากล่าวคำขอโทษต่อหญิงบริการ และกล่าวแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งซึ่งต่อผู้ได้รับความทุกข์ทรมานในช่วงเวลานั้น<sup>18</sup>



ภาพประกอบที่ 8 อดีต Comfort women ชาวเกาหลี เรียกร้องคำขอโทษจากญี่ปุ่น  
ที่มา: <https://www.reuters.com/article/us-japan-usa-sexslaves-idUSN3041972020070730>



ภาพประกอบที่ 9 รูปปั้นสัญลักษณ์ของ comfort women ในกรุงโซล  
ที่มา: [http://www.koreanlii.or.kr/w/index.php/Comfort\\_women?ckattempt=1](http://www.koreanlii.or.kr/w/index.php/Comfort_women?ckattempt=1)

สิ่งที่เกิดขึ้นทำให้มีการผลักดันให้เกิดการเยียวยาแก่สตรีผู้ตกเป็นเหยื่อ โดยกลุ่มคริสตจักรสตรีเกาหลี (Korean Church Women United: KCWU) ได้ดำเนินการผลักดันอย่างจริงจัง จนกระทั่งใน ค.ศ. 1992 รัฐบาลเกาหลีใต้ได้ให้ความสนใจเรียกร้องความเป็นธรรมให้ comfort women โดยยื่นเรื่องสู่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ เพื่อให้เกิดการดำเนินการต่อรัฐบาลญี่ปุ่นในการชดเชยค่าเสียหายทั้งทางการเงินและสภาพจิตใจ<sup>19</sup> และรัฐบาลเกาหลีใต้ได้มีการผลักดันกฎหมายการเยียวยาเช่นกัน

ใน ค.ศ. 1995 ซึ่งเป็นปีที่ครบรอบ 50 ปี การสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 นายโทมิอิชิ มุระยะมะ (Tomiiichi Murayama) นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นระหว่าง ค.ศ. 1994-1996 ได้กล่าวแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งต่อเหตุการณ์สงครามและพูดคำว่า “ขอโทษจากใจ” ต่อความก้าวร้าวของญี่ปุ่นในอดีตและต่อการปกครองอาณานิคมของญี่ปุ่น<sup>20</sup> นับเป็นครั้งแรกที่ทางการญี่ปุ่นกล่าวขอโทษต่อเหตุการณ์ ไม่ใช่เพียงแค่กล่าวแสดงความเสียใจอย่างเดียวหรือกล่าวขอโทษเฉพาะ comfort women นายกรัฐมนตรีมุระยะมะได้ก่อตั้งกองทุนสตรีแห่งเอเชียขึ้นในรูปแบบกองทุนเอกชนเพื่อดำเนินการจ่ายค่าชดเชยต่อผู้ที่เคยเป็น comfort women ใน 2-3 ประเทศ และจ่ายค่าชดเชยให้ราว 500 คน<sup>21</sup> (ก่อนที่กองทุนจะยุติไปใน ค.ศ. 2007) รัฐบาลเกาหลีใต้ได้ออกกฎหมายให้ความช่วยเหลือและเยียวยาการดำรงชีวิตแก่ผู้หญิงที่ถูกบังคับเป็น comfort women พร้อมกับการออกกฎหมายที่อำนวยความสะดวกเท่าเทียมทางเพศเป็นกฎหมายพื้นฐานในการพัฒนาสตรีในปีเดียวกัน<sup>22</sup>

การเปิดเผยเรื่อง comfort women สร้างกระแสความสนใจอย่างแพร่หลายในสังคมเกาหลีใต้ถึงสิทธิมนุษยชนของสตรีที่ถูกล่วงละเมิดอย่างรุนแรงและการตอบสนองโดยความสนใจจากทั้งรัฐบาลและกระแสสังคมโลกทำให้ผู้หญิงเกาหลีใต้ที่เคยมีประสบการณ์ถูกกระทำความรุนแรงทางเพศ กล่าวออกมาจากรอบ

ศีลธรรมของผู้หญิงที่ต้องอยู่ใต้อำนาจของผู้ชาย เพื่อเปิดเผยเรื่องราวเหล่านี้มากขึ้น แม้จะถูกกระแสโต้กลับจากสังคมบางส่วนที่ยังคงมีแนวคิดอนุรักษนิยมอยู่ก็ตาม

## ผลของการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในช่วงทศวรรษ 1990

### ~ การผลักดันกฎหมายเพื่อสตรี ~

นับตั้งแต่ที่เกิดเหตุความรุนแรงทางเพศขึ้นในต้นทศวรรษ 1990 และกลายเป็นกระแสสังคมที่องค์กรเพื่อสิทธิสตรีต่าง ๆ ออกมาเคลื่อนไหวโดยมีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย ทำให้ประเด็นเกี่ยวกับสตรีได้รับความสนใจในทางการเมืองมากขึ้น ตั้งแต่การเลือกตั้งประธานาธิบดี ค.ศ. 1992 ขบวนการสตรีได้โอกาสในการเสริมอำนาจต่อรองกับรัฐบาลและโอกาสในการประชาสัมพันธ์ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสตรีออกสู่สายตาสาธารณะมากยิ่งขึ้น ซึ่งในการแข่งขันทางการเมืองครั้งนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งต่างชูนโยบายหาเสียงที่มีประเด็นเกี่ยวกับสตรีด้วย เช่น การคุ้มครองสวัสดิการของแรงงานหญิง การเพิ่มโอกาสในการจ้างงานของผู้หญิง ก่อตั้งสถาบันและระบบทางกฎหมายเพื่อกำจัดการกีดกันทางเพศและอื่น ๆ<sup>23</sup> เพื่อให้ได้รับเสียงสนับสนุนจากสตรีในสังคม

หลังการจัดตั้งรัฐบาลพลเรือน ค.ศ. 1993 ประธานาธิบดีคิม ยอง-ซัม ได้จัดตั้งคณะกรรมการพิเศษดูแลประเด็นเกี่ยวกับสตรีเพื่อการออกนโยบายในสมัชชาแห่งชาติ ซึ่งนำไปสู่การออกพระราชบัญญัติลงโทษอาชญากรและปกป้องเหยื่อจากความรุนแรง ค.ศ. 1993 ซึ่งเป็นผลจากความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับองค์กรเพื่อสิทธิสตรี ซึ่งในมาตราที่ 8 กำหนดว่าผู้ที่กระทำความผิดอันก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่นเพื่อป้องกันตัวจากอาชญากรรมตามที่ระบุในกฎหมายจะไม่ถูกลงโทษ<sup>24</sup> เป็นการปกป้องผู้ตกเหยื่อจากความผิดในการป้องกันตัวจากความรุนแรงทางเพศตามที่

องค์กรสตรีต้องการให้เกิดขึ้นในกฎหมาย แต่เนื้อหาในส่วนอื่นของกฎหมายไม่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มสตรีได้ เนื่องจากกฎหมายไม่ได้ระบุว่าอาชญากรรมนั้นครอบคลุมไปถึงเรื่องความรุนแรงทางเพศอย่างชัดเจน ทำให้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเกาหลีใต้ภายหลังการบังคับใช้กฎหมายลงโทษอาชญากรและปกป้องเหยื่อจากความรุนแรงนั้นมีช่องโหว่ที่ทำให้เกิดการตั้งคำถามต่อสถานะของสตรีในแง่ศีลธรรมของเหยื่อผู้ถูกกระทำความรุนแรงทางเพศ ซึ่งสะท้อนทั้งในแง่กฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมและค่านิยมชายเป็นใหญ่ในสังคม ดังกรณีที่เกิดขึ้นใน ค.ศ. 1993 ที่ผู้ช่วยหญิงฟอจศาสตราจารย์ที่ล่วงละเมิดทางเพศแต่ได้ถูกสังคมวิพากษ์วิจารณ์

ใน ค.ศ. 1993 คดีการล่วงละเมิดทางเพศถูกนำเข้าสู่กระบวนการศาลเป็นครั้งแรก<sup>25</sup> โดยเป็นคดีล่วงละเมิดทางเพศในสถานที่ทำงาน คือ นางสาวอู (Ms. Woo) เจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยโซล (Seoul University) ถูกคุกคามโดยศาสตราจารย์ชิน (Shin) โดยการกอดจากข้างหลังและเรียกร้องให้เธอใช้เวลาร่วมกับเขาหลังเลิกงาน นางสาวอูถูกไล่ออกหลังปฏิเสธการชักชวนของเขา<sup>26</sup> เธอจึงยื่นคำร้องเรียนต่ออธิการบดีของมหาวิทยาลัยแต่ไม่ได้รับการตอบรับ นางสาวอูจึงติดประกาศบนบอร์ดของมหาวิทยาลัยเพื่อเผยแพร่เรื่องราวที่เกิดขึ้น เรื่องนี้ได้รับความสนใจจากสาธารณชนมาก กลุ่มนักศึกษาได้ตั้งคณะกรรมการเพื่อสอบสวนและได้เข้าพูดคุยกับศาสตราจารย์ รวมทั้งเกิดการประท้วงไม่เข้าชั้นเรียนของศาสตราจารย์ชินและขอให้ออกจากตำแหน่งศาสตราจารย์ ทำให้เขาได้ยื่นฟ้องต่อผู้ช่วยหญิงที่เผยแพร่เรื่องนี้

สถานการณ์เริ่มมีแนวโน้มมีความไม่เป็นธรรม ทำให้องค์กรการเคลื่อนไหวของสตรีตั้งคณะกรรมการร่วมกับกลุ่มทนายและมีคณะกรรมการนักศึกษาเข้าร่วมในขบวนการสตรีหัวก้าวหน้าด้วยเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อ ทำให้เหยื่อสามารถยื่นฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายจากศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัย และรัฐบาล ส่งผลให้เกิด

การสอบสวนอย่างจริงจังและมีบทลงโทษต่อผู้กระทำผิด ในการตัดสินคดีครั้งที่ 1 ใน ค.ศ. 1994 ศาลพิพากษาว่าศาสตราจารย์จีนมีความผิดและต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่นางสาวอู โดยศาสตราจารย์เป็นฝ่ายที่รับผิดชอบเพียงผู้เดียว แต่ไม่มีการดำเนินการใด ๆ ต่อมหาวิทยาลัยและรัฐบาล<sup>27</sup> แต่ในการตัดสินคดีครั้งที่ 2 ในวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1995 ศาลให้ความเห็นว่าคดีเรื่องการคุกคามทางเพศจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาอย่างละเอียดรอบคอบ เนื่องจากเป็นรูปแบบของความรุนแรงทางเพศแบบใหม่และให้แนวทางการจำกัดความของการคุกคามทางเพศว่าเป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องหรือส่งผลต่อจ้างงานของผู้ตกเป็นเหยื่อ<sup>28</sup>

เมื่อผลของคดีเผยแพร่สู่สาธารณะได้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์ที่แตกต่างออกไป แม้ว่ามีการแสวงหาความยุติธรรมจากศาสตราจารย์จีนทั่วไปในสังคม แต่ในอีกด้านหนึ่งได้มีกระแสโจมตีนางสาวอูเช่นกันว่าเธอไม่ใช่คนที่มีความประพฤติดี หรือกล่าวหาว่าเธอได้รับความเสียหายแก่ใจในการเปิดเผยเรื่องน่าอับอายนี้<sup>29</sup>

ความคิดเห็นของคนในสังคมต่อคดีคุกคามทางเพศที่เป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามนี้ สะท้อนให้เห็นแนวคิดอนุรักษนิยมในสังคมเกาหลีใต้ แม้ในทางกฎหมายจะปรากฏความพยายามในการสร้างความเท่าเทียมทางเพศ แต่คำว่าศีลธรรมหรือความบริสุทธิ์ของผู้หญิง (Chastity) โดยความคิดของคนทั่วไปยังคงถูกผูกติดอยู่กับรากฐานทางวัฒนธรรมแบบปิตาธิปไตย ที่บังคับให้ผู้หญิงต้องยอมรับความเหนือกว่าโดยธรรมชาติทางเพศซึ่งได้รับการปลูกฝังมาเป็นเวลานาน จนมีการกล่าวถึงลักษณะทางอำนาจทางเพศเช่นนี้คือสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นเกาหลีใต้ และได้รับการยอมรับจากกลุ่มคนบางส่วนให้ดำรงอยู่ในสังคมต่อไป แม้บริบทของแนวคิดและสังคมสมัยใหม่จะเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมเกาหลีใต้มากเพียงใดก็ตาม

สิ่งที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นถึงความย้อนแย้งของคตินิยมชายเป็นใหญ่ในสังคมเกาหลีใต้จากการไม่ใส่ใจความเดือดร้อนของสตรีที่ถูกกระทำ จนกระทั่งเกิดการ

รวมตัวเรียกร้องและส่งผลให้มีอำนาจต่อรองในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการศาล การเพิกเฉยของทางมหาวิทยาลัยนั้นสะท้อนถึงการไม่ตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี และการล่วงละเมิดทางเพศ รวมถึงการไม่ใส่ใจบุคลากรในสถาบันของตนเองจากการถูกคุกคามทางเพศในสถานที่ทำงาน และแสดงให้เห็นถึงสถานภาพของสตรีที่ไม่สามารถได้รับความสบายใจในการดำรงชีวิตอย่างแท้จริง การปฏิบัติต่อสตรีเสมือนวัตถุทางเพศที่สามารถสัมผัสหรือล่วงเกินทางร่างกายโดยที่ไม่ได้รับอนุญาตได้ทำให้ผู้หญิงที่ถูกกระทำเกิดความไม่สบายใจหรืออึดอัดใจ โดยเฉพาะเมื่อการกระทำดังกล่าวเกิดในสังคมทำงานที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนหรือหัวหน้าและเพื่อนร่วมงานที่เป็นชายได้

ใน ค.ศ. 1995 รัฐบาลเกาหลีใต้ได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติว่าด้วยความเท่าเทียมในการจ้างงาน<sup>30</sup> และแสดงออกถึงการสนับสนุนความร่วมมือระหว่างรัฐบาลกับองค์กรสตรีหัวก้าวหน้า โดยการให้เงินสนับสนุนจากรัฐบาลแก่องค์กร KWAU เพื่อเข้าไปใช้ในการพัฒนาองค์กรด้วย<sup>31</sup> สะท้อนให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับขบวนการสตรีที่เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งในทศวรรษนี้ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรเพื่อสิทธิสตรีและรัฐบาลในแง่ของความ ต้องการแก้ไขปัญหาสังคม ไม่ได้อยู่ในกรอบของคำว่าศัตรูอีกต่อไป องค์กรเพื่อสิทธิสตรีต่าง ๆ ได้ใช้กระบวนการทางการเมืองเป็นเวทีในการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี และได้ร่วมมือกับรัฐบาลที่เริ่มให้การสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับสตรี

กล่าวได้ว่า ในทศวรรษ 1990 การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในเกาหลีใต้ได้ยกระดับสถานภาพสตรีจากการได้รับสิทธิคุ้มครองในทางกฎหมายซึ่งสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อของสถานภาพสตรี โดยในช่วงทศวรรษนี้กลุ่มการเคลื่อนไหวสตรีมีการอิทธิพลอย่างมากในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการผลักดันสิทธิสตรี จนสามารถร่างกฎหมายคุ้มครองที่มีการต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 1980 ซึ่งเป็นการ



ยกระดับสถานภาพทางสังคมตั้งแต่หน่วยครอบครัวไปจนถึงสังคมภายนอก อย่างสถานที่ทำงาน ไปจนถึงการปรับปรุงกฎหมายครอบครัวซึ่งเป็นหนึ่งในสิ่งที่สตรีมีการต่อสู้มาตลอดรวมถึงการแก้ไขกฎหมายเรื่อง ชายเป็นผู้รับมรดกเพียงผู้เดียว ทำให้สตรีในฐานะภรรยาสามารถรับมรดกได้ แม้ว่าความเท่าเทียมในการรับมรดก ระหว่างลูกชายและลูกสาวยังคงได้รับตามระบบหัวหน้าครอบครัวหรือระบบโฮจู (Haju) ที่ยังคงมีอยู่<sup>32</sup>

นอกจากนี้ สตรีมีอิสระและมีทางเลือกในชีวิตมากขึ้นจากการถูกปลดแอกจากกรอบธรรมเนียมเดิม ๆ การเข้าสู่แวดวงการเมืองของนักเคลื่อนไหวสตรีนั้นส่งผลให้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสตรี เช่น นโยบายครอบครัวในช่วงทศวรรษ 1990 ไม่เพียงแค่ผ่านจากผู้ออกกฎหมายซึ่งต้องผ่านมติของภาครัฐเท่านั้น แต่เป็นการผ่านความเห็นชอบขององค์กรสตรีด้วย<sup>33</sup> และในปลายทศวรรษ 1990 ได้เริ่มมีประเด็นถกเถียงในเรื่องของระบบหัวหน้าครอบครัว ซึ่งเป็นระบบที่ส่งผลต่อสถานภาพของสตรีในฐานะแม่เป็นอย่างมาก และใน ค.ศ. 1997 ได้มีการออกกฎหมายป้องกันความรุนแรงในครอบครัวอีกด้วย<sup>34</sup>

ภายใต้กรอบการพัฒนาสตรีนั้น ได้มีการสนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศในทุกพื้นที่ตั้งแต่พื้นที่ทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม และตั้งแต่ ค.ศ. 1998 ได้มีการพัฒนาแผนความเท่าเทียม ทางการเมืองได้ถูกร่างขึ้นและใช้เป็นพื้นฐานในการมุ่งสู่เป้าหมายนโยบายของสตรีส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง จากการพัฒนาสตรีไปสู่สำนักของความเสมอภาคทางเพศ<sup>35</sup> กลุ่มสตรีเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิสตรีจากการประสบกับปัญหาความไม่เท่าเทียมทางเพศที่ได้รับความสนใจจากสังคมมากขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการผลักดันของกลุ่มสตรีที่ให้ความช่วยเหลือสตรีที่ตกเป็นเหยื่อจากการถูกกดขี่ทางเพศและไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมอย่างที่ควรจะเป็น การฟ้องร้องคดีล่วงละเมิดทางเพศซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมทางเพศและการเผชิญกับ

อุปสรรคที่สตรีไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เมื่อก้าวออกสู่สังคมภายนอก รวมถึงกระแสเรื่องสิทธิมนุษยชนในระดับนานาชาติ และการที่เกาหลีใต้มีรัฐบาลที่มาจากระบบประชาธิปไตยทำให้เปิดกว้างมากกว่าสมัยรัฐบาลเผด็จการ รัฐบาลได้เล็งเห็นถึงปัญหาในการตกเป็นเหยื่อของสตรีจากการถูกคุกคามทางเพศ ทำให้ใน ค.ศ. 1994 เกิดการจัดโปรแกรมการบำบัดพฤติกรรมของผู้กระทำการคุกคามทางเพศและได้ออกกฎหมายลงโทษผู้กระทำความผิดฐานใช้ความรุนแรงทางเพศและให้การปกป้องเหยื่อ และใน ค.ศ. 1997 มีการออกกฎหมายป้องกันความรุนแรงและการปกป้องเหยื่อที่ต่างจากกฎหมายที่เคยออกมาในช่วงเวลาที่ผ่านมา คือ ครอบคลุมไปถึงความรุนแรงในครอบครัวและช่วยสนับสนุนเหยื่อจากความรุนแรงที่เกิดขึ้นด้วย โดยการคุ้มครองเหยื่อที่มีสถานภาพทางสังคมอื่น ๆ ก็ได้รับการคุ้มครองเช่นกัน ใน ค.ศ. 1999 ได้มีการออกกฎหมายที่เฉพาะเจาะจงกับสถานภาพของเหยื่อมากขึ้น เช่น ความรุนแรงทางเพศในโรงเรียนซึ่งผู้ตกเป็นเหยื่ออยู่ในวัยเรียน<sup>36</sup> การออกกฎหมายคุ้มครองสตรีมีอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบันรวมถึงพัฒนาการการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีที่มีความเข้มแข็งขึ้นเช่นกัน

กล่าวโดยสรุป เมื่อการเมืองเกาหลีใต้ที่เปลี่ยนผ่านสู่การปกครองของรัฐบาลพลเรือน ทำให้ตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1990 ความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างองค์กรเพื่อสิทธิสตรีกับรัฐบาลที่ผ่านมามีผ่อนคลายลงอย่างมาก รัฐบาลพลเรือนเปิดรับการมีส่วนร่วมในการมีบทบาททางการเมืองของสตรี องค์กรต่าง ๆ ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการดำเนินกิจกรรม ซึ่งประเด็นหลักของขบวนการสตรีคือ การกำจัดความรุนแรงทางเพศในสังคม และเพื่อบรรลุเป้าหมายนี้ขบวนการสตรีหัวก้าวหน้าต่าง ๆ ซึ่งอยู่นอกระบบการเมืองได้ใช้สถาบันทางการเมืองเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการเคลื่อนไหว เพื่อนำปัญหาเกี่ยวกับสตรีเข้าสู่กระบวนการแก้ไขในทางกฎหมาย เพื่อเป็นหลักประกันสถานภาพของสตรีในสังคมเกาหลีใต้ รวมทั้งการให้

สตรีเข้ามามีตำแหน่งทางการเมือง ทำให้กลุ่มสตรีมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายคุ้มครองสตรีทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านสถานภาพ ส่งผลให้สตรีมีสิทธิในดำรงชีวิตที่เป็นอิสระจากการแก้อภัยหมายครอบครัว การคุ้มครองสวัสดิการ รวมไปถึงกฎหมายที่ปกป้องเหยื่อจากความรุนแรงทางเพศซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ในกลุ่มสตรีเมื่อเข้าสู่สังคมทำงาน หรือแม้กระทั่งการอยู่ภายในบ้าน การถูกระทำความรุนแรงโดยครอบครัวจากการเป็นลูกสาว ภรรยา หรือแม่บ้าน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการออกกฎหมายคุ้มครองสตรีแต่ในทางปฏิบัติเกาหลีใต้ยังคงปรากฏแนวคิดแบบปิตาธิปไตย ทำให้การยกฐานะของผู้หญิงให้เท่าเทียมกับผู้ชายยังคงมีอุปสรรค สตรียังเผชิญกับการถูกกดขี่ที่เกิดจากอิทธิพลของค่านิยมชายเป็นใหญ่ในสังคมที่ยังไม่สามารถแก้ไขให้หมดไปได้

## เชิงอรรถ

- <sup>1</sup> United Nations. (2019). **Gender Equality**. (online).
- <sup>2</sup> Kyounghee Kim. (2002). **op. cit.** p. 22.
- <sup>3</sup> Song-Woo Hur. (2011). **op. cit.** p. 189.
- <sup>4</sup> Song-Woo Hur. (2011). **op. cit.** pp. 190-191.
- <sup>5</sup> **Ibid.** p. 190.
- <sup>6</sup> Kyounghee Kim. (2002). **op. cit.** p. 18.
- <sup>7</sup> Yeong-hui Kim. (2000). **op. cit.** p. 232.
- <sup>8</sup> Seungkyung Kim. (2014). **op. cit.** p. 31.
- <sup>9</sup> **Ibid.** p. 31.
- <sup>10</sup> Kyounghee Kim. (1998). **op. cit.** p. 177
- <sup>11</sup> **Ibid.** p. 181.
- <sup>12</sup> **Ibid.** pp. 232 - 233.
- <sup>13</sup> ศิริพร ดาบเพชร. (2559). **ญี่ปุ่นกับการสร้างจักรวรรดินิยม**. หน้า 237.
- <sup>14</sup> Paula Allen. (2015). **70 Years on, the “Comfort Women” Speaking out so the truth won’t die**. (online).
- <sup>15</sup> Andrew Gordon. (2003). *A Modern History of Japan: from Tokugawa Times to the Present*. p. 331.
- <sup>16</sup> Kyounghee Kim. (1998). **op. cit.** p. 193.
- <sup>17</sup> Andrew Gordon. (2003). **op. cit.** p. 331.
- <sup>18</sup> ศิริพร ดาบเพชร. (2559). **เล่มเต็ม**. หน้า 239.
- <sup>19</sup> Lee Na-Young. (2014, June). The Korean Women’s Movement of Japanese Military “Comfort Women”: Navigating between Nationalism and Feminism. **Korean Studies**. 17(1): 77 and Kyounghee Kim. (1998). **op. cit.** p. 194.

<sup>20</sup> Carol Gluck; Rana Mitter, and Charles K. Armstrong, (2015). The Seventieth Anniversary of World War II's End in Asia: Three Perspectives. **The Journal of Asian Studies**. 74, (3, August), p. 532

<sup>21</sup> ศิริพร ดาบเพชร. (2559). **เล่มเต็ม**. หน้า 239.

<sup>22</sup> Song-Woo Hur. (2011). **op. cit.** p pp. 188-189

<sup>23</sup> Kyounghee Kim. (1998). **op. cit.** p. 135 – 136.

<sup>24</sup> National Law Information Center. (2018). **Punishment of Violence, etc. Act.** (Online).

<sup>25</sup> Young-Hee Shim. (1998). **op. cit.** p. 122.

<sup>26</sup> AP News. (1994). **Professor Found Guilty of Sexual Harassment in Landmark South Korean Ruling.** (Online).

<sup>27</sup> Young-Hee Shim. (1998). **op. cit.** p. 123.

<sup>28</sup> Kyounghee Kim. (1998). **Ibid.** p. 234.

<sup>29</sup> **Ibid.** p. 233.

<sup>30</sup> Kyounghee Kim. (2002, June). **op. cit.** p. 22.

<sup>31</sup> Seungkyung Kim. (2014). **op. cit.** p. 34.

<sup>32</sup> Laura Rahm. (2019). **Gender-Biased Sex Selection in South Korea, India and Vietnam: Assessing the Influence of Public Policy.** p. 134.

<sup>33</sup> Hyunah Yang. (2002). Unfinished Tasks for Korean Family Policy in the 1990s: Maternity Protection Policy and Abolition of the Family-Head System. **Korea Journal**. 42(2): 69.

<sup>34</sup> Song-Woo Hur. (2011). **op. cit.** p. 189.

<sup>35</sup> Korean Women's Development Institute. (2019). **Implementation Basis on Gender Equality Policy.** (online)

<sup>36</sup> UN WOMEN. (2019). **Global Database on Violence against Women: Republic of Korea.** (online).



## 6

### การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี ในทศวรรษ 2000 การต่อสู้ที่เห็นผล

ในทศวรรษ 2000 ความสำเร็จที่สำคัญของการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี คือ ใน ค.ศ. 2005 มีการยกเลิกกฎหมายระบบหัวหน้าครอบครัวที่ใช้มาตั้งแต่ ค.ศ. 1912 ซึ่งเป็นผลจากการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ทศวรรษ 1950 ในทศวรรษนี้ การเคลื่อนไหวของสตรีดำเนินการสอดคล้องไปกับภาครัฐ การมีบทบาทของสตรีในการผลักดันสิทธิต่าง ๆ มีความเข้มข้นมากขึ้น โดยมีแนวคิดของกลุ่มสตรีนิยมใหม่ที่ให้ความสำคัญกับประเด็นของสตรีในขอบข่ายที่กว้างมากขึ้น เช่น การเรียกร้องสิทธิของสตรีพิการ เลสเบี้ยน และแรงงานสตรีชั่วคราวซึ่งไม่ได้อยู่ในระบบงานประจำ

#### ปัจจัยที่มีผลต่อการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี

##### ~ การขยายประเด็นของกลุ่มสตรีนิยมใหม่ ~

ปัจจัยที่มีผลสำคัญต่อการเคลื่อนไหวขององค์กรสตรีในทศวรรษ 2000 คือ การเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมใหม่ (New Feminist Groups: NFGs) ที่เป็นกลุ่ม

การรวมตัวของเหล่าสตรีในมหาวิทยาลัยที่เป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวในช่วงทศวรรษ 1990 ทำให้การเคลื่อนไหวมีประเด็นและมุมมองที่กว้างขึ้นจากการศึกษาการเคลื่อนไหวขององค์กรต่าง ๆ ในช่วงที่ผ่านมา และการมีข้อมูลใหม่ ๆ จากการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

กลุ่มสตรีนิยมใหม่มองว่าแม้ว่าแนวทางของกลุ่มสมาคมสตรีเกาหลีที่เป็นกลุ่มเคลื่อนไหวเก่าจะประสบความสำเร็จในด้านการผลักดันกฎหมายสตรี แต่ยังไม่เกิดความเท่าเทียมที่สมบูรณ์ เช่น การออกกฎหมายยังไม่ครอบคลุมถึงสตรีทุกกลุ่มในสังคมโดยเฉพาะสตรีที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น สตรีพิการ เลสเบี้ยน และแรงงานสตรีชั่วคราว ซึ่งไม่ได้อยู่ในระบบงานประจำ รวมถึงประเด็นของโสเภณี สมาคมสตรีพยายามผลักดันกฎหมายการกำจัดอาชญากรรมโสเภณีทำให้โสเภณีบางส่วนออกมาเคลื่อนไหวโดยเรียกตนเองว่า ผู้ขายบริการทางเพศ (Sex Worker) ซึ่งเรียกร้องว่าไม่ควรที่จะกำจัดอาชญากรรมแต่ควรออกกฎหมายคุ้มครองเช่นเดียวกับการคุ้มครองแรงงาน

การที่สมาคมสตรีเกาหลีถูกวิพากษ์ว่ามองสตรีในสังคมไม่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป็นเพราะสตรีบางส่วนจากสมาคมสตรีเกาหลีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของภาครัฐทำให้ขาดการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายรัฐ เช่น สตรีที่เข้าสู่วงการเมืองทั้งจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง สมาชิกสถาบันทางการเมืองและสมาชิกสภาท้องถิ่น<sup>1</sup> ทำให้กลุ่มสตรีนิยมใหม่จึงผลักดันและให้ความสำคัญแก่ความเป็นปัจเจกของบุคคลที่มีความแตกต่างกันภายในสังคม และเรียกร้องให้การออกกฎหมายครอบคลุมสตรีทุกกลุ่มและพิจารณาโทษในกรณีต่าง ๆ

นอกจากนี้ในทศวรรษนี้มีความสำคัญสำคัญของการเคลื่อนไหวที่ดำเนินมาอย่างยาวนานขององค์กรสตรี คือ กฎหมายระบบหัวหน้าครอบครัวในเกาหลีใต้ถูกยกเลิกไปอย่างสิ้นเชิงใน ค.ศ. 2005 แม้ว่าปัจจุบันค่านิยมชายเป็นใหญ่ยังมีอิทธิพล

และยังมีการกดขี่ทางเพศอยู่มาก แต่การยกเลิกกฎหมายนี้ถือเป็นความสำเร็จสำคัญของการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี

### กลุ่มสตรีนิยมใหม่และแนวทางของสมาคมสตรีเกาหลีในภาครัฐ

ในทศวรรษ 2000 ได้เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมใหม่ (New Feminist Groups: NFGs) ขึ้น ซึ่งเป็นกลุ่มการรวมตัวของเหล่าสตรีนิมมหาวิทยาลัยที่เป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนไหวในช่วงทศวรรษ 1990<sup>2</sup> ขณะเดียวกันกลุ่มสตรีนิยมเดิมหรือสมาคมสตรีเกาหลี (KWAU) ยังคงมีบทบาทในการเคลื่อนไหว ซึ่งทั้งสองกลุ่มมีประเด็นร่วมเรื่องสิทธิสตรี แต่กลุ่มสตรีนิยมใหม่มีมุมมองที่เปิดกว้างขึ้นจากการเห็นประสบการณ์การเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมในทศวรรษ 1990 การได้รับรู้ถึงมุมมองและข้อมูลใหม่ ๆ จากการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย

ความสำเร็จของกลุ่มสตรีในการเรียกร้องความเท่าเทียมและการเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ นั้น มีความก้าวหน้าจากการนำประเด็นปัญหาและข้อเรียกร้องเข้าสู่กระบวนการทางการเมือง จนนำไปสู่การออกกฎหมายเพื่อสตรีขึ้น ความก้าวหน้าในการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีที่เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษ 1990 ถึงต้นทศวรรษ 2000 ทำให้สตรีได้รับสิทธิที่นำไปสู่การเกิดความเท่าเทียมทางเพศ ไปจนถึงการได้โควตาในพรรคการเมืองและสถาบันของรัฐ<sup>3</sup> ใน ค.ศ. 2001 คณะกรรมการสำหรับปัญหาของสตรี (Presidential Commission of Women's Affairs) ที่ตั้งขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1998 ได้รับการยกขึ้นเป็นกระทรวงความเท่าเทียมทางเพศ (The Ministry of Gender Equality) พร้อมทั้งการให้เงินทุนสำหรับการดำเนินงาน<sup>4</sup> ภายใต้บริบทดังกล่าวที่มีการเปิดกว้างต่อบทบาททางการเมืองของสตรีที่กลุ่มสมาคมสตรีเกาหลีเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย แนวทางการดำเนินงานของกลุ่มสมาคมสตรีเกาหลีทำให้กลุ่ม



สตรีนิยมใหม่โต้แย้งแนวทางของกลุ่มสมาคมสตรีเกาหลีว่าแม้ประสบความสำเร็จในด้านการผลักดันกฎหมายสตรี แต่การผลักดันกฎหมายเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมยังไม่สมบูรณ์<sup>5</sup>

สาเหตุของความไม่สมบูรณ์นั้น ส่วนหนึ่งมาจากการที่องค์กรหรือแกนนำสตรีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของภาครัฐทำให้ขาดอิสระในการแสดงออก ซึ่งแม้จะมีผลดีในแง่ของการผลักดันกฎหมายหรือประเด็นข้อเสนอด่าง ๆ แต่ก็ทำให้สมาคมสตรีเกาหลีกลายเป็นส่วนหนึ่งของกระแสการเมืองหลักจนสูญเสียธรรมชาติของการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายรัฐ นอกจากนี้สตรีนิยมทางการเมืองที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากรากฐานและไม่ได้เกิดในเชิงการเมืองที่มีกระบวนการสู่การดำเนินนโยบายความเท่าเทียมทางเพศ ทำให้การดำเนินงานบางขอบเขตของสมาคมสตรีเกาหลีมีสถานภาพคล้ายกลุ่มสภาสตรีแห่งชาติเกาหลีในช่วงรัฐบาลเผด็จการ<sup>6</sup>

นอกจากการขาดการวิพากษ์วิจารณ์รัฐแล้ว ความไม่สมบูรณ์อีกประการหนึ่ง คือ การออกกฎหมายโดยการผลักดันของสมาคมสตรียังไม่ครอบคลุมถึงสตรีทุกกลุ่มในสังคมโดยเฉพาะสตรีที่มีลักษณะเฉพาะ เช่น สตรีพิการ เลสเบี้ยน และแรงงานสตรีชั่วคราวซึ่งไม่ได้อยู่ในระบบงานประจำ เป็นต้น ดังนั้นสิทธิตามกฎหมายที่เกิดขึ้นจึงครอบคลุมเพียงแค่งานสตรีในระบบงานประจำ สตรีทั่วไปที่มีสมรรถภาพทางกายปกติ และสตรีที่ตรงกับเพศสภาพในกรณีของกฎหมายครอบครัว การขาดความครอบคลุมถึงสิทธิของสตรีกลุ่มชายขอบที่กลุ่มสตรีนิยมใหม่ให้นิยามว่าเป็นคนกลุ่มน้อย ซึ่งไม่ใช่เพียงแค่สตรีเท่านั้นแต่รวมถึงเกย์ชายที่เป็นสตรีนิยมได้ถูกรวมกลุ่มเข้าเป็นคนกลุ่มน้อยเช่นกัน โดยกลุ่มดังกล่าวไม่มีตัวแทนในการเสนอปัญหาและสื่อสารความต้องการของพวกเขา ซึ่งเป็นเพราะกลุ่มสตรีชายขอบนี้ไม่ได้รับความสนใจจากกลุ่มเคลื่อนไหวหลัก<sup>7</sup>

ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสตรีที่กลุ่มสตรีนิยมมีการอภิปรายกันอีกเรื่อง คือ ประเด็นของโสเภณี สมาคมสตรีพยายามผลักดันกฎหมายการกำจัดอาชีพอโสเภณีทำให้โสเภณีบางส่วนออกมาเคลื่อนไหว โดยเรียกตนเองว่า ผู้ขายบริการทางเพศ (Sex Worker) พวกเขามีความเห็นว่าแนวทางการเคลื่อนไหวของสตรีนิยมกระแสหลักที่เกิดขึ้นเป็นการจัดกลุ่มให้ผู้ที่ทำงานในลักษณะนี้ว่าเป็นเหยื่อ ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้งานของพวกเขาถูกมองในแง่ลบ โดยเหล่าผู้ขายบริการทางเพศเรียกร้องว่าการออกกฎหมายไม่ควรที่จะเป็นการกำจัดอาชีพนี้อย่างเดียว แต่ควรออกกฎหมายคุ้มครองเช่นเดียวกับการคุ้มครองแรงงาน<sup>8</sup> การโต้แย้งการดำเนินงานของกลุ่มสตรีนิยมใหม่ต่อสมาคมสตรีเกาหลีส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและกระแสความสนใจใหม่ๆ ต่อคนกลุ่มน้อยที่ไม่ได้รับความสนใจมาก่อน โดยมีกลุ่มสตรีนิยมใหม่ช่วยผลักดันและให้ความสำคัญกับความเปราะบางของบุคคลที่มีความแตกต่างกันภายในสังคม และเรียกร้องให้การออกกฎหมายครอบคลุมสตรีทุกกลุ่มและพิจารณาโทษในกรณีต่าง ๆ การเคลื่อนไหวนี้ได้เกิดขึ้นต่อเนื่องโดยมีกระแสสังคมเป็นตัวผลักดัน

### การเคลื่อนไหวเพื่อยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัว

ระบบหัวหน้าครอบครัวให้อำนาจผู้ชายมีสิทธิเหนือบุคคลในครอบครัว ทำให้กลุ่มสตรีนิยมเรียกร้องให้มีการยกเลิกมาตั้งแต่ทศวรรษ 1950 เนื่องจากถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของการกีดกันทางเพศที่ได้รับการรับรองโดยกฎหมาย แต่การเคลื่อนไหวในช่วงต้นจำกัดอยู่เพียงกลุ่มชนชั้นกลางและผู้เชี่ยวชาญมากกว่าที่จะเป็นกระแสในสังคม ทำให้การแก้ไขกฎหมายครอบครัวที่เกิดขึ้น 3 ครั้ง คือใน ค.ศ. 1962, 1977 และ 1989 ไม่ได้ได้รับความสำคัญจากสมัชชาแห่งชาติ และเป็นการแก้ไขที่ยังคงรักษาลักษณะทางอำนาจให้กับผู้ชายในครอบครัวอยู่<sup>9</sup>

กฎหมายครอบครัวที่บังคับใช้ในช่วง ค.ศ. 1962–1989 มีบทบัญญัติที่แสดงถึงการเปิดกว้างให้ทุกคนสามารถขึ้นมาเป็นหัวหน้าครอบครัวได้ตามมาตราที่ 789 วรรคที่ 1 ซึ่งกำหนดให้สมาชิกในครอบครัวสามารถแยกออกไปสร้างครอบครัวย่อยของตนเองได้เมื่อแต่งงานแล้ว และวรรคที่ 2 อนุญาตให้ชายที่เป็นผู้ใหญ่แล้วสร้างครอบครัวของตนเองได้ ยกเว้นกรณีของลูกชายคนโตซึ่งจะเป็นผู้ที่สืบตำแหน่งหัวหน้าครอบครัวทางสายเลือด<sup>10</sup> บทบัญญัตินี้ทำให้เกิดลักษณะของหน่วยครอบครัวที่เล็กลง สมาชิกในแต่ละครอบครัวน้อยลง เนื่องจากแยกตัวออกไปสร้างครอบครัวใหม่และกลายเป็นหัวหน้าครอบครัวของตนเองได้ แต่ในทางปฏิบัติสมาชิกในครอบครัวที่ออกไปสร้างครอบครัวใหม่และกลายเป็นหัวหน้าครอบครัวผ่านการแต่งงานได้นั้นส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย เนื่องจากผู้หญิงที่แต่งงานแล้วต้องจดทะเบียนราษฎรในครอบครัวของสามีตามมาตราที่ 826 วรรคที่ 3 ซึ่งหมายความว่าผู้หญิงที่แต่งงานแล้วและสามียังมีชีวิตอยู่จะไม่สามารถเป็นหัวหน้าครอบครัวของเธอได้<sup>11</sup>

อีกทั้งข้อยกเว้นของมาตราที่ 789 วรรคที่ 2 ที่ระบุว่าลูกชายคนโตซึ่งจะได้สืบตำแหน่งหัวหน้าครอบครัวไม่สามารถออกไปสร้างทะเบียนราษฎรของตนเองได้ ทำให้ผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงานและอยู่ในทะเบียนราษฎรของผู้ปกครองไม่สามารถสืบทอดตำแหน่งหัวหน้าครอบครัวทางสายเลือดได้ ตามมาตราที่ 948 ที่กำหนดลำดับการสืบทอดตำแหน่งหัวหน้าครอบครัวทางสายเลือด ให้การสืบทอดเป็นของลูกชายคนโตของหัวหน้าครอบครัว จึงค่อยเป็นของลูกสาว ภรรยา ลูกพี่ลูกน้อง และภรรยาของผู้สืบตำแหน่งทางสายเลือดตามลำดับ<sup>12</sup> ฉะนั้นเมื่อลูกชายคนโตที่ไม่สามารถแยกออกไปสร้างครอบครัวเองได้เพื่อสืบตำแหน่งหัวหน้าครอบครัวทางสายเลือดยังคงอยู่ในครอบครัว ลูกสาวในบ้านจึงไม่สามารถขึ้นเป็นหัวหน้าครอบครัวได้ ดังนั้นการแก้ไขกฎหมายครอบครัวทั้ง 3 ครั้ง จึงมีนัยยะสำคัญในการรักษาอำนาจของตำแหน่งหัวหน้าครอบครัวให้กับผู้ชายมากกว่าจะเปิดโอกาสให้กับผู้หญิงอย่างแท้จริง

วันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 1989 ได้เกิดการแก้ไขกฎหมายครอบครัวครั้งที่ 3 ขึ้นด้วยการสนับสนุนจากสมาชิกสภานิติบัญญัติ การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีเพื่อแก้ไขกฎหมายครอบครัวโดยกลุ่มสตรีนิยมในทศวรรษ 1980 แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ กลุ่มที่มีเป้าหมายในการแก้ไขความไม่เท่าเทียมในเชิงสัญลักษณ์ ที่มุ่งเน้นไปที่การยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัว และกลุ่มที่มีเป้าหมายในการแก้ไขความไม่เท่าเทียมในทางปฏิบัติ ที่มุ่งเน้นไปที่ความเท่าเทียมระหว่างเพศในประเด็นต่าง ๆ เช่น การรับมรดก และสิทธิการเลี้ยงดูบุตร<sup>13</sup> ทำให้การแก้ไขกฎหมายครอบครัวใน ค.ศ. 1989 ระบบหัวหน้าครอบครัวยังไม่ถูกยกเลิกออกจากกระบวนการกฎหมาย แต่เป็นการแก้ไขเพื่อความเท่าเทียมในประเด็นต่าง ๆ เป็นหลัก เช่น การกำหนดให้คู่แต่งงานมีสิทธิตัดสินใจการใช้ชีวิตร่วมกันได้ หรืออนุญาตให้สามีเป็นสมาชิกครอบครัวในทะเบียนราษฎร์ของภรรยาที่เป็นหัวหน้าครอบครัวจากการสืบทอดทางสายเลือดได้ จากเดิมที่ให้ภรรยาเข้าเป็นสมาชิกในทะเบียนราษฎร์ของสามี<sup>14</sup> ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงสามารถเป็นหัวหน้าครอบครัวของสามีได้โดยยังคงเงื่อนไขการสืบทอดตำแหน่งทางสายเลือดและยังไม่มีกรยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัว

เรื่องการยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัวมีความเคลื่อนไหวอีกครั้งในทศวรรษ 1990 เนื่องจากบริบทโลกยุคหลังสงครามเย็นที่ให้ความสำคัญเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิสตรีมากขึ้น รัฐบาลเกาหลีใต้ประกาศว่าจะให้การรับรององค์กรเพื่อสิทธิสตรีในการเคลื่อนไหวเพื่อยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัวที่เป็นการกีดกันผู้หญิง<sup>15</sup>

การยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัวที่ประสบความสำเร็จใน ค.ศ. 2005 นั้นมีความเคลื่อนไหวต่อเนื่องมาจากปลายทศวรรษ 1990 โดยมีกลุ่มองค์กรสตรีที่สำคัญในการเคลื่อนไหวนี้ คือ สมาคมสตรีเกาหลีได้จัดงานประชุมสตรีแห่งชาติขึ้นใน

เดือนมีนาคม ค.ศ. 1997 และเปิดเผยเรื่องราวของสตรีที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการเลือกเพศบุตรในครรภ์จากค่านิยมต้องการลูกชายซึ่งส่งผลให้เกิดการทำแท้งเมื่อไม่ได้บุตรชาย รวมถึงนำเสนอภาพชีวิตครอบครัวที่มีผู้ชายเป็นศูนย์กลางของบ้าน นอกจากนี้ยังมีการรณรงค์การใช้นามสกุลของทั้งพ่อและแม่เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญของความเท่าเทียมในครอบครัว<sup>16</sup> ซึ่งได้รับความสนใจจากสื่อสาธารณะจำนวนมาก โดยมีนักเคลื่อนไหวสตรีคนสำคัญคือ แพทย์หญิงโค อึน ควังซุน (Ko Un Kwangsun) ที่ใช้ 2 นามสกุล คือ โค นามสกุลของพ่อ และ อึน นามสกุลของแม่ ซึ่งระบุว่าเข้าร่วมในกิจกรรมนี้เพราะมีผู้หญิงจำนวนมากมาขอคำแนะนำเรื่องการมีบุตรชาย ซึ่งทำให้เห็นว่าสถานะที่ต่ำกว่าของผู้หญิงในครอบครัวส่งผลต่อค่านิยมการเลือกเพศบุตรเป็นอย่างมาก

ใน ค.ศ. 1999 สมาคมสตรีเกาหลีเสนอรายชื่อผู้สนับสนุนการยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัวต่อสมาชิกแห่งชาติ และองค์กรนักกฎหมายเพื่อประชาธิปไตยได้รวบรวมและคัดเลือกคำร้องของผู้หญิงที่ได้รับผลกระทบจากระบบหัวหน้าครอบครัวเพื่อยื่นต่อศาลใน ค.ศ. 2000 ว่าระบบหัวหน้าครอบครัวขัดต่อรัฐธรรมนูญ 2 มาตรา คือ มาตราที่ 11 วรรค 1 ที่กล่าวว่าพลเมืองทุกคนมีความเท่าเทียมกัน และมาตราที่ 36 วรรค 1 ที่กล่าวว่าชีวิตแต่งงานต้องมีรากฐานอยู่บนความเท่าเทียมทางเพศ<sup>17</sup> รวมถึงขอความช่วยเหลือจากองค์กรสหประชาชาติ ซึ่งคณะกรรมการสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของสหประชาชาติ ได้ตอบรับถึงความกังวลต่อสถานภาพของสตรี ลักษณะบิดาธิปไตยในระบบหัวหน้าครอบครัวที่ถูกกำหนดโดยกฎหมาย และการกระทำความรุนแรงทางเพศในเกาหลีใต้

รัฐบาลเกาหลีใต้ได้จัดตั้งกระทรวงเพื่อความเสมอภาคทางเพศขึ้นในเดือนมกราคม ค.ศ. 2001 (ซึ่งพัฒนามาจากหน่วยงานด้านการส่งเสริมสตรีที่ตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1988) มี ฮัน มย็อง-ซุก (Han Myung-sook) นักเคลื่อนไหวสตรีนิยม เป็น

รัฐมนตรี เพื่อดำเนินการเรื่องการยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัวโดยเฉพาะ โดยตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจขึ้นใน ค.ศ. 2003 ร่วมกับกระทรวงยุติธรรมและองค์กรเพื่อสิทธิสตรีต่าง ๆ เพื่อยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัว ทำให้เกิดการสนับสนุนในทางปฏิบัติจากรัฐบาลในการร่วมมือกับองค์กรเพื่อสิทธิสตรีอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ซึ่งช่วยให้การยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัวเป็นผลสำเร็จในกระบวนการกฎหมาย ใน ค.ศ. 2005 กระทรวงเพื่อความเสมอภาคทางเพศปรับชื่อเป็นกระทรวงความเสมอภาคทางเพศและครอบครัว (Ministry of Gender Equality and Family) มีหน้าที่หลักที่ครอบคลุมทั้งเรื่องเกี่ยวกับสตรีและครอบครัว คือ การพัฒนานโยบายเกี่ยวกับสตรี การส่งเสริมสิทธิและสถานภาพสตรี และพัฒนานโยบายด้านเยาวชนและครอบครัว

การเคลื่อนไหวเพื่อยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัวประสบความสำเร็จเมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้ประกาศในวันที่ 3 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2005 ว่า ระบบหัวหน้าครอบครัวและมาตราที่เกี่ยวข้อง รวมถึงบางมาตราในกฎหมายครอบครัวนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญที่กำหนดถึงความเท่าเทียมของพลเมืองเกาหลีใต้ และให้สมัชชาแห่งชาติผ่านร่างกฎหมายใหม่โดยเร็วในวันที่ 31 มีนาคม ค.ศ. 2005<sup>18</sup> นำมาซึ่งการยกเลิกบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำหนดตำแหน่งหัวหน้าครอบครัวทั้งหมด คือ มาตราที่ 778 – 799 เหลือเพียงมาตราที่ 779 กำหนดขอบเขตของสมาชิกในครอบครัว และมาตราที่ 781 กำหนดนามสกุลและนามสกุลแรกเกิดของเด็ก และแก้ไขเปลี่ยนชื่อบทจากเดิมชื่อ “หัวหน้าครอบครัวและสมาชิกในครอบครัว” (Head of Family and Family Members) เป็น “ขอบเขตสมาชิกในครอบครัว นามสกุล และนามสกุลแรกเกิดของเด็ก” (Scope of Family Members and Surname and Origin of Surname of Child) รวมถึงมาตราในบทอื่น ๆ เช่น มาตราที่ 826 วรรค

3 ที่กล่าวถึงการเข้ามาอยู่ในทะเบียนราษฎรของภรรยาที่มีสามีเป็นหัวหน้าครอบครัว ได้ถูกยกเลิกเช่นกัน<sup>19</sup>

กล่าวโดยสรุป การเคลื่อนไหวของสตรีเกาหลีใต้ตั้งแต่ทศวรรษ 2000 เป็นต้นมานั้น บริบทภายในและภายนอกประเทศมีส่วนสำคัญที่ทำให้การเคลื่อนไหวได้รับความสนใจ สำหรับบริบทภายในนั้นสภาพสังคมประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ทำให้เสียงเรียกร้องและการผลักดันกฎหมายของกลุ่มสตรีได้รับการตอบสนอง นอกจากนี้บริบทภายนอก คือ กระแสการเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติและประเทศต่าง ๆ ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสังคมเกาหลีใต้ เห็นได้จากการออกกฎหมายที่สนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศ การเปิดรับสตรีให้เข้าไปมีบทบาทผลักดันในประเด็นสิทธิสตรีในภาครัฐ ทำให้รัฐสถานุมัติกฎหมายต่าง ๆ เรื่อยมา รวมถึงที่มีการยกเลิกอย่างเป็นทางการที่สำคัญคือการยกเลิกกฎหมายระบบหัวหน้าครอบครัวได้ในที่สุด

ระบบหัวหน้าครอบครัวได้รับการรักษาไว้มาตลอดการแก้ไขกฎหมายครอบครัวทั้ง 3 ครั้ง ทำให้เกิดความไม่พอใจของเหล่าสตรีนิยมและนำไปสู่การเคลื่อนไหวเพื่อยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัว โดยมีการเคลื่อนไหวทั้งในทางสังคม เช่น การรณรงค์ให้ใช้นามสกุลของทั้งพ่อและแม่ เพื่อให้เกิดผลเปลี่ยนแปลงต่อสำนึกของคนในสังคม ซึ่งได้รับผลตอบรับที่ดีเป็นอย่างมาก และการร่วมมือกับองค์กรทางกฎหมายเพื่อนำประเด็นความไม่เท่าเทียมทางเพศในครอบครัวเข้าสู่กระบวนการศาล ประกอบกับกระแสสิทธิมนุษยชนสากลซึ่งรัฐบาลเกาหลีใต้ให้ความร่วมมือกับองค์กรสหประชาชาติในการกำจัดการกีดกันทางเพศตั้งแต่ทศวรรษ 1990 ทำให้รัฐบาลให้การสนับสนุนการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในทศวรรษ 2000 จนนำไปสู่การยกเลิกระบบหัวหน้าครอบครัวทั้งหมดโดยไม่มีภาระลุ่มล่วยให้กับความพยายาม

รักษาอำนาจในครอบครัวของผู้ชายอีก ซึ่งนับว่าเป็นชัยชนะครั้งใหญ่ของกลุ่มสตรีนิยมในการเรียกร้องความเท่าเทียมทางเพศ

การยกเลิกกฎหมายครอบครัวสะท้อนถึงการกำจัดสัญลักษณ์เชิงอำนาจของผู้ชายโดยองค์กรเพื่อสิทธิสตรี แต่ในสังคมยังคงเห็นถึงความไม่เท่าเทียมทางเพศอยู่อย่างชัดเจนในลักษณะของการปฏิบัติต่อเพศหญิง โดยเฉพาะเรื่องการใช้ความรุนแรงของผู้ชาย ทำให้มีการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเพื่อณรงค์ต่อต้านการใช้ความรุนแรงกับสตรี ในขณะที่ความไม่เท่าเทียมเชิงสัญลักษณ์ได้ถูกกำจัดออกไปแล้ว แต่ในความเป็นจริง ผู้หญิงยังคงได้รับการปฏิบัติจากผู้ชายในลักษณะที่เป็นถูกกระทำอยู่ โดยเฉพาะในเรื่องการคุกคามทางเพศ แต่เมื่อกระแสการเรียกร้องความเท่าเทียมของผู้หญิงกลายเป็นกระแสสังคม ทำให้ผู้หญิงลุกขึ้นต่อสู้กับการกดขี่ทางเพศมากขึ้น จนทำให้เกิดกระแสต่อต้านสตรีนิยมในสังคมเกาหลีใต้ในทศวรรษต่อมา



## เชิงอรรถ

<sup>1</sup> Song-Woo Hur. (2011). *op. cit.* p. 190.

<sup>2</sup> *Ibid*

<sup>3</sup> *Ibid* p. 192.

<sup>4</sup> Heike Hermanns. (2006, July). Women in South Korean Politics: a long road to equality. *PORTAL Journal of Multidisciplinary International Studies*. 3(2): 14

<sup>5</sup> *Ibid.* p. 192.

<sup>6</sup> *Ibid.*

<sup>7</sup> *Ibid.* p. 193.

<sup>8</sup> *Ibid.*

<sup>9</sup> Hyunah Yang. (2008, December). A Journey of Family Law Reform in Korea: Tradition, Equality, and Social Chang. *Journal of Korean Law*. 1(8): 80.

<sup>10</sup> *Ibid.*

<sup>11</sup> Hyunah Yang. (1998). *Envisioning Feminist Jurisprudence in Korean Family Law at the Crossroads of Tradition/Modernity*. p. 192 – 193.

<sup>12</sup> Korea Legislation Research Institute. (2017). *op. cit.* (Online).

<sup>13</sup> *Ibid.*

<sup>14</sup> Korea Legislation Research Institute. (2017). *op. cit.* (Online).

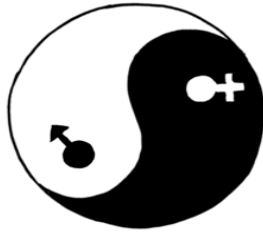
<sup>15</sup> Seungkyung Kim. (2014). *op. cit.* p. 74.

<sup>16</sup> *Ibid.* p. 75.

<sup>17</sup> *Ibid.* p. 77.

<sup>18</sup> การแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายใน ค.ศ. 2005 มีผลบังคับใช้วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2008 เนื่องจากรัฐบาลเกาหลีใต้ต้องดำเนินการจัดระบบทะเบียนราษฎรใหม่มาทดแทนระบบหัวหน้าครอบครัวที่ยกเลิกไป

<sup>19</sup> Korea Legislation Research Institute. (2017). (Online).



7

## การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี กับการปะทะทางความคิดในทศวรรษ 2010

ระบบหัวหน้าครอบครัวที่กดขี่สตรีถูกยกเลิกไปแล้ว แต่ค่านิยมที่ฝังรากลึกและความไม่เข้าใจต่อสิทธิสตรีของสังคมเกาหลีใต้แม้กระทั่งในหมู่สตรีด้วยกันเอง เป็นสิ่งที่ท้าทายต่อการเคลื่อนไหวของสตรีเพื่อให้สังคมเข้าใจถึงการถูกกดขี่ที่เหล่าสตรีต้องเผชิญ รวมถึงการสร้างความตระหนักเรื่องความเท่าเทียมและสิทธิมนุษยชน การเคลื่อนไหวมีทั้งการรวมกลุ่มเป็นองค์กรเพื่อสตรี การเข้าไปมีบทบาทในภาครัฐ และการเคลื่อนไหวของสตรีที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศและการเรียกร้องสิทธิในร่างกายของตัวเอง ซึ่งสิ่งที่สตรีเกาหลีใต้เผชิญส่งผลให้สตรีบางกลุ่มเกิดแนวคิดที่รุนแรงมากขึ้น บทนี้กล่าวถึงการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีเพื่อต่อต้านการกระทำรุนแรงทางเพศ และกระแสสังคมที่มีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการเคลื่อนไหวเพื่อความเท่าเทียมทางเพศ และกระแสความขัดแย้งในสังคมเกาหลีใต้ปัจจุบัน เช่น กระแส #MeToo และ #YouToo

## การเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการกระทำที่รุนแรงต่อสตรี

จากผลการสำรวจของสถาบันพัฒนาสตรีเกาหลีใต้ หรือ KWDI เสนอต่อที่ประชุมในองค์การสหประชาชาติ ค.ศ. 2007 ให้ข้อมูลว่า การกระทำความรุนแรงต่อสตรีพบว่าส่วนใหญ่มาจากคนในครอบครัว กว่าร้อยละ 44.6 ของภรรยาเคยถูกกระทำความรุนแรงโดยสามี ซึ่งร้อยละ 15.7 เป็นความรุนแรงทางร่างกาย เช่น การใช้กำลังทำร้ายร่างกาย หรือการใช้สิ่งของและอาวุธ เช่น เข็มขัด ไม้ หรือมีด และร้อยละ 7.1 เป็นความรุนแรงทางเพศ<sup>1</sup> อัตราความรุนแรงที่อยู่ในระดับสูงนี้ แสดงให้เห็นว่าเกือบครึ่งของผู้สมรสมีการใช้ความรุนแรงในครอบครัวทั้งทางจิตใจ ร่างกาย และทางเพศ เช่นจากสถิติของ KWDI ใน ค.ศ. 2019 พบว่าทุก 1.8 วัน จะมีสตรี 1 คน ถูกทำร้ายโดยคนรักหรือผู้ชายในครอบครัว

นอกจากนี้ยังมีผลสำรวจสถิติประจำปีจากสถาบัน KWDI ที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพชีวิตของผู้หญิงเกาหลีใต้ โดยใน ค.ศ. 2016 มีข้อมูลตัวเลขการเกิดความรุนแรงทางเพศจากสำนักงานอัยการสูงสุด ว่า ตั้งแต่ ค.ศ. 2002–2015 มีคดีเกี่ยวกับความรุนแรงทางเพศเพิ่มมากขึ้นทุก 2 ปี โดยเฉพาะในช่วง ค.ศ. 2006–2010 เพิ่มขึ้นจาก 15,094 คดี เป็น 19,939 คดี และ ค.ศ. 2012–2014 เพิ่มจาก 21,346 คดี เป็น 29,863 คดี ใน ค.ศ. 2015 เพิ่มขึ้นอีกเป็น 31,063 คดี<sup>2</sup>

แม้เกาหลีใต้จะมีพระราชบัญญัติลงโทษและป้องกันความรุนแรงทางเพศ ตั้งแต่ทศวรรษ 1990 แต่คดีประเภนี้ตั้งแต่ทศวรรษ 2000 เป็นต้นมากลับมีอัตราที่เพิ่มสูงขึ้น เห็นได้จากจำนวนผู้หญิงที่เข้าแจ้งความมากขึ้น แสดงให้เห็นว่าปัญหาเรื่องนี้ไม่ใช่เรื่องที่เพิ่งเกิดขึ้น แต่เป็นเรื่องได้พรมที่ถูกคลุมไว้ด้วยรากฐานศีลธรรมแบบปิตาธิปไตยและเพิ่งถูกเปิดเผยต่อสาธารณะที่ถูกขับเคลื่อนด้วยกระแสการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี ซึ่งนอกจากการเคลื่อนไหวโดยองค์กรต่าง ๆ แล้ว ปัจจุบัน

การเคลื่อนไหวผ่านสื่อโซเชียลมีเดียมากขึ้นและเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจจากทั้งในเกาหลีใต้และต่างประเทศอย่างมาก ซึ่งช่วยผลักดันให้เกิดการดำเนินการตามกฎหมายแล้ว และมุ่งสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อรากฐานความคิดเกี่ยวกับศีลธรรมทางเพศของคนในเกาหลีได้ด้วย

### การณรงค์ต่อต้านความรุนแรงทางเพศผ่านสื่อโซเชียลและกระแส #MeToo

รัฐบาลเกาหลีใต้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติในสังคมเพื่อลดความรุนแรงทางเพศที่เพิ่มสูงขึ้น และเปลี่ยนภาพลักษณ์ของผู้ชายเกาหลีที่ใช้ความรุนแรงผ่านสื่อบันเทิงโดยเฉพาะภาพยนตร์ชุดซึ่งได้รับความนิยมมาก โดยภาพลักษณ์ใหม่ของผู้ชายเกาหลีที่ถูกนำเสนอจะมีความเป็นสุภาพบุรุษต่อผู้หญิงเพื่อสร้างค่านิยมใหม่ให้เกิดขึ้นในสังคม และเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของผู้ชายเกาหลีได้ ขณะเดียวกันใน ค.ศ. 2017 ได้มีภาพยนตร์ชุดเรื่อง Witch's Court ออกฉายในเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน มีเนื้อหาเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีเรื่องความรุนแรงทางเพศต่าง ๆ เช่น คดีทำร้ายร่างกายผู้หญิง คดีการแอบถ่ายคลิปลามกอนาจาร หรือคดีการข่มขืน ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมาก มีเรตติ้งสูงสุดถึงร้อยละ 14.3<sup>3</sup> กระแสตอบรับที่ดีของภาพยนตร์แสดงให้เห็นว่าประชาชนตระหนักถึงปัญหาเรื่องความรุนแรงทางเพศซึ่งเคยเป็นปัญหาที่ถูกปิดบังภายใต้สังคมชายเป็นใหญ่ ปัจจุบันปัญหานี้จึงถูกนำมาพูดถึงอย่างเปิดเผยไม่เพียงแต่ในกระแสการเคลื่อนไหวขององค์กรหรือจากทางรัฐบาลเท่านั้น แต่รวมถึงในสังคมโซเชียลที่คนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย ซึ่งส่งอิทธิพลต่อสังคมอย่างกว้างขวางและรวดเร็วทั่วโลก เช่น การเคลื่อนไหว #MeToo

~ #MeToo ~

**#MeToo** เป็นแฮชแท็กที่แพร่หลายในสื่อโซเชียลในทศวรรษ 2000 จากการรณรงค์เพื่อต่อต้านการเหยียดสตรีผิวสี กระแส #MeToo เป็นที่พูดถึงอีกครั้งใน ค.ศ. 2017 ในสหรัฐอเมริกาเมื่อมีการเปิดเผยเรื่องราวของอลิสซา มิลานโน (Alyssa Milano) นักแสดงหญิงที่ถูกคุกคามทางเพศโดยผู้อำนวยการสร้างภาพยนตร์ ฮาเวย์ ไวน์สไตน์ (Harvey Weinstein) ทำให้เกิดเป็นกระแสการเคลื่อนไหวเพื่อประณามการคุกคามทางเพศและต่อต้านการคุกคามทางเพศ นำไปสู่กระแสการตื่นตัวเรื่องความรุนแรงทางเพศทั่วโลก รวมถึงในเกาหลีใต้ด้วย

ในเกาหลีใต้ #MeToo ได้รับความสนใจจากผู้คนในสังคมและมีการออกมาเคลื่อนไหวอย่างกว้างขวางเมื่อ ซอ จิฮย็อน (Seo Jihyeon) อัยการหญิง เปิดเผยต่อสถานีโทรทัศน์ JTBC ในวันที่ 29 มกราคม ค.ศ. 2018 ว่าเคยถูกอัยการระดับสูงคุกคามทางเพศใน ค.ศ. 2010 แต่เมื่อรายงานเรื่องนี้ต่อหัวหน้า เธอกลับถูกสั่งย้ายให้ไปประจำการที่ต่างจังหวัดและถูกตัดเงินเดือนทางวินัย<sup>4</sup> ซึ่งการสัมภาษณ์ผ่านสื่อโทรทัศน์ของซอ จิฮย็อน ทำให้เรื่องการคุกคามทางเพศกลายเป็นประเด็นที่มีการพูดถึงเป็นอย่างมากจากผู้คนในสังคมและมีผู้หญิงจำนวนมากทั้งในวงการเมือง วงการบันเทิง และในโรงเรียนออกมาเปิดเผยประสบการณ์การถูกคุกคามทางเพศ และกลายเป็นกระแส #MeToo ในโซเชี่ยลมีเดีย

การรวมตัวของสตรีและคนทั่วไปจากกระแส #MeToo ทำให้มีประชาชนออกมาชุมนุมในพื้นที่สาธารณะจำนวนมาก เนื่องจากการเปิดเผยเรื่องราวที่ถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศโดยผู้ชายที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานและเป็นผู้มีอิทธิพลในวงการต่าง ๆ มากมาย เพื่อต่อต้านการกระทำที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนและแสดงจุดยืนถึงการไม่ยอมถูกกระทำโดยผู้ชาย นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผู้ถูกล่วงละเมิดทางเพศได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในแฮชแท็ก #MeToo การเคลื่อนไหว

และการออกมาชุมนุมของสตรีนั้นมิทั้งผู้ถูกกระทำในสังคมทำงานและสถานศึกษา โดยมักเป็นการปฏิบัติที่สร้างความอึดอัดแก่สตรีและถือเป็นการคุกคามทางเพศในที่ทำงาน เช่น หัวหน้า ผู้ร่วมงาน หรือเพื่อนร่วมห้องได้แสดงการถึงเนื้อถึงตัว หรือการที่สตรีต้องร่วมงานเลี้ยงรับรองลูกค้าของบริษัทที่อาจมีการคุกคามทางเพศเช่นกัน

การเคลื่อนไหวของสตรีในการรณรงค์ #MeToo นั้น ได้สร้างการปะทะต่อการมีอยู่ของอิทธิพลชายเป็นใหญ่ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ไม่แพ้การปฏิรูปกฎหมายจากภาครัฐ โดยได้ลงลึกถึงรากฐานความคิด ทักษะคิดและค่านิยมของผู้คน สังคมที่ยังคงมองว่าสตรีควรเป็นแม่บ้าน ทำงานบ้านและดูแลครอบครัว การออกมาอยู่ในสังคมภายนอกทำให้สตรีประสบกับการถูกคุกคามและการถูกรังแกอย่างเอาตัวเอาเปรียบ เมื่อเกิดการเรียกร้องสิทธิที่ควรพึงมีในฐานะมนุษย์คนหนึ่งที่ถูกล่วงละเมิดและคุกคามทางเพศโดยผู้ชายโดยเฉพาะผู้ที่มีสถานะทางสังคมที่สูงกว่า ทำให้สตรีไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการตกเป็นเหยื่อ

การเคลื่อนไหว #MeToo เป็นการนำปัญหาออกสู่สังคมวงกว้าง กระแสสังคมช่วยให้การดำเนินการทางกฎหมายและการเรียกร้องสิทธิสตรีได้รับความสนใจ และสามารถนำปัญหาเข้าสู่กระบวนการของรัฐต่อไป รวมทั้งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในที่ทำงาน เช่น ลดการกล่าวข้อความและพฤติกรรมที่คุกคามทางเพศต่อผู้ร่วมงานหญิง และในการอบรมเกี่ยวกับการคุกคามทางเพศนั้นผู้ชายในที่ทำงานตระหนักถึงการคุกคามทางเพศมากขึ้น<sup>5</sup> นับเป็นจุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของสังคมชายเป็นใหญ่ ที่หากสามารถเปลี่ยนแปลงค่านิยมและทัศนคติของสังคมได้ในวงกว้างก็จะส่งผลต่อการเกิดความเท่าเทียมทางเพศ การออกกฎหมายและสวัสดิการต่าง ๆ ในส่วนของสตรีมีความราบรื่นขึ้น

นอกจากนี้ยังมีการรณรงค์เรื่องการคุกคามทางเพศด้านอื่น ๆ ในสังคมเกาหลีใต้ เพื่อกระตุ้นให้สังคมเกิดจิตสำนึกต่อการคุกคามทางเพศว่าเป็นการกระทำ

ที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม รวมถึงการเพิ่ม #WithYou เพื่อแสดงการสนับสนุนผู้ที่เคยถูกกระทำความรุนแรงทางเพศให้กล้าออกมาเปิดเผยเรื่องราว และกระตุ้นสังคมให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งในทางกฎหมายและศีลธรรมของสังคมด้วย ทำให้สตรีเกาหลีใต้กล้าออกมาเรียกร้องและเคลื่อนไหวมากขึ้น อย่างไรก็ตาม มีกระแสบางส่วนจากผู้ชายเกาหลีที่ออกมาแสดงถึงความรู้สึกต่อต้านกลุ่มสตรีนิยมหัวรุนแรงและกลายเป็นประเด็นความขัดแย้งระหว่างเพศที่เป็นที่ถกเถียงในปัจจุบัน

### #YouToo การต่อต้านสตรีนิยมและความขัดแย้งระหว่างเพศในปัจจุบัน

การเคลื่อนไหวของสตรีในการรณรงค์ #MeToo และกระแสสตรีนิยม ทำให้เกิดการปะทะทางความคิดระหว่างชายและหญิงในสังคมเกาหลีใต้ นำไปสู่การเกิดกระแสความเกลียดชังผู้หญิงขึ้นในหมู่นักชายเกาหลีใต้ ผู้ชายเกาหลีบางส่วนได้แสดงการต่อต้านโดยมองว่าการเคลื่อนไหวนี้ทำให้เกิดความเกลียดชังเพศชายในสังคมเกาหลี เช่นใน ค.ศ. 2016 เว็บไซต์ WOMAD ได้เผยแพร่ข้อความที่ยกให้ผู้หญิงอยู่เหนือผู้ชายแทนที่จะตั้งอยู่บนฐานของความเท่าเทียม<sup>6</sup> และกล่าวว่าผู้ชายได้รับความไม่เท่าเทียมและเสียโอกาสเช่นกันจากการถูกบังคับเกณฑ์ทหาร และเกิดเป็นกลุ่ม #YouToo เพื่อต่อต้าน #MeToo มีการระดมเงินเพื่อให้ตีพิมพ์หนังสือเรื่อง *คิม จี-ฮุน เกิดปี 1990* ที่ตีแผ่ถึงชีวิตของผู้ชายเกาหลีใต้ทุกคนที่ถูกเกณฑ์ทหารทำให้เสียโอกาสหลายอย่างในชีวิต (โครงการระดมทุนตีพิมพ์หนังสือได้ปิดตัวลงเพราะมีผู้ไม่เห็นด้วยจำนวนมาก)<sup>7</sup>

กระแสนี้คือการตอบโต้การเคลื่อนไหว #MeToo และตอบโต้วรรณกรรมเรื่อง *คิม จี-ยองเกิดปี 82* ที่บอกเล่าเรื่องราวของผู้หญิงเกาหลีที่ถูกกดขี่ในสังคมชายเป็นใหญ่ นวนิยายเรื่องนี้ทำให้กระแสความขัดแย้งระหว่างเพศรุนแรงยิ่งขึ้น และ

หนังสือถูกวิจารณ์ว่าเป็นหนังสือสตรีนิยมที่เรียกร้องสิทธิของผู้หญิงเกาหลี แต่การเคลื่อนไหวดังกล่าวค่อย ๆ หายไปเนื่องจากความเห็นทั้งจากชายและหญิงที่ไม่เห็นด้วยต่อการกระทำดังกล่าวและแสดงความคัดค้านเป็นจำนวนมาก<sup>8</sup>

อาจกล่าวได้ว่า การปะทะทางมุมมองเรื่องสิทธิระหว่างชายและหญิงที่เกิดขึ้นนั้น ส่วนหนึ่งมาจากการสังสมความรุนแรงทางความคิดและทัศนคติของสตรีที่เกิดจากการบีบคั้นทางสังคมและการถูกกดขี่จากอิทธิพลชายเป็นใหญ่ที่อยู่ในสังคมเกาหลีใต้ ทำให้แนวคิดของสตรีบางส่วนกลายเป็นแนวคิดสตรีนิยมที่สุดโต่งและก้าวล้ำสิทธิของผู้ชาย กระแสสตรีนิยมหัวรุนแรงทำให้เกิดความรู้สึกด้านลบในกลุ่มผู้ชายที่ถูกตำหนิจากสังคมว่าเป็นเพศที่กดขี่ผู้หญิงมาอย่างยาวนาน และทำให้ผู้ชายเกาหลีลุกขึ้นมาโต้ตอบกลุ่มสตรีนิยมทันทีเมื่อมีโอกาส เช่นมีบทเพลงโดยนักร้องชายที่มีเนื้อหาวิจารณ์กลุ่มสตรีนิยมว่ายังคงเรียกร้องความเท่าเทียมในสิ่งที่ได้ไปแล้ว ส่วนผู้ชายต้องกลายเป็นเหยื่อจากการเรียกร้องความเท่าเทียมของผู้หญิง



ภาพประกอบที่ 10 สตรีเกาหลีใต้ถือป้าย #MeToo ในงานวันสตรีสากลที่กรุงโซล  
8 มี.ค. 2018

ที่มา: <https://www.bbc.com/news/world-asia-43534074>





ภาพประกอบที่ 11 การเคลื่อนไหว #MeToo #WithYou ของสตรีเกาหลีใต้ ซึ่งเป็นประเทศที่ถูกกล่าวถึงว่าเป็นสถานที่ทำงานที่เลวร้ายที่สุดแห่งหนึ่งสำหรับสตรี ที่มา: [https://www.business-standard.com/article/international/metoo-movement-reaches-s-korea-one-of-world-s-worst-workplaces-for-women-118040501191\\_1.html](https://www.business-standard.com/article/international/metoo-movement-reaches-s-korea-one-of-world-s-worst-workplaces-for-women-118040501191_1.html)



ภาพประกอบที่ 12 กระแสดต่อต้าน #MeeToo และแนวคิดสตรีนิยมของผู้ชายเกาหลีใต้ ที่มา: <https://edition.cnn.com/2019/09/21/asia/korea-angry-young-men-intl-hnk/index.html>

เว็บไซต์ WOMAD ถูกก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 2016 และได้เผยแพร่ข้อมูลและข้อความที่ยกให้ผู้หญิงอยู่เหนือผู้ชาย ส่งผลให้ WOMAD กลายเป็นกลุ่มที่มีผู้หญิงเป็นศูนย์กลางมากกว่าสตรีนิยมที่ตั้งอยู่บนฐานของความเท่าเทียม<sup>9</sup> ทำให้ผู้หญิงสตรีนิยมมีภาพลักษณ์เชิงลบในมุมมองของผู้ชาย และมีบางส่วนที่ไม่สนับสนุนการเคลื่อนไหวของสตรีรุ่นใหม่ที่มีแนวคิดรุนแรงและนำไปสู่ความเกลียดชังเพศหญิงขึ้น ความเกลียดชังผู้หญิงส่วนหนึ่งมาจากการได้รับสิทธิของผู้หญิงที่ผู้ชายมองว่าเป็นเอกลักษณ์พิเศษ เช่น ผู้หญิงไม่ต้องเกณฑ์ทหารทำให้ไม่ต้องเสียเวลาและเสียโอกาสที่นำไปสู่นาคตที่ดี จากผลการสำรวจความเห็นชาวเกาหลีจำนวน 1,500 คน โดยสถาบันพัฒนาสตรีเกาหลีใน ค.ศ. 2017 ผู้เข้าร่วมการสำรวจมากที่สุด คือ ผู้ชาย ผลการสำรวจพบว่าร้อยละ 36.5 คิดว่าผู้หญิงเกาหลีรุ่นใหม่ในช่วงวัย 20-30 ปี ได้รับผลประโยชน์มากที่สุดจากโครงสร้างสังคมในทุกกลุ่มคนของเกาหลีได้<sup>10</sup> นอกจากนี้ การได้รับการสนับสนุนด้านสิทธิสตรีที่เพิ่มมากขึ้น แต่สิทธิของผู้ชายกลับไม่มีการเพิ่มขึ้นตาม ส่งผลให้ความเท่าเทียมทางเพศในสังคมไม่อาจเกิดขึ้นได้

กระแสต่อต้านแนวคิดสตรีนิยมอีกกรณีที่โด่งดังมากในสังคมเกาหลีใต้และประเทศอื่นที่สนใจวงการบันเทิงเกาหลี เช่น ใน ค.ศ. 2018 มีกระแสความไม่พอใจนักร้องสาวที่เขียนข้อความลงในสื่อโซเชียลว่า ‘GIRLS CAN DO ANYTHING’ ทำให้ได้รับเสียงวิพากษ์วิจารณ์จากแฟนคลับชายอย่างหนักกว่ามีเจตนาแนะนำความเป็นสตรีนิยมอย่างชัดเจน และเมื่อนักร้องสตรีอีกคนเปิดเผยว่าเธออ่านหนังสือเรื่อง *Kim Ji Young, Born 1982* ก็มีกระแสต่อต้านจากแฟนคลับชาย หนังสือนิยายเรื่องนี้บอกเล่าเรื่องราวของคิมจียองซึ่งเป็นเสมือนตัวแทนของผู้หญิงเกาหลีที่ถูกกดขี่ในสังคมที่ไม่เท่าเทียม ชีวิตของคิมจียองเป็นเหมือนเรื่องธรรมดาสามัญที่ผู้หญิงเกาหลีทุกคนต้องเผชิญ ทั้งการคาดหวังในฐานะภรรยา แม่บ้าน การต้องมีลูกชาย การที่ผู้ชายเป็นใหญ่ในครอบครัว และการกีดกันและการถูกคุกคามในที่ทำงาน นวนิยาย

เรื่องนี้ถูกนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ด้วย ทำให้กระแสความขัดแย้งระหว่างเพศรุนแรงยิ่งขึ้น และหนังสือถูกวิจารณ์ว่าเป็นหนังสือสตรีนิยมที่เรียกร้องสิทธิของผู้หญิงเกาหลี<sup>11</sup> ทำให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นตามมาหลังกระแสสตรีนิยม คือ กระแสความขัดแย้งระหว่างเพศ



ภาพประกอบที่ 13 ภาพปกหนังสือเรื่อง 'Kim Ji-young, Born 1982' ในภาษาต่าง ๆ  
ที่มา <https://www.korea.net/NewsFocus/Culture/view?articleId>

ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเพศจึงยังเป็นประเด็นที่สังคมเกาหลีใต้ถกเถียงกันถึงสถานภาพทางสังคมของผู้หญิงในปัจจุบันท่ามกลางกระแสการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรี รวมไปถึงการเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมหัวรุนแรงที่ทำให้เกิดความไม่พอใจให้กับผู้ชายเกาหลี สะท้อนภาพสังคมเกาหลีใต้ในปัจจุบันว่าประเด็นเรื่องเพศเป็นเรื่องที่มีความอ่อนไหวมากทั้งต่อผู้หญิงและผู้ชาย และด้วยลักษณะของสังคมที่เปิดกว้างและเข้าถึงง่าย ทำให้การวิเคราะห์ประเด็นเรื่องเพศจำเป็นต้องใช้ความ

ละเอียดและรอบคอบเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในปัจจุบัน Jake Kwon (2019) เห็นว่า การที่สตรีได้รับการสนับสนุนมากขึ้น แต่ผู้ชายกลับไม่ได้รับสิทธิเพิ่มขึ้น ทำให้ความเท่าเทียมทางเพศในสังคมไม่อาจเกิดขึ้นได้ และเห็นว่าความขัดแย้งระหว่างชายและหญิงในเกาหลีใต้จะไม่หายไปหากยังคงมีการเกณฑ์ทหารอยู่และควรถ่ายหยุดใช้ความเป็นลูกผู้ชายกับผู้ชาย (การเกณฑ์ทหาร) และสังคมต้องช่วยกันหาความเป็นลูกผู้ชายแบบใหม่แทนการต่อต้านสตรีนิยม<sup>12</sup>

### การเคลื่อนไหวเพื่อการมีบทบาททางการเมืองของสตรีเกาหลีใต้

การเคลื่อนไหวของสตรีเกาหลีใต้ทั้งในภาครัฐและส่วนของประชาชนทั่วไปในสังคมที่ดำเนินมาจนถึงปัจจุบันนั้น ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสนใจในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับสตรีนั้น คือ การผลักดันให้เกิดเป็นกระแสสังคมและใช้มวลชนเป็นตัวขับเคลื่อนในการนำไปสู่การได้รับความเป็นธรรม อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางกระแสสังคมที่สนับสนุนการออกมาเรียกร้องและการชุมนุมของสตรีที่เกิดขึ้นนั้น ได้มีอุปสรรคที่เกิดจากรากฐานทางวัฒนธรรม กรอบแนวคิดและทัศนคติของคนเกาหลีที่ส่งผลต่อการมองข้ามความสำคัญของปัญหาของสตรี และทำให้การบรรลุเป้าหมายการเข้าถึงสิทธิของสตรีไม่ราบรื่น

#### ~ ค่านิยมของสังคมเกาหลีใต้ต่อบทบาททางการเมืองของสตรี ~

ช่วงเริ่มต้นของการเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยนั้น สังคมเกาหลีใต้ให้ความสำคัญต่อความเท่าเทียมทางเพศสัดส่วนนักรบหญิงจากภาคส่วนต่าง ๆ เพิ่มขึ้น จนกระทั่งมีสตรีได้เป็นรัฐมนตรีภายในรัฐบาลได้ แต่ในทศวรรษ 2000 สังคมเริ่มกลับเข้าสู่สภาวะเดิมที่ความอนุรักษ์นิยมและแนวคิดชายเป็นใหญ่ยังคงครอบงำ

บทบาทของสตรี ซึ่งสร้างผลกระทบและความอึดอัดต่อการมีบทบาทของสตรีค่อนข้างมาก จากปัจจัยทางด้านโครงสร้างและทัศนคติของสังคมเกาหลีใต้ ลำดับชั้นทางสังคมภายในหน่วยงานหรือองค์กรที่เปรียบเสมือนกำแพงและเพดานที่มองไม่เห็น<sup>13</sup> ที่ไม่สามารถทำให้สตรีสามารถขึ้นไปสูงได้หรือสร้างฐานที่มั่นคงต่อการเสนอประเด็นต่าง ๆ ให้เป็นที่สนใจได้

ในช่วงต้นทศวรรษ 2000 นั้น ค่าเฉลี่ยจำนวนของผู้หญิงในรัฐสภาของเกาหลีใต้อยู่ในระดับต่ำที่สุดในกลุ่มประเทศทวีปเอเชีย อัตราส่วนนักการเมืองหญิงต่อนักการเมืองชายห่างกันมาก ช่วง ค.ศ. 2000 สัดส่วนของผู้ลงสมัครหญิงคิดเป็นร้อยละ 6.08 ของผู้สมัครทั้งหมด<sup>14</sup> จน ค.ศ. 2004 พรรคการเมืองเริ่มให้ความสำคัญกับการสร้างภาพลักษณ์ที่เป็นสมัยใหม่ ทำให้มีการดึงตัวสตรีเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง<sup>15</sup> อัตราผู้สมัครหญิงเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 13.04 ของผู้สมัครทั้งหมด<sup>16</sup>

อย่างไรก็ตาม สตรีถูกกำแพงทางค่านิยมในสังคมทำให้ไม่สามารถขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงสุดได้ ตำแหน่งระดับสูงในภาครัฐส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ชาย จากเหตุผลว่าบทบาททางเพศของสตรีเหมาะสมกับแม่บ้านมากกว่า การทำงานทางการเมืองที่ไว้วางใจผู้ชายมากกว่า และอคติจากสังคมที่กีดกันไม่ให้สตรีได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสำคัญ แม้ในประวัติศาสตร์การเมืองเกาหลีใต้จะปรากฏการมีประธานาธิบดีหญิงคนแรกอย่าง พัก กึน-ฮเย (Park Geun-hye) ระหว่าง ค.ศ. 2013-2017 แต่การดำเนินนโยบายหาเสียงของเธอพูดถึงสิทธิสตรีเพียงครั้งเดียวและเป็นเพียงการกล่าวถึงโดยรวมในหัวข้อความปลอดภัยในสังคม<sup>17</sup> โดยไม่ได้เจาะจงหรือเน้นย้ำถึงความเท่าเทียมทางเพศแต่อย่างใด นอกจากนี้การที่พัก กึน-ฮเยมาจากพรรคอนุรักษนิยมและมีการใช้อัตลักษณ์ทางเพศเป็นตัวช่วยในด้านความนิยมจากการดูแลจัดการปัญหาต่าง ๆ เหมือนกับแม่ พี่สาวคนโต ลูกสาวคนแรก หรือลูกสะใภ้คนแรก<sup>18</sup> แต่ไม่ได้กล่าวถึงนโยบายที่สนับสนุนสถานภาพของสตรี ทำให้พัก กึน-ฮเยกลายเป็น

นักการเมืองหญิงที่ปราศจากความเป็นสตรีนิยมและไม่ได้มีอิทธิพลในกลุ่มนักสตรีนิยม<sup>19</sup>



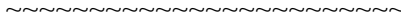
ภาพประกอบที่ 14 พัก กึน-ฮเย อดีตประธานาธิบดีหญิงคนแรกและคนเดียวของเกาหลีใต้ ที่มา : <https://www.voanews.com/a/south-korea-president-wants-to-amend-constitution/3563466.html>

นอกจากนี้ การผลักดันนโยบายเพื่อสตรีของสตรีที่มีบทบาทในภาครัฐนั้น ไม่ได้ได้รับความสนใจจากเจ้าหน้าที่ตำแหน่งระดับสูงที่เป็นผู้ชายเท่าไรนัก เช่น การยื่นเรื่องสวัสดิการผ้าอนามัยฟรีแก่เด็กสาววัยรุ่นในโซลของคว็อน ซู-จง (Kwon Su-jeong) สมาชิกนิติบัญญัติหญิงของสภาเมืองโซล ที่กล่าวว่า “...มีการปะทะกันระหว่างอุดมการณ์ที่ต่างกัน มีหลายคนสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงที่ฉันทพยายามผลักดัน” สิทธิในการเข้าถึงผ้าอนามัยฟรีนั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ถูกนำมาวิพากษ์วิจารณ์ แสดงให้เห็นถึงการไม่ให้ความสำคัญกับธรรมชาติของร่างกายผู้หญิงที่ไม่สามารถควบคุมได้และมีความเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าอับอายและเป็นปัญหาส่วนบุคคลที่ต้องจัดการตัวเอง แม้แต่การซ่อนมันก็ตาม<sup>20</sup> แสดงให้เห็นถึงการผลักรားให้สตรีเผชิญกับความยากลำบากที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการเคลื่อนไหวของสตรีเกาหลีใต้ตั้งแต่ทศวรรษ 2000 เป็นต้นมาจนปัจจุบัน บริบทภายในและภายนอกประเทศมีส่วนสำคัญที่ทำให้การเคลื่อนไหวได้รับความสนใจ สำหรับบริบทภายในนั้นสภาพสังคมประชาธิปไตยของเกาหลีใต้ทำให้เสียงเรียกร้องและการผลักดันกฎหมายของกลุ่มสตรีได้รับการตอบสนอง ส่วนบริบทภายนอกคือ กระแสการเคลื่อนไหวเรื่องสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติและประเทศต่าง ๆ และกระแสของโลกออนไลน์ นับเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสังคมเกาหลีใต้ เห็นได้จากการออกกฎหมายที่สนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศ การเปิดรับสตรีให้เข้าไปมีบทบาทผลักดันในประเด็นสิทธิสตรีในภาครัฐ ทำให้รัฐสภานุมัติกฎหมายต่าง ๆ เรื่อยมารวมถึงที่มีการยกเลิกอย่างเป็นทางการที่สำคัญคือการยกเลิกกฎหมายระบบหัวหน้าครอบครัวได้ในที่สุด และกระแสสตรีนิยมและการรณรงค์ #MeToo ที่ทำให้เกิดการตื่นตัวในเรื่องความรุนแรงทางเพศในสังคมเกาหลีใต้ และเกิดการรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกทางเพศที่ดีต่อเพศหญิงและลดอาชญากรรมทางเพศ แต่การเคลื่อนไหวของกลุ่มสตรีนิยมหัวรุนแรงได้สร้างความรู้สึกในแง่ลบและความไม่พอใจต่อคำว่าสตรีนิยมให้กับผู้ชาย จนเกิดเป็นความขัดแย้งระหว่างเพศที่มีความอ่อนไหวมากในสังคมเกาหลีใต้ปัจจุบัน

ปัจจุบันการเรียกร้องและเคลื่อนไหวเพื่อความเป็นธรรมของสตรีเกาหลีใต้ยังคงดำเนินต่อไป และมีการโต้แย้งถึงแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มสตรีที่เกี่ยวข้องกับภาครัฐ จากการออกกฎหมายที่ยังไม่ครอบคลุมสิทธิของสตรีอย่างทั่วถึง แม้ว่าจะมีกฎหมายคุ้มครองสตรีหลายฉบับ แต่การกระทำที่เกิดจากรากฐานวัฒนธรรม ค่านิยม ทศนคติ และความคิดชายเป็นใหญ่ที่ยังคงครอบงำผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม ส่งผลให้สตรีไม่ได้รับความเท่าเทียมอย่างแท้จริง โดยการเรียกร้องของสตรี

เพื่อสิทธิและการแสดงจุดยืนต่อการถูกคุกคามทางเพศ แม้จะส่งผลให้ภาครัฐให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาด้านทัศนคติของผู้คนมากขึ้น แต่กระบวนการของการได้มาซึ่งสิทธิของสตรียังคงประสบกับปัญหาทางกรอบค่านิยมของสังคมที่มีต่อการเข้าไปมีบทบาทของสตรีทางการเมืองเพื่อผลักดันนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการของสตรี และการเกิดกระแสต่อต้านสตรีนิยมของผู้ชายที่เห็นว่าสตรีได้รับสิทธิพิเศษมากจนสภาพของผู้ชายถูกกดให้ต่ำลง ซึ่งเป็นประเด็นปัญหาที่สังคมเกาหลีใต้กำลังเผชิญและต้องหาทางออกต่อไป เพื่อไม่ให้ความขัดแย้งระหว่างเพศและความไม่เท่าเทียมทางเพศกลายเป็นปัญหาที่ฝังรากลึก และสร้างความขัดแย้งในสังคมมากขึ้น





## เชิงอรรถ

<sup>1</sup> Whasoon Byun. (2007). **Violence against Women in Korea and Its Indicators.** (Online).

<sup>2</sup> Korea Women's Development Institute. (2017). **op. cit.** (Online).

<sup>3</sup> Hello K-Pop. (2017). **K-Drama Review: "Witch's Court" Brews Feisty Legal Drama Powered by Witty Heroine.** (Online).

<sup>4</sup> The Korea Times. (2018). **Operation #MeToo Begins.** (Online).

<sup>5</sup> HANKYOREH. (2019). **Survey finds MeToo movement has improved S.Korea's workplace culture.** (online).

<sup>6</sup> Ashley Kim. (2019). **Womad: The New Face Feminism in Korea?.** (Online).

<sup>7</sup> เสกสรร อานันทศิริเกียรติ. (2019). **แหล่งเดิม.** ออนไลน์

<sup>8</sup> **แหล่งเดิม.**

<sup>9</sup> Ashley Kim. (2019). **op. cit.** (Online).

<sup>10</sup> Claire Lee. (2018). **Misogyny in Korean Online Communities a serious concern: report.** (online).

<sup>11</sup> SBS Popasia. (2018). **Male Fans Burn Red Velvet Merch Because Irene Read a Feminist Novel.** (Online).

<sup>12</sup> Jake Kwon. (2019). **South Korea's young men are fighting against feminism.** Retrieved (online).

<sup>13</sup> Michael Kugelman. (2006). **Asian Program Special Report.** p. 3.

<sup>14</sup> Minjeoung Kim. (2013). Women's Political Participation in Korea. **World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Humanities and Social Sciences.** 7(6): 1850.

<sup>15</sup> Heike Hermanns. (2006, July). **op. cit.** p. 12.

<sup>16</sup> Minjeoung Kim. (2013). **Ibid.** p. 1850.

<sup>17</sup> Soo-Hyun Mun. (2015, January). “Femininity without Feminism” Korea’s First Woman President and Her Political Leadership. **Asian Journal of Social Science**. 43(3): 259.

<sup>18</sup> **Ibid.** p. 255.

<sup>19</sup> **Ibid.** p. 254.

<sup>20</sup> Suh-yoon Lee. (2019). **Provide Free Menstrual Products to all teenager girls in Seoul.** (online).

## บรรณานุกรม

- คู, ฮาเก็น. (2552). *แรงงานเกาหลีวัฒนธรรมและการเมืองว่าด้วยการก่อดำเนินงานชนชั้น*. แปลโดย ธัญลักษณ์ เหลืองวิสุทธิ์. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ทิวดอร์, แดเนี่ยล. (2560). *มหัศจรรย์เกาหลีใต้: จากเจ้าถ่านลู่มหาอำนาจทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม*. แปลโดย วิฑิตพงษ์ เหลืองอรุณเลิศ. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส.
- พิพาดา ยังเจริญ. (2560). ประวัติศาสตร์เกาหลี. ใน *เกาหลีปัจจุบัน Korea Today*. บรรณาธิการโดย นภดลชาติประเสริฐ. หน้า 1-57. กรุงเทพฯ: ศูนย์เกาหลีศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มุน, ฮย็อนนา. (2560). *การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจเกาหลีและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างครอบครัวเกาหลี*. แปลโดย พรรณนิภา ซอง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิลาลินี พนานครทรัพย์. (2560). พลวัตของครอบครัวและบทบาทผู้หญิงในสังคมเกาหลีใต้. ใน *เกาหลีปัจจุบัน Korea Today*. บรรณาธิการโดย นภดลชาติประเสริฐ. หน้า 299-341. กรุงเทพฯ: ศูนย์เกาหลีศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสกสรร อานันท์ศิริเกียรติ. (2019). จาก #Metoo ถึง #Youtoo สำนวนการสร้างความคิดเห็นเรื่องเพศในสังคมเกาหลีใต้. เข้าถึงข้อมูลเมื่อ 19 มิถุนายน 2564. จาก <https://themomentum.co/metoo-youtoo-south-korea/>
- ศิริพร ดาบเพชร. (2559). *ญี่ปุ่นกับการสร้างจักรวรรดินิยม*. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Allen, Paula. (2015). *70 Years on, the "Comfort Women" Speaking out so the truth won't die*. Accessed November 5, 2019. <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2015/09/70-years-on-comfort-womenspeak-out-so-the-truth-wont-die/>

- Hankyoreh. (2019). "Survey finds MeToo movement has improved S. Korea's workplace culture". Accessed November 27, 2019. [http://english.hani.co.kr/arti/english\\_edition/e\\_national/890257](http://english.hani.co.kr/arti/english_edition/e_national/890257)
- Hur, Song-Woo. (2011). Mapping South Korean Women's Movements During and After Democratization: Shifting Identity. In *East Asian Social Movements*. Edited by Broadbent, Jeffrey & Vicky Brockman. pp. 181-203. Springer.
- Kang, Inyoung. (2018). Overlooked No More: Yu Gwan-sun, a Korean Independence Activist Who Defied Japanese Rule. Accessed November 30, 2019. <https://www.nytimes.com/2018/03/28/obituaries/overlooked-yu-gwan-sun>
- Kim, Ashley. (2019). *Womad: The New Face Feminism in Korea?*. Accessed November 28, 2020. <https://bpr.berkeley.edu/2019/09/08/womad-the-new-face-of-feminism-in-korea/>
- Kim, Heisook. (2009). Feminist Philosophy in Korea: Subjectivity of Korean Women. *Signs*. 2(34): 247-251.
- Kim, Kyounghee. (1998). *Gender Politics in South Korea: The Contemporary Women's Movement and Gender Policies, 1980 – 1996*. Ph.D. Dissertation (Sociology). Wisconsin: the University of Wisconsin-Madison. Accessed October 20, 2019. <https://search-proquest-com.clvpn.swu.ac.th/docview/304466476/3D1CAD4E759A4594PQ/1?accountid=44800>

- \_\_\_\_\_. (2002). A Frame Analysis of Women's Policies of Korean Government and Women's Movements in the 1980s and 1990s. *Korea Journal*. 42(2): 5-36.
- Kim, Mikyong. (2003). South Korean Women workers' Labor Resistance in the Era of Export-Oriented Industrialization, 1970-1980. *Development and Society*. 32(1): 77-101.
- Kim, Seungkyung. (2014). *The Korean Women's Movement and the State*. New York: Routledge.
- Kim, Yeong-hui. (2000). Theories for a Progressive Women's Movement in Korea. *Korea Journal*. 40(3): 217-236.
- Korean Women's Development Institute. (2017). *Women in Korea 2016*. Accessed November 12, 2019. <http://eng.kwdi.re.kr/contents/periodicals/statistics.jsp>
- Korea Legislation Research Institute. (2017). *Civil Act*. Accessed November 14, 2019. [https://elaw.klri.re.kr/eng\\_service/lawView.do?lang=ENG&hseq=1034](https://elaw.klri.re.kr/eng_service/lawView.do?lang=ENG&hseq=1034)
- Kwon, Jake. (2019). *South Korea's Young Men Are Fighting Against Feminism*. Retrieved November 29, 2020, from <https://edition.cnn.com/2019/09/21/asia/korea-angry->
- Lee, Na-Young. (2014). The Korean Women's Movement of Japanese Military "Comfort Women": Navigating between Nationalism and Feminism. *Korean Studies*. 17(1): 71-92.
- Nam, Jeong-Lim. (2000). Gender Politics in the Korean Transition to Democracy. *Korean Studies*. 24: 94-112.

Nam, Sanghui . (2010). The Women's Movement and the Transformation of the Family Law in South Korea. Interactions Between Local, National and Global Structures. *European Journal of East Asian Studies*.9(1): 67–86.

SBS Popasia. (2018). *Male Fans Burn Red Velvet Merch Because Irene Read a Feminist Novel*. Accessed November 16, 2018.

<https://www.sbs.com.au/popasia/blog/2018/03/19/male-fans-burn-red-velvet-merch-because-irene-read-feminist-novel>

Shaun, O'Dwyer. (2019). *Korean Nationalism and the 'Comfort Women' Issue*. Accessed November 5, 2019.

<https://www.japantimes.co.jp/opinion/2019/09/23/commentary/japan-commentary/korean-nationalism-comfort-women-issue/>

Yang, Hyunah. (2008). A Journey of Family Law Reform in Korea: Tradition, Equality, and Social Chang. *Journal of Korean Law*. 1(8): 77-94.

\_\_\_\_\_. (2002). Unfinished Tasks for Korean Family Policy in the 1990s: Maternity Protection Policy and Abolition of the Family-Head System. *Korea Journal*. 42(2): 68-99.

## ผู้เขียน

ศิริพร ดาบเพชร

รองศาสตราจารย์ ภาควิชาประวัติศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Ph.D. (History), M.A. (History) National University of Singapore

ศศ.ม. (ประวัติศาสตร์เอเชีย), ศศ.บ. (ประวัติศาสตร์ เกียรตินิยมอันดับ 2)

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

## ผลงานด้านประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออก

**หนังสือ:** ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกสมัยใหม่ (2562), การปฏิวัติวัฒนธรรมในจีน (2561), ญี่ปุ่นกับการสร้างจักรวรรดินิยม (2559), ประวัติศาสตร์จีนสมัยใหม่ จากคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงปัจจุบัน (2556), ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่: จากปลายสมัยโทกูงาวะถึงการสิ้นสุดจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น (2556)

**งานวิจัย:** การจัดการความขัดแย้งในจีน: กรณีมุสลิมอุยกูร์ในจีน (2563), ความไม่เท่าเทียมทางเพศและการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิสตรีในเกาหลีใต้ (2563), นโยบายสังคมสูงวัย : บทเรียนจากญี่ปุ่น (2562), การสร้างภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นผ่านวัฒนธรรมประชานิยมในทศวรรษ 1980-2010 (2561), การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและผลกระทบต่อสังคมจีนตั้งแต่สมัยปฏิวัติวัฒนธรรม (2560), การเปลี่ยนแปลงของสังคมญี่ปุ่นยุคหลังสงครามถึงปัจจุบัน (2559), พลวัตจีนภายใต้ 40 ปี นโยบายปฏิรูปและเปิดประเทศ (2558)



หนังสือเรื่องนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับความไม่เท่าเทียมทางเพศในเกาหลีใต้ และการเคลื่อนไหวเพื่อให้สตรีมีสิทธิเท่าเทียมกับบุรุษ จนเกาหลีใต้มีประธานาธิบดีที่เป็นสตรีคนแรก แต่ความรู้สึกเล็กๆ ของความไม่เท่าเทียมกันยังมีอยู่ในสังคมเกาหลีใต้ ซึ่งผู้เขียนอธิบายให้เห็นอย่างชัดเจน

รองศาสตราจารย์ วุฒิชัย มูลศิลป์  
ราชบัณฑิต

ศิริพร ดาบเพชร

รองศาสตราจารย์ ภาควิชาประวัติศาสตร์  
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ  
Ph.D., M.A. National University of Singapore  
ศศ.ม., ศศ.บ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ISBN : 978-616-296-257-8

